

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

6

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

Varšavská smlouva a evropská bezpečnost

Jednou z rozhodujících otázek zahraničně politické činnosti komunistických a dělnických stran socialistických zemí je boj za evropskou bezpečnost. Od okamžiku, kdy členské státy Varšavské smlouvy na budapeštském zasedání Politického poradního výboru v roce 1969 vyzvaly všechny evropské státy ke svolání celoevropské konference o bezpečnosti a spolupráci, jsme svědky nebylé aktivizace všech mírumilovných politických sil v Evropě a současně i řady konkrétních výsledků při uvolňování napětí ve vztazích mezi evropskými státy obou společenských soustav. Můžeme bez nadsázky říci, že iniciativa socialistických zemí znovu podnítila pozitivní tendence v evropské politice, že konkrétnost a věcnost akčního programu upevňování evropské bezpečnosti, jak jej předložily členské státy Varšavské smlouvy, přiměla vlády západoevropských zemí i vládu Spojených států, aby na tyto mírové návrhy odpověděly. Myšlenka svolání celoevropské konference se dostala od roku 1969 pravidelně i na pořad jednání rady NATO. Ovšem právě existence agresivního Severoatlantického paktu je základní překážkou dosavadního úsilí socialistických zemí o nastolení trvalého míru v Evropě.

Když sledujeme, s jakou vytrvalostí západní sdělovací prostředky mluví v současné době o „mírovém úsilí“ vlád imperialistických mocností, rádi bychom tomu věřili. Historické zkušenosti, poválečný vývoj ve světě a zejména současná agresivní politika imperialismu nás však

přesvědčují o pravém opaku. Vždyť právě nepřátelské propagandě nejde o nic jiného, než aby velkými slovy „o míru“ a „demokracii“ oslabila revoluční bdělost mírových a pokrokových sil světa a povzbuzováním iluzí o soudobém kapitalismu krok za krokem vytvářela vhodnou atmosféru pro realizaci agresivních vojenských plánů. Licoměrnost takových pokusů o zastírání agresivity soudobého imperialismu je o to větší, že o „nezbytnosti míru“ nás přesvědčují právě buržoazní propagandisté, kteří o nevyhnutelnosti války se světovým socialismem nikdy nepochybovali. Podle nikoli ojedinělého tvrzení západních teoretiků totiž vznik socialismu a komunistické ideologie „zatlačil do pozadí všechny dříve existující příčiny válek a tato skutečnost se stala hlavním, byť ne jediným zdrojem válek v současné epoše“.¹⁾

V souvislosti s tím, jak se prohlubují tendence k uvolňování mezinárodního napětí v Evropě, nabývající stále na významu i vojenskopolitické aspekty evropské bezpečnosti. Pro nás, příslušníky ČSLA, je důležité vědět, do jaké míry se perspektiva mírového urovnání na našem kontinentě dotýká základních zdrojů ohrožení evropské bezpečnosti a jaké závěry z toho vyplývají pro vojenskou spolupráci zemí Varšavské smlouvy.

Z poslední zprávy prezidenta Nixona Kongresu USA, kterou přednesl koncem února t. r., můžeme usoudit, že americká

¹⁾ S. G. Lukonin: Kritika vojensko-politických koncepcí imperialismu, Moskva 1968, str. 9

politická strategie vychází stále z doktríny, která byla formulována již v době nástupu Nixonovy administrativy k moci. Z hlediska globálních amerických zájmů ve světě se nic nezměnilo ani v „Nixonově doktríně“: stejně jako dříve je v zahraničně politickém programu Spojených států charakteristické úsilí o změnu poměru sil mezi socialismem a kapitalismem na úkor světové socialistické soustavy. Posílení mezinárodního postavení USA a nalezení „nových vztahů“ se spojenci v západním světě fakticky zastírá staronovou snahu o zastavení revolučních procesů v současné epoše. Imperialismus byl donucen ve své politice, strategii a taktice vyvodit závěry z existujícího poměru sil, vzít na vědomí rostoucí potenciál socialistických zemí (včetně vojenských možností států Varšavské smlouvy) a volit takový postup, který by i v těchto nových mezinárodních podmínkách zajistil splnění jeho strategických cílů. „Nixonova doktrína“ se tak stala syntézou „politiky síly“ a „politiky jednání“, kterou charakteristicky vyjadřuje teze amerických politiků o nutnosti přejít od „konfrontace k jednání“. Ve své podstatě tato teze neznámá ovšem nic jiného, než úsilí amerického imperialismu přeskupit síly kapitalistického světa, pokud jde o rozdělení vzájemných závazků, aby v boji proti světovému socialismu a ve všech oblastech soudobého třídního zápasu daleko více a cílevědoměji využil všech možností ostatních kapitalistických mocností. Snaha o koordinaci vojenské síly zemí Severoatlantického paktu je integrální součástí této doktríny. Americký prezident v této souvislosti naprosto jasně zdůraznil, jaký je motiv amerického postupu:

„Převzetí větší odpovědnosti našimi zahraničními přáteli... znamená efektivnější společné úsilí, směřující k dosažení těch cílů, o které my všichni usilujeme.“²⁾

Toto „efektivnější společné úsilí“ přirozeně nemá oslabit dominující roli USA v kapitalistickém světě, ale naopak zvýraznit úlohu Spojených států jako „jaderného štítu“ západního bloku ve srovnání s posláním ostatních západních zemí, které mají doplňovat vojenskou sílu NATO především konvenčními ozbrojenými silami. Na otázku proč „Nixonova doktrína“ přikládá takový význam právě posilování konvenčních sil, odpovídají nejen narůstající těžkosti v politickém a hospodářském životě Spojených států, ale zejména spekulativní představy o dalším krizovém vývoji v socialistických zemích. Citovaný komentář listu New York Times to

tiž uvádí, že „postupem času, jak v komunistických zemích roste nové pokolení, dochází k určitým změnám komunistických cílů.“ Buržoazní strategové se domnívají, že pružnější politika vůči socialistickým zemím si vyžaduje i odpovídající opatření ve vojenskopolitické oblasti.

Pro nás není důležité vědět, jak si Spojené státy představují budoucnost spolupráce zemí NATO, ale především poznat úzké souvislosti těchto záměrů s „východní politikou“ imperialistických mocností. Je nezvratným faktem, že vojenská síla zůstává v představách amerických politiků i nadále prostředkem „odstrašení“ socialistických zemí, vedle tlaku v politické, ekonomické a ideologické oblasti. V souhrnu všech nástrojů antikomunistické strategie imperialismu je demonstrace vojenské síly jednou z nejvýznamnějších forem nátlaku a i když její úloha z hlediska současného poměru sil mezi oběma soustavami není pro imperialismus momentálně aktuální, představuje pro globální strategické záměry stále rozhodující faktor dovršení procesu „evoluce“ a „transformace“ v socialistických zemích.

Dosavadní vývoj americké politiky v tříletém období vlády presidenta Nixona nás přesvědčil, že Spojené státy vyvinuly v tomto smyslu nebyvalé úsilí o dosažení záměrů nové politické doktríny, včetně vojenskopolitické oblasti. To ukazuje jak americká politika „vietnamizace“ konfliktu v jihovýchodní Asii, tak úsilí o nastolení „partnerských vztahů“ se zeměmi Severoatlantického paktu.

Evropa zůstala i nadále základní sférou zájmu Spojených států. Má pro vládnoucí kruhy této země dvojitý význam: Americká vojenská přítomnost v Evropě umožňuje všestrannou kontrolu Západní Evropy, což je důležité nejen z hlediska amerických kapitálových investic v západoevropských zemích, ale i z hlediska rostoucí konkurence. Americká přítomnost v Evropě zajišťuje ve smyslu „pružnější“ politiky vůči socialistickým zemím bezprostřední vliv na rozšiřování kontaktů s evropskými socialistickými zeměmi, ke kterým řada západoevropských zemí již přistoupila. Spojené státy nemají proto v úmyslu měnit podstatu své evropské politiky a snaží se dosavadní vztahy ke svým západním spojencům uchovat, i když jsou nuceni respektovat jejich rostoucí možnosti samostatného rozhodování. To se v plné míře odráží v pokusu hledat nové formulace „partnerství“ členských zemí Severoatlantického paktu. President Nixon ve zprávě Kongresu USA dne 21. 2. 1972 vyjádřil zmíněné úsilí takto:

3) New York Times, 19. 2. 1970

„Ve vztahu k našim hlavním spojenčům v Západní Evropě bylo nezbytné zformovat naše relace ve zralejší politické partnerství. Naše spojenecké svazky musí být natolik pružné, aby umožňovaly jejich členům sledovat samostatnou politiku ve společném rámci strategických cílů.“

Ve vojenské organizaci Severoatlantického paktu vidí vládnoucí kruhy mechanismus s jehož pomocí se snaží řešit celý komplex vojenských, hospodářských, politických a ideologických úkolů, neboť se nesporně obávají dalšího oslabení dosavadních pozic ve světě. Tento přístup americké politiky je ovšem v příkrm rozporu se zájmy evropské bezpečnosti. Posilování Severoatlantického paktu, další zvyšování zbrojení a snahy o přizpůsobení atlantické struktury novým podmínkám vztahů mezi členy aliance — to jsou fakta, která objektivně odporují procesu uvolňování napětí na evropském kontinentě. Bez toho, aniž by v procesu zmírňování napětí v Evropě docházelo zároveň k postupnému oslabování vojenského napětí, nemůžeme si představit trvalé zajištění míru v Evropě.

Prohlašuje-li prezident Nixon, že „kollektivní obrana Západu v Evropě zaplašovala déle než dvě desetiletí válku a zajišťovala zásadní podmínku bezpečnosti, v níž by se mohly obnovit a rozvíjet svobodné evropské instituce“ a dospívá k závěru, že je „sotva nyní vhodný okamžik k tomu, aby se Západ vzdával té soudržnosti a stability, jež přinesly tyto možnosti“, máme dostatečné potvrzení toho, jakou roli má sehrát Severoatlantický pakt v dohledné budoucnosti. Jejich představitelé nechápou tedy celoevropskou spolupráci mimo rámec politiky bloků, ale naopak tvrdí, že čím silnější bude NATO, tím „příznivější“ budou perspektivy zmírňování napětí v Evropě a ve světě.

Prosazovat zvyšování vojenských rozpočtů v rámci NATO však není pro vládu Spojených států v současné době snadnou záležitostí. Američtí politikové se proto znovu uchylují k taktice zastrašování západoevropských spojenců „rostoucí hrozbou“ ze strany Sovětského svazu a ostatních členských států Varšavské smlouvy. Vyplyvá to z následující pasáže posledního Nixonova poselství Kongresu USA: „Vývoj sovětských zbraní a jejich intenzivní rozmísťování, sovětská zbrojní politika na Středním východě, sovětský postoj za krize mezi Indii a Pákistánem a expanzivní důsledky sovětské námořní činnosti — to všechno vyvolává vážné otázky“. Za této situace i členské státy Varšavské smlouvy si kladou vážné otázky, které se vztahují k zajištění jejich bezpečnosti. Vždyť

s podobným, falešným výkladem mírového poslání ozbrojených sil Sovětského svazu a ostatních zemí Varšavské smlouvy se setkáváme v historii poprvé a zřejmě ani naposled.

Když si uvědomíme, jaké představy o evropské bezpečnosti ovládají myšlení buržoazních politiků a že tyto nereálné představy jsou také východiskem jejich vojenské politiky, nemůžeme si dělat příliš velké iluze o zásadním vyřešení problému evropské bezpečnosti v dohledné době. Naprosto jasně potvrzují agresivní podstatu soudobého imperialismu, jeho neschopnost řešit mezinárodní problémy mimo rámec politiky síly. To však neznamená, že nemůžeme — i s vědomím těchto negativních jevů — dosáhnout ve vztazích mezi socialismem a kapitalismem minimálních záruk proti použití síly ze strany imperialistických mocností. Právě současný proces rozvíjení celoevropské spolupráce ukazuje reálné možnosti mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením a možnost vyloučení války jako prostředku řešení mezinárodních sporů.

Vzniká nyní otázka, jak může probíhající proces uvolňování mezinárodního napětí v Evropě pozitivně ovlivňovat vojenskopolitickou situaci, i když na druhé straně víme, že kapitalistické mocnosti nespojují politické urovnání s požadavkem snižování vojenského napětí. Z toho vyvozují členské státy Varšavské smlouvy závěry pro další posilování obranyschopnosti socialistických zemí. Na druhé straně však s vědomím, že proces zmírňování politického napětí objektivně vytváří prostor pro řešení vojenskopolitických otázek evropské bezpečnosti, předkládají návrhy na řešení vojenskopolitické situace v Evropě.

Před problémem obrany socialistických vymožeností proti vojenským hrozbám imperialismu nestojí socialistické státy v poválečném období poprvé. V polovině padesátých let, po ratifikaci pařížských dohod a začlenění NSR do západních vojenských bloků, vytvořily Varšavskou smlouvu, aby zabránily další expanzi německého militarismu a lokalizovaly již v zárodku nové ohnisko válečného nebezpečí na kontinentě. Západní mocnosti tehdy nepřistoupily na návrh Sovětského svazu, podporovaný ostatními socialistickými zeměmi, aby evropské státy zabránily vojenskopolitickému rozdělení Evropy a řešily bezpečnostní problémy společně, v rámci celoevropského systému kolektivní bezpečnosti. Nepřistoupily dokonce ani na návrh likvidovat vojenská seskupení po etapách. Vývoj v dalších letech ukázal, co bylo příčinou

jejich negativního postoje: nerealistické představy o možnosti uplatňovat politiku síly vůči socialistickým zemím. Imperialismu se nepodařilo ani v období kontrarevoluce v Maďarsku v roce 1956, ani později v případě Západního Berlína, prosadit vojenskými hrozbami řešení, které by bylo v rozporu se zájmy socialistických zemí a míru v Evropě. Neúspěchem skončil i další pokus o realizaci programu „tiché kontrarevoluce“ v Československu v roce 1968. Ve všech těchto případech přesvědčivě vynikl význam Varšavské smlouvy pro zajištění stability evropské bezpečnosti.

Změny v poměru sil ve prospěch socialistické soustavy, schopnost socialistických zemí vystoupit na obranu socialistických vymožeností a současně i neúspěchy dosavadní praxe „východní politiky“, přinutily imperialistické mocnosti volit jiné taktické postupy boje proti socialismu. Nová varianta politické strategie Spojených států, v současné době především bonnská „východní politika“, jsou toho dokladem. Rozhodující otázkou pro současné obranné úsilí zemí Varšavské smlouvy je však nadále skutečnost, že kapitalistické státy ani po zkušenostech z dosavadních neúspěchů nejsou ochotny snížit vojenské úsilí, že dokonce považují další eskalaci militarismu za „žádoucí“ předpoklad uvolňování mezinárodního napětí. Tento paradox také vysvětluje, proč proces urovnání a dorozumění v Evropě má v západních vojenských kruzích své největší odpůrce.

Boj socialistických zemí za evropskou bezpečnost a spolupráci, za mírové řešení sporných politických problémů tak znovu staví do popředí význam úsilí o zásadní řešení vojenskopolitické situace. Členské státy Varšavské smlouvy pokládají za radikální krok vytvoření účinného systému kolektivní bezpečnosti. Tím by byla odstraněna jedna ze základních překážek evropské bezpečnosti — agresivní Severoatlantický pakt a mohlo by se přistoupit k likvidaci vojenskopolitického rozdělení Evropy vůbec. Členské státy Varšavské smlouvy jsou připraveny k vytvoření celoevropského systému bezpečnosti již od okamžiku, kdy došlo ke vzniku Varšavské smlouvy (článek 11 Varšavské smlouvy). Od roku 1955 také o řešení vojenské situace v celoevropském rámci vytvářely usilovaly, jak se můžeme přesvědčit z návrhů na uzavření paktu o neútočení z roku 1958, nebo z dalších návrhů snížení vojenského napětí v Evropě (likvidace vojenských základů, budování bezjaderných pásem apod.) Západní mocnosti však mají k podobné radikální cestě výhrady. Důvod je prostý: mají obavy, že nejen likvidace

NATO, ale i omezení možnosti politiky síly by ohrozilo mocenské zájmy monopolistické buržoazie a podnítilo by v daleko větším rozsahu revoluční hnutí v kapitalistickém světě. Zatímco k oboustrannému snížení ochotny nebyly, tak velmi intenzivně při každé příležitosti podněcovaly antisocialistické síly uvnitř socialistických zemí, aby požadovaly vystoupení z Varšavské smlouvy, nebo její jednostrannou likvidaci. Příkladem je opět maďarská kontrarevoluce a Československo v roce 1968. S takovým výkladem otázky evropské bezpečnosti ovšem socialistické státy nikdy nebudou souhlasit. Ze závěrů pražského zasedání Politického poradního výboru členských států zemí Varšavské smlouvy proto jednoznačně vyplývá možnost nahrazení existujících vojenskopolitických seskupení států pouze v souvislosti se zásadními změnami ve vztazích mezi evropskými státy. To znamená se změnami, které by znamenaly přeměnu evropského kontinentu v oblast skutečně mírové spolupráce států s rozdílným společenským zřízením.

Možnost vyloučení války jako prostředku řešení sporných mezinárodních problémů a nastolení vztahů mírové spolupráce potvrzuje evropský vývoj v posledních letech. Jestliže se socialistickým zemím podařilo probouzet myšlenku svolání celoevropské konference v západoevropských zemích, a to i mezi vedoucími mocnostmi Severoatlantického paktu, učinily první důležitý krok na cestě k zásadním přeměnám v Evropě. Smlouvy mezi Sovětským svazem a NSR, Polskou lidovou republikou a NSR, jakož i smlouvy o Západním Berlíně, dále urychlily proces uvolňování politického napětí. Přirozeně, že přílišný optimismus není na místě. Ovšem již jen ten fakt, že právě NSR, která byla v minulosti hlavní oporou „studené války“ v Evropě, nakonec prohlásila, že uznává zásadu nepoužití síly či hrozby silou, že uznává nedotknutelnost evropských hranic, je novým momentem ve vztazích mezi evropskými státy a příslibem do budoucna. Z povahy tohoto závazku sice v mezinárodně právním smyslu nevyplývá požadavek aktivity západních mocností při ochraně evropské bezpečnosti, jak vyžaduje celoevropský systém. Je to minimální záruka, ale ve srovnání s minulostí jde o značný krok vpřed především politiky spolkové vlády směrem k realitám. Současné výsledky v procesu normalizace politické situace v Evropě naznačují jisté meze dosavadního úsilí, neboť zatím stále ještě stojíme před úkolem přimět západoevropské země k aktivní spolupráci při zajištění evropské bez-

pečnosti. Ukazuje se, že daleko rychleji dozrávají v posledních letech podmínky pro rozvoj ekonomické a vědeckotechnické spolupráce, spolupráce při ochraně životního prostředí a při společném využití energetických a surovinových zdrojů.

Nicméně i otázka snížení vojenského napětí v Evropě je v současné době aktuální. Členské státy Varšavské smlouvy potvrdily v pražské deklaraci, že v odzbrojení vidí důležitý prostředek upevnění mezinárodní bezpečnosti, že budou napomáhat k dosažení všeobecného a úplného odzbrojení, především jaderného, a vítají i ostatní opatření k zastavení závodu ve zbrojení. Zejména Sovětský svaz cílevědomě usiluje o dosažení mezinárodních dohod, které krok za krokem přibližují zásadní řešení této životně důležité otázky dnešního světa. To dokazují uzavřené dohody o nešíření jaderných zbraní, o nerozmisťování jaderných zbraní na dně moří a oceánů, současná jednání o omezení strategických zbraní (SALT) a návrh dohody o zákazu biologických zbraní.

V současné vojenskopolitické situaci v Evropě, bez ohledu na proces politického uvolňování napětí, nedochází zatím ke změnám. Západní mocnosti nemají v úmyslu v nejbližší budoucnosti cokoli měnit na své dosavadní vojenskoagresivní orientaci. To dokazuje pokračující americká vojenská přítomnost v Evropě a plány na další posílení Severoatlantického paktu. Západní mocnosti navíc otevřeně prohlašují, že eskalace militarismu a další horečně zbrojení jsou základními předpoklady účinnosti jejich zahraničně politického úsilí.

Odpovědi socialistických zemí může být za této situace jen prozřívá mírová politika, která se opírá o vysokou obranyschopnost zemí Varšavské smlouvy. Poválečný vývoj nás poučil o tom, že v jednotném působení leninské zahraniční a vnitřní politiky socialismu, marxisticko-leninské ideologie, vyspělé ekonomiky a účinného obranného potenciálu světové socialistické soustavy je síla, která brání imperialismu rozpoutat světový konflikt. S vědomím této skutečnosti proto A. A. Grečko prohlásil ve svém diskusním vystoupení na XXIV. sjezdu KSSS: „Neustálé upevňování ozbrojených sil je objektivní nutností pro výstavbu socialismu a komunismu, vyplývající ze zákonitostí společenského vývoje a zvláštností třídního boje mezi kapitalismem a socialismem.“³⁾

S tím se plně ztotožňujeme i my. Ve zvyšování bojovosti v ČSLA a dalším upevňování vojenské spolupráce se Sovětskou armádou a ostatními armádami Varšavské smlouvy spatřujeme hlavní záruku mírového a bezpečného rozvoje naší socialistické vlasti.

Významným problémem dalšího upevnění evropské bezpečnosti je myšlenka snížení ozbrojených sil a výzbroje v Evropě, ke které vyjádřily své stanovisko členské státy Varšavské smlouvy na pražském zasedání Politického poradního výboru. Na rozdíl od pojetí tohoto problému v posledním komuniqué ze zasedání rady NATO, které doslova hovoří o „vzájemném a vyváženém omezení sil ve střední části Evropy“, zdůrazňují socialistické státy, že eventuelní dohoda by měla zahrnovat cizí i národní ozbrojené síly a respektovat zásadu nepoškodit ty země, které se budou na takovém snížení podílet. Konečně jednání o takovém problému, zdůrazňuje pražská deklarace, „nemůže být výlučnou záležitostí existujících vojenskopolitických svazků v Evropě“. V pojetí této otázky je patrný rozdíl. Socialistické státy naprosto oprávněně požadují širší dohodu, než vyplývá z formulace zemí Severoatlantického paktu. Zájmy evropské bezpečnosti vyžadují účast všech evropských států a skutečně věcné a zásadní jednání.

³⁾ Rudé právo, 5. 4. 1971

Vojenské přípravy NATO — — důvod zvysování obranyschopnosti Varšavské smlouvy

Vývoj vojenskopolitické situace ve světě v první polovině roku 1972 potvrdil správnost závěrů moskevské porady představitelů komunistických a dělnických stran v roce 1969, XXIV. sjezdu KSSS, XIV. sjezdu KSČ i sjezdů dalších komunistických stran o charakteru a formách současného zápasu mezi silami imperialismu a socialismu, reakce a pokroku.

Měníci se poměr sil ve prospěch socialismu umožnil socialistickým zemím v čele se Sovětským svazem rozvinout účinnou mírovou ofenzívu, jejíž výsledkem jsou určité kladné tendence v mezinárodních vztazích v Evropě. Byly podepsány a ratifikovány smlouvy NSR a SSSR a PLR, které respektují výsledky druhé světové války. Došlo k podepsání čtyřmocenské dohody o Západním Berlíně. Zesílilo mezinárodní postavení NDR. Stojíme před konferencí o evropské bezpečnosti a spolupráci. Nazrává k řešení otázka oboustranného snížení ozbrojených sil ve střední Evropě.

Pozitivní rysy mezinárodní situace nemůžeme však v žádném případě přeceňovat. Jak dobrodružná a ve vztahu k světovému míru hazardérská je politika amerického imperialismu, jsme se mohli přesvědčit při vyvolání nebezpečné krize v jihovýchodní Asii. Ohnisko napětí, které nemá zdaleka jen lokální charakter, udržují imperialisté na Středním východě. Také v Evropě vystupují reakční síly proti zlepšování mezinárodní atmosféry. Kolik

chybělo k pádu Brantovy vlády, třebaže není méně antikomunistická než opoziční strany a nechce nic jiného, než vést boj proti socialistickým státům rafinovanějším způsobem?

Dochází-li k pozitivním rysům v mezinárodní situaci, je to především výsledkem mírové ofenzívy socialistických zemí v čele se Sovětským svazem. Toto mírové úsilí by nebylo dost účinné, kdyby nebylo podloženo změnami v poměru sil mezi státy obou soustav ve prospěch socialistických zemí.

Růst vojenské síly a připravenosti států Varšavské smlouvy hraje v současném vývoji mezinárodních vztahů velmi významnou úlohu. S imperialistickým protivníkem je nutné hovořit tak, jak on tomu nejlépe rozumí. Ozbrojené síly jsou jedním z hlavních jeho politických prostředků. Generální tajemník NATO Luns v přednášce na Královském ústavu mezinárodních vztahů v Bruselu v dubnu 1972 o tom prohlásil: „Má politická zkušenost mě poučila takto: rozhodnout se pro jednání z nedostatečně silné vojenské a tedy politické pozice znamená vzdát se úsilí o spravedlivé výsledky... Jednostranné omezení našich ozbrojených sil nebo našich vojenských výdajů by nezbytně ohrozilo vyhlídky na úspěch jednání s Východem...“

¹⁾ Nouvelles de l'OTAN, březen—duben 1972

Význam vojenské síly v imperialistické politice nejlépe dokumentuje nová americká vojenská doktrína „realistického odstrašování“, která vychází z Nixonovy politické doktríny. Předpokladem úspěšného jednání se socialistickými státy má být podle ní dostatečná vojenská síla a pevné partnerství buržoazních zemí.

Podívejme se podrobněji na některé stránky vojenských příprav států NATO, abychom si mohli učinit představu o síle našeho protivníka a vyvodit z toho závěry pro výstavbu a přípravu vlastních ozbrojených sil.

Současné vojenské přípravy NATO v rozhodující míře ovlivňuje snaha USA prosadit v paktu již zmíněnou tzv. „strategii realistického odstrašování“. Nejde ve skutečnosti o zásadně novou strategickou koncepci, nýbrž o významnou modifikaci vojenské politiky Spojených států, která vychází z Nixonovy doktríny. Podstatou Nixonovy doktríny, která je výsledkem bojestného přehodnocování klesajících možností amerického imperialismu v měnícím se světě, je nové rozdělení břemena boje za uchování kapitalistického systému v různých světových oblastech mezi Spojené státy a jejich spojence. Tento princip má být uplatňován i ve vojenské politice USA.

Obdobně jako Nixonova doktrína počítá i ve vojenské angažovanosti uvnitř imperialistického bloku s přerozdělením závazků a odpovědností. Spojené státy chtějí snížit svou přímou vojenskou angažovanost ve světě, zejména pozemním vojskem a přenést část břemena na spojence. Globální úlohu Spojených států mají napříště zabezpečovat strategické jaderné zbraně z území USA, vojenské námořnictvo svými strategickými i operačními prostředky a vojenské letectvo.

Nová americká vojenská doktrína je mnohem agresivnější než minulá, která vycházela ze „strategie pružné reakce“. Přiznává to sám ministr obrany USA Laird. Upozorňuje na to, že nová „strategie realistického odstrašování“ má být na rozdíl od dřívější „strategie pružné reakce“, která jenom „reagovala“, „aktivní a ofenzivní“. Nová vojenská politika klade důraz na energická jednání z pozice síly.

Je logické, že stejně jako dříve, americká vláda se snaží uplatnit svou doktrínu i v Severoatlantickém paktu bez ohledu na to, že oficiální strategickou koncepcí NATO je až dosud „strategie pružné reakce“.

Její podstatu by „strategie realistického odstrašování“ ovšem nijak nezměnila. Nadále počítá se třemi základními druhy válek: studenou, omezenou a všeobecnou

jadernou válkou. Nadále klade důraz na používání nevojenských prostředků boje proti socialismu, podmiňené existencí početných ozbrojených sil. I v budoucnu zůstává jedním z hlavních operačních požadavků tzv. přední strategie, která určuje přenesení pozemních operací už v prvních hodinách eventuálního ozbrojeného konfliktu na území socialistických států.

V NATO se snaží USA, v souladu s novou vojenskou politikou, maximálně centralizovat vlastnictví a pravomoci nad strategickými i operačně taktickými jadernými zbraněmi ve svých rukou, na druhé straně zavázat evropské spojení k podstatnému zkvalitnění a rozšíření konvenčních pozemních, leteckých i námořních sil. Tím má být zlepšen poměr sil v klasických zbraních mezi NATO a armádami států Varšavské smlouvy ve prospěch Západu.

Základní směrnici pro budování ozbrojených sil států NATO v sedmdesátých letech je studie NATO AD 70 „Obrana aliance v sedmdesátých letech“, kterou přijaly řídicí orgány paktu v r. 1970.

Podle této studie mají být ozbrojené síly atlantické aliance v sedmdesátých letech účinným prostředkem politiky v míru i v případě ozbrojeného konfliktu. Za nejdůležitější oblasti a prvky svého vojenského potenciálu, kterým chce v příštím desetiletí věnovat zvýšenou pozornost, označuje velení NATO

- obrněnou techniku a protitankové zbraně,
- vojenské letectvo, včetně ochrany letounů,
- námořní prostředky se zvláštním zřetelem k prostředkům boje proti ponorkám,
- situaci na křídlech NATO,
- uskupení pozemních vojsk v míru,
- zlepšení systému mobilizace a narůstání spojeneckých sil, včetně jejich spojení při krizových situacích.

V důsledku rostoucího tlaku americké vlády, který vyplýval právě z požadavků Nixonovy doktríny, rozhodlo se koncem r. 1970 deset evropských členských států NATO (Velká Británie, NSR, Norsko, Dánsko, Belgie, Holandsko, Lucembursko, Itálie, Řecko, Turecko) přijmout program „zlepšení evropské obrany“, tzv. EDIP v hodnotě jedné miliardy dolarů do roku 1975. Tento program obsahoval:

- a) dodatečná společná opatření v rámci operační přípravy válčiště (program infrastruktury NATO) v hodnotě 420 milionů dolarů; jde zejména o urychlení integrované telekomunikační sítě NATO a o výstavbu krytů pro letouny;

b) opatření ke zkvalitnění národních ozbrojených sil, vyčleněných pro NATO, v hodnotě 450 až 500 milionů dolarů;

c) opatření ke zlepšení prostředků kolektivní obrany v hodnotě 75 milionů dolarů v příštích dvou letech.

Za to ujistili Spojené státy americké a Kanada své evropské spojence, že zachovají v Evropě své ozbrojené síly na dosavadní úrovni.²⁾ V projevech ministra obrany a státního tajemníka USA se však nejednou opakuje názor, že zvýšené úsilí evropských států je možné pokládat teprve za první krok, který ke zvyšování celkového vojenského potenciálu NATO z jejich strany učinily.

Tento nepřímý příjemný tón, který zazníval ze zámorí, a současně snaha podpořit vnitropolitické postavení prezidenta Nixona před volbami, vedl evropskou skupinu států NATO, aby se koncem r. 1971 znovu sešla, zhodnotila dosavadní plnění programu EDIP a předložila (zřejmě k ovlivnění amerického veřejného mínění) některé konkrétní údaje o vojenském úsilí evropských členů paktu.

Ze závěrečných dokumentů tohoto zasedání se dovídáme, že vytyčený plán ke zdokonalení armád, k budování válečnické a další úkoly členské státy v podstatě plní. Dokumenty upozorňují na to, že tato opatření tvoří jen zlomek celkového úsilí států NATO ve vojenské oblasti. Zdůrazňují skutečnost, že v r. 1972 všechny členské země podstatně zvýšily své vojenské výdaje a že celkové zvýšení přesahuje částku jedné miliardy dolarů.

Zvláštní zpráva pak podává souhrnné údaje o některých současných programech modernizace ozbrojených sil evropských členů paktu s cílem ukázat, že jejich podíl ve srovnání s USA není tak zanedbatelný, jak někteří američtí senátoři často uvádějí.

Tak např. uvádí, že evropské armády NATO mají v letech 1971–72 dostat mimo jiné přes

- 1 700 tanků,
- 300 samohybných děl,
- 9 200 protitankových zbraní,
- 4 100 obrněných transportérů,
- 70 těžkých dopravních letounů pro operační přesuny,
- asi 900 bojových letounů,
- 330 dopravních a průzkumných vrtulníků,
- 3 500 protitankových děl.

²⁾ USA měly v Evropě na začátku r. 1972 ozbrojené síly v počtu 287 000 osob (z toho v NSR 125 000, ve Velké Británii 20 000, v Belgii 2 000, ve Španělsku 9 000, v Itálii 10 000, v Řecku 3 000, v Turecku 7 000 a ve Středozemním moři v 6. námořní flotile 21 000). Kanada měla v té době v Evropě asi 5 000 osob.

Z těchto údajů vyplývá, že programy přezbrojování jsou zaměřeny na posílení obrněné techniky, na zdokonalení protitankové a protivzdušné obrany, na zvýšení kapacity taktického letectva a na zvýšení možností manévru vojsk. Dále jde o zlepšení možností průzkumu a zdokonalení týlového zabezpečení armád NATO. Jsou to tedy kvalitativní stránky, kterým při výstavbě evropských armád NATO věnují hlavní pozornost.

Ne všechny stránky vojenských příprav NATO na evropském válečnickém území oficiální dokumenty, ze kterých jsem citoval.

Přednostní zaměření na výstavbu konvenčních sil neznamená, že NATO zanedbává zdokonalování operačních a taktických prostředků jaderného napadení. Přezbrojení jednotek řízených střel PERSHING dokonalejšími obměnami, které proběhlo vedle americké také v západoněmecké armádě, znamená podstatné zvýšení palebných možností a uvolnění taktického letectva k plnění úkolů v bezjaderné válce. Připravuje se přezbrojení jednotek SERGEANT a HONEST JOHN řízenými střelami LANCE s větším dosahem, přesností i mobilností. Francie zavede v nejbližší době vlastní operačně taktické řízené střely. Rozšiřuje se víceúčelovost dělostřelectva, aby všechna děla již od ráže 100 mm byla použitelná jak s konvenční, tak s jadernou municí. Modernizuje se postupně letecký park rovněž s cílem dosáhnout maximální víceúčelovosti zaváděných typů.

Z dalších rysů výstavby ozbrojených sil NATO stojí za povšimnutí trend zavádění automatizovaných systémů velení a řízení, který je zřejmě nejdál u vojenského letectva a sil PVO.

Je jisté, že modernizace neprobíhá vždy plánovaným tempem, neboť tomu brání nedostatek finančních prostředků. Přestože vojenské výdaje neustále stoupají — a některé evropské státy NATO vykazují mimořádně vysoký růst (např. v tomto roce západní Německo přes 11 %, Velká Británie, Belgie kolem 13 %, Itálie 14 %) — značnou částku spotřebují personální a správní výdaje, část pohltí rostoucí inflace, a na nákup nových zbraní zůstane přibližně kolem 20 % vojenského rozpočtu.

Vcelku však můžeme konstatovat, že bojová hodnota ozbrojených sil NATO se neustále zvyšuje, že úsilí v tomto směru je značné bez ohledu na to, zda se mezinárodní situace zlepšuje, nebo naopak horší.

Charakteristika vojenských příprav států NATO by nebyla úplná, jestliže bychom si nevšimli základních rysů vojen-

ské aktivity Spojených států. Vždyť americké vojenské výdaje tvoří téměř čtyři pětiny z celkových nákladů NATO. Bez ohledu na to, že USA snižují početní stav svých ozbrojených sil, že podstatně snížily náklady na vedení války v jihovýchodní Asii, celkový vojenský rozpočet Spojených států rok od roku stoupá v průměru o 3 až 4 miliardy dolarů.

Hlavní pozornost ve svých vojenských přípravách věnují Spojené státy zvyšování kapacity strategických útočných sil, zkvalitňování vojenského námořnictva a letectva, zvyšování operační a strategické mobility, výzkumu a vývoji k zdokonalování současných a zavedení nových zbraňových systémů.

Provedením pěti zaměřují na strategické síly, zejména útočné. Jde o udržení schopnosti účinného odvetného úderu jako základu současné strategické rovnováhy mezi SSSR a USA.

Předseda sboru náčelníků štábů USA admirál Moorer říká k tomu ve svém prohlášení o vojenském postavení Spojených států 15. 2. 1972:

„Přiměřenost a dostatečnost strategických ozbrojených sil musí být našim nejpřednějším zájmem... Zaplatíme velmi vysokou cenu na diplomatickém poli, jestliže připustíme, aby Sovětský svaz dosáhl jasně prokazatelné strategické převahy. A to i tehdy, kdyby tato převaha neměla praktický vliv na výsledek všeobecné jaderné války... Už pouhé zdání sovětské strategické převahy mohlo by mít zhoubný vliv na naši zahraniční politiku a na naše postavení při jednáních...“

Objevuje se v něm myšlenka tzv. „dostatečnosti“ ozbrojených sil, která je jednou ze součástí americké strategické koncepce.

Výstavba amerických strategických prostředků jde cestou zvyšování kvality zbraňových systémů bez zvyšování počtu odpalovacích základen:

— polovina pozemních strategických řízených střel (přes 500 střel) a dvě třetiny řízených střel na ponorkách s jaderným pohonem (asi 500 střel) budou do r. 1975 řízené střely třetí generace, MINUTEMAN III a POSEIDON, vybavené vícenásobnými (3–10) manévrujícími jadernými hlavicemi; tím se podstatně zvýší možnosti těchto prostředků a pravděpodobnost zásahu cíle;

— zvyšuje se odolnost odpalovacích šachet pozemních prostředků a převážná část strategické jaderné kapacity USA se převádí na ponorky s jaderným pohonem;

— různá technická opatření mají zvýšit spolehlivost systémů strategických zbraní a proniknutelnost mezikontinentálních střel na cíl;

— v prostoru rozmístění části odpalovacích zařízení řízených střel MINUTEMAN začíná výstavba protiraketového zbraňového systému SAFEGUARD, která má být dokončena v r. 1975.

Strategické prostředky udržují USA na vysokém stupni bojové pohotovosti. Většina z nich je v pohotovosti k odpálení střel do 15 minut od vydání signálu.

Ze sil všeobecného určení věnují pozornost zejména zdokonalování operačně taktických nosičů jaderných zbraní pozemních vojsk i vojenského letectva a zkvalitňování vojenského námořnictva.

Po přezbrojení moderní, výkonnější obměnou řízených střel PERSHING má již v tomto roce začít nahrazování amerických řízených střel SERGEANT a dělostřeleckých raket HONEST JOHN všestranně kvalitnější řízenou střelou LANCE.

Hlavním rysem výstavby vojenského letectva je zavádění maximálně víceúčelových letounů, jako jsou F-4, F-111 a později F-15, popřípadě F-14 u vojenského námořnictva.

Zvláštní pozornost si zaslouží budování amerického vojenského námořnictva, které v souladu s tzv. „oceánskou strategií“ USA mají klíčovou úlohu při zabezpečování globální role Spojených států ve světě. Již výstavba ponorkového loďstva strategického určení s jaderným pohonem, vyzbrojovaného nyní z valné části řízenými střelami POSEIDON s vícenásobnými jadernými hlavicemi, tomu nasvědčuje. Tendencí v budování vojenského námořnictva USA v nejbližších letech je modernizace loďstva, zvýšení jeho úderné síly, univerzálnější zaměření a vyrovnání převahy sovětského námořnictva v moderních válečných plavidlech.

Nemohu v tomto článku podat vyčerpávající obraz amerických vojenských příprav, nýbrž naznačit jen některé trendy. Skutečnost zůstává, že Spojené státy americké věnují zdokonalování svých ozbrojených sil mimořádnou pozornost i vysoké finanční prostředky.

— ☆ —

Z této charakteristiky vojenských příprav států NATO, byť i velmi stručné, vyplývá, že bez ohledu na současné pozitivní rysy v mezinárodních vztazích imperia-

lismus spoléhá nadále na vojenskou sílu a neustále ji zvyšuje. K dohodám o omezení zbrojení přistupují západní mocnosti jen tehdy, nezhoršuje-li se tím pro ně po-

měr vojenských sil v porovnání se státy Varšavské smlouvy. Jednáními o oboustranném snížení početního stavu ozbrojených sil a zbraní ve střední Evropě chtějí dokonce dosáhnout zlepšení poměru v konvenčních silách ve svůj prospěch.

Pro členské země Varšavské smlouvy vyplývá z toho jednoznačně závěr — nepolevovat ve zdokonalování obranyschopnosti společenství evropských socialistických států. Protivníka není třeba přeceňovat, bylo by však nanejvýš škodlivé ho podceňovat. Možnosti jeho ozbrojených sil, soustředěných především na středoevropském válčišti, jsou obrovské pro případ konvenčního i jaderného ozbrojeného konfliktu. Protivník disponuje velkou silou strategických jaderných prostředků a mohutným válečně ekonomickým potenciálem. Poválečná historie nás mnohokrát přesvědčila o dobrodružných krocích v politice imperialismu, zejména amerického. Proto i přes příznivý vývoj poměru vojenských sil ve prospěch socialistických států, nemůžeme vyloučit, že imperialismus by se pokusil za určité situace realizovat své politické cíle ozbrojenými prostředky i v Evropě.

Vysoký stupeň obranyschopnosti členských států Varšavské smlouvy je nejúčinnějším prostředkem proti případnému avanturismu imperialistických mocností. Dosáhnout co nejúčinnější schopnosti k obraně jednotlivých socialistických států i celého společenství předpokládá maximální sjednocení úsilí všech členů Varšavské smlouvy. Vyplývá z toho nutnost společně se radit, posuzovat problémy, přijímat obranná opatření a kontrolovat plnění našich závazků. Důsledná integrace ve výstavbě a přípravě našich ozbrojených sil nám ušetří náklady a zefektivní výdaje, které socialistická společnost na svou obranu vynakládá.

Před námi se začíná rýsovat nová etapa v mezinárodních vztazích, která však zůstává součástí epochy přechodu od kapitalismu k socialismu, která bude stejně jako dosud charakterizována bojem obou protichůdných systémů. Přáli bychom si, aby to byl nekrvavý boj — mírové soužití. Záleží do značné míry na úrovni ozbrojených sil států Varšavské smlouvy — jednotlivých i celého společenství —, zda se podaří tuto leninskou zásadu zahraniční politiky států s rozdílným společenským zřízením probojovat natrvalo.

Generálmajor ing. Jiří Nečas

DRUHÁ ÚTOČNÁ OPERACE

všerojskové armády

Zvláštnosti přípravy druhé armádní útočné operace vyplývají z řady objektivních faktů, které podstatně ovlivní nejen styl a metody práce velitele a štábu armády, vlastní obsahovou náplň jejich činnosti, ale i činnost vojsk.

První armádní operaci připravujeme již před zahájením války, tj. v podmínkách, které umožňují tuto operaci plánovat a připravit ve lhůtách relativně časově neomezených. To dovoluje a umožňuje veliteli a štábu armády všestranně si ujasnit úkoly armády v této operaci, hluboce zhodnotit situaci nepřítelů i vlastních vojsk, terén atd. a přijmout nejlepší rozhodnutí. Naproti tomu **druhou armádní operaci bude štáb připravovat v průběhu dokončování první**, tzn. v časově omezené lhůtě a v podmínkách, kdy velitel a štáb armády budou muset současně soustředit své síly na řízení vojsk, s cílem úspěšně splnit první operaci a vytvořit podmínky pro plynulý přechod do druhé. Podmínky přípravy nové operace budou tedy mnohem složitější nejenom co do času, ale najdou svůj odraz i v metodě práce velitele a štábu armády.

Důležité je správně **určit dobu zahájení a přípravy druhé operace armády**, neboť opožděná organizace může ztížit plynulý přechod k jejímu vedení. Naopak zahájíme-li přípravu příliš brzy, je nebezpečí, že přijaté rozhodnutí budeme několikrát upravovat podle situace při dokončování první operace. Proto přípravu druhé armádní operace bychom měli zahájit tak, abychom mohli včas doručit úkoly vojskům a aby nová operace byla všestranně zabezpečena. Vezme-li v úvahu soudobé tempo operace, můžeme obecně říci, že optimální doba rozhodnutí pro novou operaci je nejdříve dva dny a nejpozději jeden den před splněním dalšího úkolu armády v první operaci. Vzhledem k tomu, že jde o novou operaci armády, je především povinností velitele a štábu frontu vydat

armádě včas úkol a ostatní nezbytné podklady pro plánování. To by nemělo být pro front problémem, poněvadž z jeho hlediska jde o plnění dalšího úkolu v první frontové operaci, která je předem naplánována a materiálně i jinak zabezpečena.

Chceme-li hovořit o zvláštích druhé armádní operace, je třeba si ujasnit **podmínky, v nichž bude vedena a její obsah.**

Vezmeme-li v úvahu soudobé názory pravděpodobného nepřítele na vedení války (operací) na západoevropském válčišti, pak můžeme učinit téměř jednoznačný závěr, že druhá armádní operace bude vedena v podmínkách použití jaderných zbraní.

Při úvahách o obsahu této operace vycházíme z cílů a náplně útočné operace frontu. Předpokládáme, že obsah bližšího úkolu frontu splnily první operace armád prvního sledu, tzn. že po prvním úderu strategických jaderných sil a po prvním jaderném úderu frontu byla zničena protistojící uskupení nepřítele s jejich jadernými prostředky a byly ovládnuty prostory (objekty), jejichž ovládnutím byla narušena operační odolnost nepřítele a vytvořeny podmínky pro další rozvíjení operace do hloubky válčiště ve vysokých tempech.

V tomto případě obsahem dalšího úkolu frontu a tedy i druhé armádní operace bude ničit nově odhalené prostředky jaderného napadení nepřítele, dokončit zničení (nebo zničit) jeho strategických záloh v součinnosti s raketovými vojsky, letectvem a ostatními armádami frontu a ovládnout prostory (objekty), jejichž obsazením dosáhneme cíle první útočné operace frontu na daném směru.

Pro druhou armádní operaci bude tedy charakteristický boj s hlubokými zálohami nepřítele, které může v rámci daného válčiště přemísťovat po zemi nebo vzduchem a nebo je přepravovat z jiných válčišť vzduchem nebo po moři. Přitom bojová kvalita těchto záloh může být různá v závislosti na tom, zda půjde o svazy (svazky) „mírové“ nebo zmobilizované. Strategické zálohy může nepřítele využít spolu s vojsky bojujícími v dotyku, k obraně mezilehlých nebo k silnému protiúderu, s cílem zastavit další proniknutí našich vojsk a vytvořit podmínky pro přechod do protiútku. To nepochybně ovlivní bojovou činnost vojsk armády, přičemž nejčastěji půjde o střetná sražení (boje), průlom spěšně zaujatých obranných pásem a postavení z chodu, pronásledování odcházejícího nepřítele, odrážení protiúderu a ničení obklíčených uskupení.

Způsoby vedení druhé armádní operace a zničení velkých uskupení nepřítele se od první operace nebudou zásadně lišit. Základem zůstává ničit jednotlivá uskupení nepřítele jadernými údery, rychle pronikat do hloubky sestavy nepřítele ihned za jadernými údery a podle možností i široce používat výsadky v týlu nepřítele.

Bojová činnost vojsk armády bude mít především dynamický a vysoce manévrový charakter a to ovlivní i stanovení **blížejšího a dalšího** úkolu armády ve druhé operaci. Ve srovnání s první útočnou operací nebude možné obsah blížejšího a dalšího úkolu armády stanovit jednoznačně (např. úkol v první operaci zahrnoval zničení nepřítele a ovládnutí důležitých prostorů na hloubku polní armády prvního sledu nepřítele) a budeme vycházet z konkrétní situace, možností nepřítele, vlastních vojsk a z geografických podmínek válčiště (operačního směru). Pak např. obsahem blížejšího úkolu může být zničení určitého uskupení prostředků jaderného napadení nepřítele, dokončení zničení (nebo zničení) jeho blížejších strategických záloh a ovládnutí důležitého prostoru, které umožní

vytvořit podmínky pro splnění cíle druhé armádní operace. Obsahem dalšího úkolu může být zničení nově objevených prostředků jaderného napadení nepřítele, dokončení zničení (nebo zničení) jeho hlubokých strategických záloh a ovládnutí takových prostorů (objektů), kde se dosahuje splnění dalšího úkolu frontu na daném směru. Současně může armáda plnit v závěru druhé operace i jiné úkoly, jako např. zabezpečovat zasazení frontu druhého sledu, přejít do obrany mořského pobřeží apod. V případě, že hloubka armádní operace (tj. současně dalšího úkolu frontu) na daném konkrétním směru nebude velká a nepříteli způsobíme velké ztráty, můžeme připustit i taková řešení, že druhá operace armády nebude dělena na bližší a další úkol.

Významným požadavkem, který vyplývá z charakteru soudobých operací, je přejít **k vedení druhé útočné operace armády plynule a bez přestávky**. K splnění tohoto požadavku musí velitel armády vytvořit vhodné podmínky. Především je třeba, aby při dokončování první operace dovedným řízením vojsk vyšly svazky armády do prostoru dalšího úkolu v sestavě vhodné pro zahájení druhé operace bez operační přestávky. Řešení této otázky lze považovat již za součást rozhodnutí velitele armády pro druhou operaci, které zabezpečuje vytvoření k určité stanovené době (tj. zahájení druhé operace) operačního učlenění armády pro druhou operaci. Velitel armády při tom musí včas stanovit, které svazky budou pokračovat ve vedení druhé operace a prostory, které mají ovládnout v době splnění dalšího úkolu první operace. Kromě toho určí, zda některé svazky vyvede do druhého sledu armády k obnovení bojeschopnosti a které svazky budou při zahájení druhé operace zasazeny do boje s cílem zabezpečit narůstání úsilí a vysoké tempo této operace. Nově zasazované svazky mohou být z druhého sledu armády, nebo nově armádě podřízené ze zálohy frontu, případně — jestliže k plnění dalšího úkolu frontu bude zasazen jeho druhý sled — to může být svazek (svazky) od armády druhého sledu frontu. Nelze vyloučit ani takový případ (zvláště bude-li nutné ve druhé armádní operaci přenést směr hlavního úderu ve srovnání s první operací), že bude vhodné manévrovat částí svazků prvního sledu armády podél frontu na nový směr hlavního úderu. Při této příležitosti chci podtrhnout, že zámysl směny svazků pro zahájení a vedení druhé operace armády musí být reálný, jednoduchý, rychle proveditelný a musí vést k zesílení údernosti operačního učlenění armády.

Je samozřejmé, že velitel armády nebude řešit jen učlenění vševojskových svazků, ale současně i raketových vojsk a dělostřelectva, vojsk PVO, záloh všeho druhu, týlových útvarů a zařízení a míst velení.

Velmi důležitým úkolem velitele a štábu armády, jehož včasná realizace zásadním způsobem ovlivní plynulost přechodu k vedení druhé armádní operace, je materiální a technické zabezpečení vojsk armády (jde o obsáhlou otázku, jejíž rozbor je mimo možnosti tohoto článku).

Důležitou roli při zabezpečování zahájení druhé armádní operace bez operační přestávky má i velitel a štáb frontu. Kromě stanovení úkolu armádě pro tuto operaci bude řešit otázky spojené se složením armády, přísunem raket a jaderných hlavíc, podporou vojsk armády frontovým letectvem, materiálním a technickým zabezpečením apod. Vzhledem k tomu, že na stupni frontu nejde o přípravu nové operace, jen o upřesnění dříve naplánovaného (i když ne detailně) dalšího úkolu frontu, nebude to úkol tak náročný jako na armádním stupni. Vyžaduje však včasnou přípravu a z tohoto požadavku vyplývající značnou a poměrně přesnou předvídatelnost velitele frontu.

Některé zvláštnosti ve srovnání s první armádní operací může mít **rozmach druhé operace**. Rozmach operace závisí na: možnostech a rozsahu použití strategických a frontových prostředků jaderného napadení v pásmu armády, bojových možnostech armády, poměru sil, možnostech a charakteru bojové činnosti nepřítele a na geografických zvláštnostech operačního směru, na kterém armáda působí.

Šířka útočného pásma armády, v závislosti na jejím složení, důležitosti směru a úkolu může být větší než v první operaci (tj. více než 100 km). V některých případech se pásmo činnosti armády, která působí na podružném směru, na křídle frontu nebo plní omezený úkol, bude do hloubky nepřítele zužovat.

Hloubka druhé armádní operace (vyplývá z hloubky dalšího úkolu frontu) bude závislá především na bojových možnostech armády, místě armády při plnění dalšího úkolu frontu a důležitosti směru. Vzhledem k tomu, že druhá operace zabezpečuje splnění cíle útočné operace frontu, může být hloubka operace armády na směru hlavního úderu frontu 400–500 km, kdežto na pomocných směrech menší.

Tempo útoku armády bude záviset na: stupni ničení nepřítele jadernými zbraněmi, charakteru plněných úkolů, rozsahu opatření k likvidaci následků jaderných úderů nepřítele, změnách terénu způsobených jadernými údery, rozsahu zamořených a zničených prostorů, možnostech obnovení bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřítele a na materiálně technickém zabezpečení. Na základě těchto kritérií je nutné stanovit tempo útoku pro každý řešený případ konkrétně a zvlášť, poněvadž výhody určitého kritéria (např. slabý nepřítel) mohou být eliminovány nevýhodami jiného (např. silně zničeného pásma útoku po úderech vlastních strategických jaderných sil). Např. budou-li nepříteli způsobeny ztráty 70–80 %, může tempo dosáhnout až 100 km za den, při ztrátách 50–60 % může být tempo 60–80 km za den (další kritéria při tom nejsou brána v úvahu). V průměru v soudobých operacích na západoevropském válčišti, vedených s použitím jaderných zbraní, může tempo útoku ve druhé armádní operaci dosahovat 50–60 km za den.

Délka trvání druhé operace je přímo závislá na hloubce operace a tempu útoku.

Důležitou otázkou, která podstatně ovlivní nejen rozhodnutí velitele armády pro druhou operaci, ale i vlastní její vedení je **množství jaderných zbraní**, které bude mít armáda pro tuto operaci přiděleno.

Štáb frontu plánuje použití jaderných zbraní na celou frontovou operaci, přičemž celkový přidělený počet rozdělují po úkolech (tj. pro první jaderný úder frontu, bližší a další úkol frontu) a mezi jednotlivé svazy. Z toho vyplývá, že množství jaderných zbraní přidělené armádě pro druhou operaci bude záviset především na celkovém počtu těchto zbraní, který bude mít velitel frontu pro frontovou útočnou operaci. Kromě toho ještě na konkrétním úkolu armády ve druhé operaci, uskupení nepřítele v útočném pásmu armády, na možnostech raketových vojsk armády i letecké armády a na počtu jaderných úderů, které v pásmu armády uskuteční strategické jaderné prostředky frontou. Je tedy velmi obtížné stanovit „teoretický“ počet jaderných zbraní přidělovaných armádě pro druhou operaci, mohou však uvést, že to bude zpravidla méně než pro operaci první.

Přidělenou jadernou municí velitel armády rozdělí obdobně jako pro první operaci po úkolech a mezi svazky s tím, že již nebude muset vyčleňovat jaderné náboje pro účast v prvním jaderném úderu frontu. K hlavním cílům pro

jaderné údery na nepřítele budou patřit jeho prostředky jaderného napadení, zálohy a místa velení.

Bude správné, jestliže velitel armády bude mít při dokončování první operace ve své záloze určitý počet jaderných nábojů, kterými by mohl řešit úkoly v době zahajování druhé operace, kdyby z jakýchkoliv důvodů nebyla včas přisunuta jaderná munice, přidělená pro druhou operaci.

• • •

Zvláštností přípravy a organizace druhé armádní operace se nezbytně od-
ráží v rozhodovacím a plánovacím procesu, **v metodice a obsahu práce velitele a štábu armády při přípravě této operace.**

Přípravu druhé operace může štáb armády zahájit dvěma způsoby. Buďto štáb frontu bude postupně (s cílem zabezpečit souběžné plánování, což by přípravu druhé operace na stupni armády urychlilo) předávat veliteli a štábu nezbytné údaje pro rozhodnutí, které dodatečně potvrdí písemnou směrnicí velitele frontu, nebo komplexně upřesní plnění dalšího úkolu frontu a z toho vyplývající úkoly armád pro druhou operaci a vydá najednou úplnou směrnicí velitele frontu a odborná nařízení náčelníků druhů vojsk a služeb frontu. V obou případech bude metodika práce velitele a štábu armády různá — v prvním případě bude probíhat rozhodování a plánování „postupně“, ve druhém případě „najednou“. Pro zjednodušení povšimneme si jen druhého způsobu.

Obsah směrnice velitele frontu se v podstatě nebude lišit od směrnice pro první armádní operaci. Měla by tedy hlavně obsahovat, kromě závěrů o nepříteli, sestavu armády a vyčleněné posilové prostředky (mohou být rozdílné ve srovnání s první operací), směr hlavního a druhých úderů, bližší a další úkol armády, množství jaderných nábojů a chemických raket, objekty nepřítele v pásmu armády, které budou ničit prostředky frontu a hlavního velení, úkoly frontového letectva ve prospěch armády, úkoly sousedů, způsob součinnosti, rozhraní a místa velení. Součástí směrnice budou i úkoly k dokončení první a zabezpečení plynulého přechodu k vedení druhé operace.

O doručení směrnice velitele frontu by měl být velitel armády informován předem, aby ještě před jejím obdržením mohl uskutečnit řadu **opatření k přípravě druhé operace.** Jedním z nich bude „rozdělit“ štáb armády na dvě části — jedna část bude pokračovat v řízení vojsk při dokončování první operace a druhá bude plánovat druhou operaci. Procentuální rozdělení štábu do obou částí bude nutné řešit podle konkrétní situace (např. jestliže dokončování první operace probíhá bez komplikací a nebude vyžadovat častá rozhodnutí velitele a upřesňování úkolů podřízeným, může se přípravou druhé operace zabývat větší část štábu armády a naopak), času, který bude pro přípravu druhé operace, zvolené metodice plánování a to i na podřízených stupních (souběžné, nebo normální plánování) apod. Vzhledem k tomu, že obě činnosti (řízení první operace a příprava druhé) spolu úzce souvisí a jsou na sobě závislé, je nutné, aby vedoucí funkcionáři armády (velitel, náčelník štábu, náčelníci druhů vojsk atd.) byli informováni a zabývali se řešením obou otázek. Nelze dopustit, aby příprava druhé operace probíhala odtrženě od řízení dokončované první operace, poněvadž může dojít i k nutnosti upřesňovat rozhodnutí velitele armády pro druhou operaci na základě situace, která se bude vytvářet při dokončování operace první. Z toho důvodu je nevýhodou někdy uvažovaná varianta přípravy druhé operace, podle které by velitel řídil vojska armády

z PVS a nová operace by měla být připravována na VS armády. Kromě tohoto „rozdělení“ štábu armády musí zabezpečit i další přípravné práce, jako např. shromažďování podkladových materiálů pro rozhodnutí velitele (údaje o nepříteli, bojeschopnosti vojsk armády atd.), zabezpečení štábů a vojsk všech stupňů mapovým materiálem apod.

Velitel armády ještě před zahájením rozhodovacího a plánovacího procesu rozhodne, jaký metodický postup zvolit vůči podřízeným stupňům, tj. zda podřízené štáby zahájí plánování až velitel frontu schválí rozhodnutí velitele armády (plánování se u těchto štábů prodlouží, avšak v jeho obsahu by nemělo docházet ke změnám), nebo druhou operaci budou připravovat štáby souběžně, aby ušetřily čas. Tomuto rozhodnutí v dalším podřídí metodiku práce velitel i štáby armády.

Metodický postup velitele armády a jeho obsahová náplň při přípravě druhé operace budou v podstatě stejné jako v první operaci, tzn., že bude zahrnovat ujasnění cíle operace a úkolu armády, zhodnocení hlavních údajů o situaci a konečně — stanovení zámyslu operace a úkolů svazků a útvarů armády.

Po obdržení směrnic velitele frontu a jejím prostudování velitel armády si **ujasní úkol**, přičemž musí

- pochopit úlohu a místo armády při plnění dalšího úkolu frontu a dosažení cílů frontové operace,
- stanovit jakých výsledků chce dosáhnout velitel frontu na směru činnosti armády použitím svých sil a prostředků,
- pochopit cíl druhé útočné operace, obsah a zvláštnosti úkolu armády a způsob jeho plnění,
- určit jak ovlivní plnění úkolu armády použití jaderných zbraní hromadného ničení strategických prostředků a raketového vojska a letectva frontu na cíle v hloubce pásma útoku armády a bojová činnost sousedů,
- posoudit podmínky součinnosti s raketovými vojsky a letectvem frontu, sousedními armádami a výsadky (jsou-li v pásmu armády použity).

Po ujasnění úkolu velitel armády by měl určit

- charakter činnosti armády při řešení jednotlivých úkolů postupně plněných k dosažení cíle druhé operace (způsobu vedení útočné operace, způsobů ničení velkých uskupení nepřítelů, rozmachu operace, směrů hlavního a druhých úderů, účelného operačního učlenění armády apod.),
- opatření, které je nutné uskutečnit ihned (nebo při dokončování první operace) k přípravě druhé operace a pokyny, které dát vojskům,
- jakým časem osobně disponuje velitel armády pro přijetí rozhodnutí; jaké údaje, od koho a kdy bude potřebovat; kolik času je třeba dát štábu pro zpracování jeho rozhodnutí a dovedení úkolů do vojsk; kolik času potřebují vojska pro přípravu a všestranné zabezpečení operace.

Výsledkem ujasnění časových možností je velitelem schválený závazný harmonogram, který stanoví jednotlivé úkoly, kdo je bude plnit a v jakých časových lhůtách. Možnou variantu přípravy druhé operace z časového hlediska uvádím v **tabulce 1**.

Po ujasnění úkolu přistoupí velitel armády k **zhodnocení situace**, která bude obdobná jako při přípravě první operace armády. Výhodou by měla být skutečnost, že vedení první operace usnadní veliteli armády zhodnocení situace, zvláště nepřítelů, o kterém štáb shromáždil od zahájení operace řadu konkrétních údajů.

Hlavní pozornost by měl velitel armády věnovat

Příprava a plánování druhé armádní operace
(varianta)

Poř. čís.	Činnost	Doba (P = čas obdržení směrnice velitele frontu)												
		P	1 h.	2 h.	3 h.	4 h.	5 h.	6 h.	7 h.	8 h.	9 h.	10 h.	24 h.	
1	Studium směrnice velitele frontu	→												
2	Vydání předběžných nařízení		→											
3	Ujasnění úkolu, zhodnocení situace, příprava zámyslu		→											
4	Orientace náčelníků druhů vojsk o zámyslu operace			→										
5	Pokračování ve zhodnocování situace, upřesnění zámyslu a stanovení úkolů vojsk, schválení rozhodnutí velitele armády				→	→	→	→	→					
6	Předání úkolů do vojsk (směr. důstojníci, po pojítkách apod.)								→	→				
7	Potvrzení úkolů podřízeným písemnými dokumenty (rozkazy, nařízení)									→	→			
8	Plánování operace							→	→	→	→	→	→	

a) **Nepřítel**

— určit uskupení prostředků jaderného napadení a pozemních vojsk, jehož zničení naruší odolnost nepřítele,

— množství a rozmístění raketových vojsk a atomového dělostřelectva; do jaké hloubky operačního učlenění armády mohou působit; rozmístění skladů munice,

— rozložení vševojskových svazků nepřítele v dotyku a v hloubce sestavy; charakter jejich činnosti a bojeschopnosti; možným změnám uskupení v průběhu operace; ženiijním úpravám terénu (obránná pásma a postavení); systému velení,

— uskupení letectva a charakteru jeho činnosti; množství letectva působícího v pásmu armády (zvláště nosičů jaderných zbraní),

— uskupení a možnostem prostředků PVO.

V závěru by měl určit

— sestavu a hlavní uskupení nepřítele, charakter a možný zámysl jeho další činnosti (při dokončování první a v průběhu druhé operace),

— silná a slabá místa,

— posloupnost ničení nepřítele,

— úkoly průzkumu.

b) **Vlastní vojska**

— rozmístění, stavu a možnostech raketových vojsk; množství, druhu a příslušnosti jaderné munice,

— rozložení, stavu, bojeschopnosti a možnostech svazků (při zakončování první a v průběhu druhé operace); stavu a možnostech týlu, materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení vojsk; manévru k vytvoření operačního učlenění armády pro druhou operaci a jaký čas vyžaduje jeho uskutečnění,

— sousedním armádám a dalším spolupůsobícím silám a prostředkům; jejich stavu, charakteru činnosti a úkolům.

V závěru by měl určit

— nejvhodnější způsob použití jaderných zbraní a způsoby ničení nepřítele na směrech úderů armády,

— jaké uskupení sil a prostředků ke konci první operace vytvořit pro vedení operace druhé,

— jaká opatření uskutečnit k všestrannému zabezpečení vojsk pro vedení druhé operace,

— **poměr sil a prostředků** v pásmu armády a na směrech, při zahájení druhé operace a při plnění charakteristických úkolů v jejím průběhu.

c) **Radiační a chemická situace**

— ocenění již existujících pásem (prostorů) radiačního (chemického) zamoření v pásmu činnosti armády, možnosti vytvoření nových a jejich vlivu na vedení druhé operace,

— manévru nezbytnému k odchodu nebo překonání zamořených pásem a prostorů,

— stupňů zamoření vojsk armády (osob i bojové techniky) a jeho vlivu na vedení druhé operace,

— stanovení účelných způsobů činnosti vojsk při plnění úkolů,

— stanovení ochrany proti zbraním hromadného ničení.

d) Terén

- ocenění reliéfu, ochranných a maskovacích vlastností terénu a jeho změn po jaderných úderech (vlastních i nepřátelských),
- stavu silniční a železniční sítě z hlediska manévru vojsky a přísunu materiálu, průchodnosti mimo komunikace,
- podmínkám zásobování vodou, charakteru přírodních překážek a vodních děl,
- výběru možných prostorů pro rozmístění raketových vojsk, velitelských stanovišť a týlu a pro vysazení výsadků,
- možnostem využití místních zdrojů a morálně politického stavu obyvatelstva.

Závěrem stanovit

- směry hlavního a druhých úderů,
- prostory pro rozmístění vojsk u týlu,
- způsoby překonání vodních překážek,
- výhodné čáry pro organizování obrany nepřítelem a pro zřizování jaderných zátarasů,
- ženíjní zabezpečení činnosti vojsk.

e) Meteorologické podmínky

- směru a rychlosti větru a možným změnám počasí
- délce světlé a temné denní doby a vlivu roční doby na plnění úkolu.

f) Čas (doba na splnění stanovených úkolů)

- určení celkové doby (podle směrnice velitele frontu) na splnění cíle druhé útočné operace
- rozpočtu doby na dokončení první operace a na splnění bližšího a dalšího úkolu druhé operace armády.

V závislosti na čase, může velitel armády po ujasnění úkolu a zhodnocení situace přímo formulovat své rozhodnutí, nebo ještě před tím uvést **celkový závěr z ujasnění úkolu a zhodnocení situace**, jehož obsahem může být:

- očekávané výsledky jaderných úderů strategických jaderných sil a prostředků frontu vedených v průběhu druhé operace a jejich vliv na změnu poměru sil a operační situace a na splnění úkolu armády,
- uskupení a objekty nepřítele, na které vést jaderné a chemické údery prostředky armády,
- možnosti armády k splnění úkolu po zakončení první operace,
- směry hlavního a druhých úderů, vytvoření úderného uskupení armády,
- na zničení jakých uskupení nepřítele a ovládnutí kterých prostorů soustředit hlavní úsilí armády v průběhu druhé operace; posoupnost a způsoby zničení uskupení nepřítele při plnění bližšího a dalšího úkolu armády; operační učlenění armády, možnosti manévru v průběhu operace,
- opatření pro plynulý přechod k vedení druhé armádní operace (doba splnění cíle první operace, prostory, v nichž ji jednotlivé svazky zakončí, změny v operačním učlenění armády, materiálně technické zabezpečení atd.),
- úkoly prvního a druhého sledu armády, raketových vojsk, vojsk PVO a záloh ve druhé operaci; rozdělení jaderné a chemické munice, posilových prostředků a materiálu všeho druhu podle úkolů a mezi svazky,

- způsob součinnosti uvnitř armády, se sousedy a s prostředky frontu,
- organizace velení,
- úkoly, na které soustředit pozornost politických a stranických orgánů při přípravě a vedení druhé armádní operace,
- hlavní úkoly průzkumu, opatření OPZHN, materiálně technického, zdravotnického a ostatních druhů zabezpečení bojové činnosti vojsk.

K zakončení rozhodovacího procesu je třeba **rozhodnutí velitele armády pro druhou operaci** zformulovat. Jeho obsah a posloupnost jednotlivých bodů se nebude lišit od rozhodnutí pro první operaci s tím, že to rozhodnutí bude obsahovat i úkoly pro dokončení první operace a plynulý přechod do operace druhé. Po schválení rozhodnutí velitelem frontu, což zpravidla bude na velitelském stanovišti armády, zabezpečí štáb armády vydání příslušných rozkazů a nařízení podřízených. Zvláštností přípravy druhé operace může být, že v závislosti na konkrétním vývoji situace při dokončování první operace, bude v dalším nezbytně přijaté rozhodnutí upřesňovat, případně i měnit. Jestliže velitel frontu a armády správně předvídá vývoj situace, změny v rozhodnutí neměly by mít vliv na jeho podstatu a měly by mít jen dílčí charakter.

Nejdůležitější částí přípravy druhé armádní operace je její **plánování**, jehož základem je rozhodnutí velitele. Začíná již při přijetí rozhodnutí. Jeho podstatou je: vypracování zdůvodněné varianty použití sil a prostředků k dosažení cíle druhé operace, rozpracování vybraných způsobů vedení operace a ničení uskupení nepřítelů a konečně rozpracování otázek součinnosti, zabezpečení operace a velení. Výsledkem plánovacího procesu je zpracování plánu druhé útočné operace, tzn., že detailně bude zpracován na první den, méně podrobně do bližšího úkolu a orientačně do splnění dalšího úkolu armády. Bude obsahovat i předpokládané operační učlenění armády při splnění dalšího úkolu první operace a změny v něm pro vedení operace druhé.

Metoda zpracování plánu operace může být různá, především podle toho, kolik času bude mít štáb armády ke zpracování. Při nedostatku času lze tento plán zpracovat postupným doplňováním mapy rozhodnutí velitele a vyhotovením písemné legendy. Jinou variantou přípravy může být zahájení práce na zvláštní mapě plánu operace v období dokončování rozhodnutí velitele a nebo současně s jeho zahájením. Zvláštností přípravy druhé operace vyžadují v každém případě zahájit práci na grafickém plánu operace co nejdříve.

Řády stanoví, že „nejdůležitější povinností velitelů a štábů je **organizace součinnosti** a zabezpečení její nepřetržitosti v průběhu bojové činnosti“. To plně platí i pro druhou armádní operaci. Zásady součinnosti jsou součástí rozhodnutí velitele a podrobně jsou zpracovány v plánu operace.

Řešení otázek součinnosti při přípravě druhé armádní operace může být ztíženo (zejména z časového hlediska) tehdy, bude-li k plnění dalšího úkolu frontu zasazována armáda druhého sledu frontu v pásmu armády, která připravuje druhou operaci. Velitel armády musí někdy čekat na výsledky organizace součinnosti velitele frontu.

Pro organizování součinnosti ve druhé operaci platí stejné zásady jako pro operaci první. To kromě jiného znamená, že velitel armády organizuje součinnost sil a prostředků, které patří do sestavy armády a velitel frontu pak součinnost dané armády s raketovými vojsky a letectvem frontu, se sousedními armádami a s operačními výsadky. Při organizaci součinnosti velitel a štáb armády slaďuje: jaderné údery prostředky armády s jadernými údery frontu, sousedů a Hlavního velení i s údery konvenčními zbraněmi; činnost svazků a

útvárů různých druhů vojsk armády a letectva; opatření k všestrannému zabezpečení bojové činnosti vojsk; vzájemné uvědomování o vzdušném nepříteli a způsob spojení mezi spolupůsobícími svazky. Systém signálů zpravidla lze stanovit stejný jako v první operaci. Konkrétní obsah otázek součinnosti uvnitř operačního učenění armády i vně armády bude obdobný jako v první operaci.

— • —

Vedení druhé operace armády se svým charakterem a obsahem bude podobat vedení bojové činnosti při plnění dalšího úkolu první operace, kdy vojska armády vejdou do operační hloubky sestavy nepřítel.

V závislosti na konkrétní situaci mohou být **způsoby ničení nepřítel** různé. Ve střetném sražení mohou hlavní síly armády vést úder do dvou boků nepřátelského uskupení se současnými čelnými údery částí sil. Jestliže terénní podmínky nedovolí rozvinout hlavní síly armády k úderu do obou boků nepřítel, je možné vést úder jen do jednoho boku se současným přikrytím částí sil z čela. A konečně, nebude-li možné vyvést hlavní síly armády do boku nepřátelského uskupení, pak je vhodné vést rozbíhající čelní údery s cílem rozdělit nepřátelské uskupení a zničit je po částech. Při vedení obranného boje nepřítel mohou vojska armády buďto prolamovat zaujatá obranná pásma (postavení) z chodu, nebo — což bude v operační hloubce sestavy nepřítel možné a výhodné — využívat k překonání obranných čar mezery v sestavě nepřítel. Jestliže nepřítel povede boj na zdrženou, budou vojska armády útočit (pronásledovat nepřítel) po směrech, obcházet ohniska odporu a ničit je z týlu se snahou zabránit nepříteli v odchodu a s využitím výsadků proniknout do týlu protistojícího uskupení. Silné protiúderu nepřítel mohou vojska armády odrážet jadernými údery na uskupení připravené k protiúderu a rozhodnou útočnou činností, nebo přechodem části sil do dočasné obrany a úderem do boku protiúderného uskupení se současným rozvíjením útoku na směru hlavního úderu armády. Budou-li se zálohy nepřítel soustřeďovat v hloubce sestavy nepřítel, pak možným způsobem ničení tohoto uskupení může být jen hromadný, nebo skupinové jaderné údery.

Operační učenění armády, veškeré rozhodování a řízení bojové činnosti velitele armády musí směřovat k zabezpečení narůstání úsilí vojsk armády s cílem vést operaci ve vysokém tempu. Je třeba, aby velitel a štáb věnoval značnou pozornost zamořeným a zničeným prostorům (po úderech strategických jaderných sil a prostředků frontu i armády), které mohou značně omezit manévry vojsk armády a vést k nežádoucímu snížení tempa útoku, což ve svých důsledcích by umožňovalo nepříteli získat čas pro organizování obrany na předem připravených čarách a vedení silných protiúderů.

Velitel armády musí veškeré úsilí podřízených vojsk zaměřit na rychlé ovládnutí prostoru dalšího úkolu frontu ve svém pásmu činnosti, s ostatními armádami prvního sledu frontu se tak spolupodílet na splnění cíle frontové operace a tím zabezpečovat i úspěšné vedení strategické operace na válčišti.

— • —

Problematiku první armádní operace jsme zvládli a je poměrně dobře rozpracovaná.

Méně procvičovanou byla problematika druhé a dalších operací. Proto jsem chtěl svým článkem obrátit pozornost na tuto problematiku nejen v teoretické oblasti, ale i v praktické přípravě velitelů a štábů.

ODCHOD VOJSK

Bojovou činnost vedeme na široké frontě a do velké hloubky, nepřetržitě a ve vysokém tempu. Vysoká dynamičnost soudobého boje a operace předpokládá, že bude docházet k častým změnám situace, k rychlému přechodu od jednoho druhu boje ke druhému a k jejich vzájemným kombinacím. To vše se projeví i v tom, že vojska budou nucena často ve velmi krátké době přecházet z útoku do obrany nebo do střetných bojů, že uskuteční široký manévr podél fronty a do hloubky vlastní sestavy, popřípadě na některých směrech budou nucena ustupovat.

Jednou z forem bojové činnosti vojsk bude tudíž manévr do hloubky vlastní sestavy a to ať již pod tlakem nepřítele, který má převahu sil, nebo mimo přímý dotyk s nepřítelem.

Za 2. světové války a v poválečném období jsme tuto činnost označovali jako ústup nebo ústupový boj. Současné řády a předpisy tento termín neznají a k označení takovéto činnosti se používá odchod a vyjití z boje. Zkušenosti z 2. světové války a i poznatky z některých válek poválečného období, stejně jako i nynější vojenské teorie ukazují, že ani v současné době nemůžeme opomíjet tento druh bojové činnosti. V žádném případě se mu však nemůžeme vyhnout tím, že jej nebudeme používat a dostatečně v praxi procvičovat.

Podle dřívějších názorů, které vyplývaly z poznatků z 2. světové války byl ústup organizován tak, že byla předem zvolena jednotlivá ústupová postavení, na která vojska odcházela zpravidla v noci. Obranné úseky se skládaly z jednotlivých okopů a palebných stanovišť, přičemž spojovací zákopy nebyly zpravidla budovány, anebo jen v minimálním počtu. Obranu tvořil systém jednotlivých ohnisek odporu čet a byla zpravidla kruhová. Protitanková obrana byla budována především s využitím překážek a minových zátarasů. K úpravám bylo často využíváno civilní obyvatelstvo za řízení instruktorů-ženistů. Ustupo-

valo se po skupinách pod ochranou krycích jednotek, složených především z pěších jednotek, vyzbrojených kulomety, které se používaly v léčkách. Velký význam v tomto boji mělo pevné velení. U pluků se vytvářela záloha v síle praporu, která se rozmísťovala na druhém postavení. Pluk obsazoval zpravidla současně dvě ústupová postavení. Ústup byl zahajován ještě před začátkem útoku hlavních sil nepřítele a palba byla vedena na velké vzdálenosti, aby byl nepřítel přinucen k rozvinování a tím snížit tempo útoku.

Krycí jednotky chránily ústup hlavních sil, ničily mosty, komunikace apod. K zajištění ústupu byly ponechány mezi postaveními malé skupiny, vyzbrojené kulomety a protitankovými zbraněmi, které využívaly jednotlivých terénních vln a palbou z léček zpomalovaly postup nepřítele.

Velký význam měla organizace průzkumu na křídlech, aby nedošlo k obklíčení bránících se jednotek. Druhý sled divize byl umísťován tak, aby byl mimo dostřel dělostřelectva z hlavního palebného postavení. Dělostřelectvo bylo členěno do čet a baterií, zahajovalo palbu na velké i malé vzdálenosti s překvapením. Jednotky se odpoutávaly od nepřítele v noci, ve dne pouze tankové jednotky a převážně s využíváním skrytů. Velký význam měla klamná opatření, jejichž cílem bylo utajit dobu odchodu.

Při studiu poznatků z ústupových bojů Němců v horském zalesněném terénu v Karpatech vyplývá, že předem byla připravována ústupová postavení (na vodních překážkách, výšinách, křižovatkách cest, přístupech k osadám), aby byl zajištěn ústup hlavním silám na předem připravená postavení.

Ústup hlavních sil začínal v noci pod ochranou zadních vojáků (v síle 1/3-1/4 hlavních sil). Na ústupových postaveních nebyla organizována souvislá obrana, nýbrž jednotky obsazovaly jen dominanty a budovaly ohniska odporů čet, rot a praporů ve formě kruhové obrany. Na ústupových cestách byly ponechávány skupiny záškodníků v síle 3-5 mužů s výbušninami a rádiovými stanicemi. Hlavní síly dělostřelectva zahajovaly přesun několik hodin před začátkem ústupu hlavních sil. K palebné podpoře zadních vojáků byly vyčleňovány zvláště minometné a raketometné baterie. Ústup byl zastírán zpravidla zesílením palby.

V poválečných letech se názory na tyto otázky značně různily.

Ústup a vyjití z boje byly spojovány v poválečném období jako dva problémy, které úzce souvisely s otázkou obrany.

Podle Polního řádu, vydaného v roce 1951 byl ústup „jedním z druhů manévru, kterého používáme, když situace vyžaduje, aby vojska byla vyvedena zpod úderu nepřátelské přesily“. Měl probíhat při úhroze obklíčení nepřítelem, při zaujímání výhodnější čáry, při zkrácení fronty, při úspoře sil k aktivní činnosti na jiných směrech apod.

Ústup probíhal podle tehdejších zásad buď postupným odchodem z jedné čáry na druhou nebo formou rychlého odchodu bez zastavení hlavních sil na mezilehlých čarách.

První způsob byl používán v situaci, kdy hlavní síly vedly boj s nepřítelem a nemohly být vyvedeny z boje najednou, případně situace vyžadovala získat čas a zdržovat nepřítele v postupu.

Přitom docházelo k určitému nepochopení základních pojmů, poněvadž se vzájemně stavěly „odchod“ a „ústup“ jako nadřazené pojmy. Jednou se vysvětloval odchod jako manévr při ústupu nebo naopak ústupový boj byl chápán jako součást odchodu.

Hovoříme-li o odchodu nebo ústupu, je jasné, že tato forma bojové činnosti může být i v soudobých podmínkách a nemá význam si to zakrývat tím, že nebudeme uznávat nebo používat tyto málo populární termíny.

Tuto skutečnost potvrzuje i maršál Sovětského svazu I. Ch. Bagramjan ve své knize „Tak načínalas vojna“ (Voj. vydavatelství MO SSSR, Moskva 1971), kde na straně 169—170 stručně ukazuje na problematiku odchodu a ústupu.

Autor při charakteristice činnosti vojsk Jihozápadního frontu na počátku července 1941 uvádí, že v této situaci měli řešit složitý úkol — organizovaně odejít na novou čáru a před nimi byl silný protivník, který jim doslova postupoval v patách. V této souvislosti poukazuje na to, že nezkušenému člověku se může zdát ústup jednodušší než útok, což však neodpovídá skutečnosti, poněvadž ustupující je vždy v nevýhodné situaci a ústup nepříznivě ovlivňuje i morální duch vojáků. Při útoku naopak je zcela jiná situace, kdy vojáci při postupu vpřed získávají stále více sil, což se projevuje v jejich větší aktivitě a iniciativě.

Zdůrazňuje, že z vojenského hlediska je ústup velmi složitý manévr, při kterém se musí přelstít nepřítel, který má iniciativu ve svých rukou a kdy lze jen velmi těžko určit jeho zámysl.

Připomíná, že před válkou v Sovětské armádě se především učili útočit a tak důležitý manévr, jako je ústup, byl podceněn. Při zahájení války se to negativně projevilo v tom, že velitelé nebyli dostatečně připraveni organizovat a vést ústupový manévr a teprve ve druhém týdnu války byli nuceni se učit ustupovat.

Podmínky vzniku a charakteristika odchodu

Charakter soudobé operace a boje neumožní vést stále jen útočnou nebo dočasně obrannou činnost. Rychlé změny ve vzájemném poměru sil mohou velmi často přinutit některou z bojujících stran při nevýhodném poměru sil i ustupovat. Nebojíme se používat tento dříve vžitý a všeobecně známý výraz a i když řády hovoří obecně o „odchodu“, můžeme při jeho realizaci uvažovat o ústupovém boji nebo o boji na zdrženou.

Podle Polního řádu ČSLA (Vševojsk-1-1) článek 507 „odchod je druh bojové činnosti používaný k přeskupení, zaujetí výhodnějších čar nebo odvedení vlastních vojsk z prostorů možných nepřátelských úderů“.

Vojenský terminologický slovník Vševojsk-52-1 vyd. MNO v roce 1966 definuje odchod jako „druh bojové činnosti používaný k přeskupení, zaujetí výhodnějších čar nebo odvedení vlastních vojsk z prostorů možných nepřátelských úderů. Při přímém dotyku s nepřitelem začíná odchod vyjitím vojsk z boje“.

Podle „Sborníku základních vojenských termínů“ (Voj. izdat. MO SSSR, Moskva 1965) je odchod definován na straně 156—157 takto: „Odchod je vynucený druh bojové činnosti, spojený s uvolněním zaujatých prostorů (čar, postavení). Odchod se provádí s cílem vyvést vojska zpod úderu protivníka, který má převahu a zaujmout výhodné postavení k další aktivní činnosti, k získání času pro soustředění sil na daném směru, ke zkrácení fronty apod. Provádí se jen na rozkaz nadřízeného velitele“.

Jak uvádí předpis Oper-1-1 (Organizace a vedení operací — čl. 357), přímou odchodu může být

— odvedení vojsk před nepřátelským úderem vedeným se značnou převahou sil,

- obsazení výhodnějšího prostoru pro další aktivní činnost,
 - získání času pro soustředění sil v daném směru,
 - zkrácení linie fronty a uvolnění sil pro činnost na důležitých směrech,
- nebo
- odvedení vojsk z prostoru silně radioaktivně zamořeného, v němž setrvávání je nemožné.

K odchodu dochází nejčastěji v průběhu branné operace, kdy nelze udržet obsazený prostor a kdy by pokračování v boji nevyhnutelně skončilo zničením bránících se vojsk. S odchodem však musíme počítat i za útoku, kdy útočící vojska v důsledku ztrát nejsou schopna odrazet protiúder (protizteč) velkých sil nepřítele a udržet svá postavení.

Příkladem úspěšného vedení ústupových bojů může být činnost 4. tankové brigády plukovníka M. E. Katukova, která vedla obranné boje po dobu 8 dnů na směru OREL, MCENSK se dvěma tankovými a motorizovanými divizemi tankové skupiny GUDERIAN a v době od 4. do 10. 10. 1941 zničila 133 tanků, 49 děl aj.

Při svém ústupu způsobila 4. tanková brigáda nepříteli těžké ztráty za bojů na jednotlivých obranných postaveních, ve kterých často využívala lécek s kombinací úderných skupin.

Cílem odchodu je včasné odpoutání od nepřítele v důsledku nevýhodného poměru sil. Cílem vyjít z boje je přerušení těsného dotyku s nepřítelem buď plánovitě, nebo vynuceně pod silným tlakem nepřítele. Je pochopitelné, že nejvýhodnější vyjít je v noci, která umožní dosáhnout překvapení a utajení tohoto manévru.

V naší terminologii zůstává určitá mezera, poněvadž chybí původní náplň ústupu a ústupového boje, která byla dříve vyjadřována termínem boj na zdrženou.

Odchod lze chápat spíše jako snahu vyhnout se boji s nepřítelem zatím co vedení na zdrženou již samo vyjadřuje, že budeme vést boj ve formě ústupové činnosti.

Při vedení pohyblivé obrany, jejíž charakter zde nebudu podrobněji rozebírat a která nejlépe odpovídá podmínkám soudobého boje a operace, musí vojska vést po určitou dobu boje na zdrženou.

Tento druh bojové činnosti jsme procvičovali na operačním taktickém stupni v naší armádě před řadou let, zejména při velitelsko-štabních cvičeních v období let 1956—1957. V dalších letech, v rámci celkového podceňování významu obrany jak v oblasti teorie i v praktickém výcviku vojsk, jsme se však téměř obávali uvažovat o „pasívních“ formách bojové činnosti, jako jsou boje na zdrženou, ústup či odchod a vyjít z boje.

Problematicku obrany se pokusím osvětlit v příštích číslech našeho časopisu.

Organizace a vedení bojové činnosti při odchodu

Základním předpokladem pro úspěšný odchod je vysoký bojový a morálně politický stav vojsk, jejich organizovanost a kázeň, aktivita a rozhodnost splnit přesně všechny úkoly spojené s vyjítím a odchodem.

Odchod a vyjít z boje organizujeme souběžně. V žádném případě nelze přijmout rozhodnutí pro vyjít z boje a teprve až vojska vyjdou z boje přijímat rozhodnutí pro odchod. Uskupení sil a prostředků musí odpovídat zámyslu další činnosti a současně bude odpovídat předchozí bojové činnosti.

K překrytí vyjít z boje určíme potřebné síly a prostředky.

Nepřítel se bude snažit narušit odchod nebo jej znemožnit aktivní činností proti odcházejícím vojskům jadernými údery, letectvem a dělostřelectvem, aktivní činností tankových útvarů a vysazováním výsadků.

Odcházející vojska využitím počtu plánovaných pochodových os krátí hloubky pochodových proudů a tím urychlí vlastní odchod.

Síly, které zabezpečují přikrytí vyjití z boje se skládají z jednotek a ze zadního voje.

Jednotky přikrytí zabezpečují vyjití z boje hlavních sil. Zaujímají obranu, udržují těsný styk s nepřítelem, pozorují a zabraňují pokusům nepřítele vést průzkum, nebo proniknout přes přední okraj.

V současné situaci bude vhodné vyčleňovat do jednotek přikrytí zesílenou četou od každé roty, která je v bezprostředním dotyku s nepřítelem. Někdy bude účelné vyčlenit i zesílenou rotu od každého praporu prvního sledu.

Zadní voj je část chránící odchod hlavních sil před napadením nepřítelem. Jeho hlavním úkolem bude zdržovat postup nepřítele, získat čas potřebný pro přechod hlavních sil do pochodových proudů a zabezpečit jejich odchod na vzdálenost, která je chrání před palbou dělostřelectva a taktickými jadernými údery a zabezpečí zaujetí obrany na mezilehlé (konečné) čáře nebo jejich soustředění v novém prostoru.

Složení zadního voje musí umožnit plnit stanovené úkoly samostatně ve značné vzdálenosti od hlavních sil. Do zadního voje určujeme nejpohyblivější jednotky, s vysokým morálně politickým stavem a jako velitele vybíráme energické a iniciativní důstojníky.

Hlavní síly divize se mohou zabezpečovat zadním vojem divize a na jednotlivých směrech se vyčleňují zadní voje pluků.

Zadní voj divize může být v síle zesíleného msp nebo tp a zadní voj pluku v síle zesílené roty nebo praporu.

Doba a způsob vyjití z boje závisí na situaci, především na charakteru činnosti nepřítele. Není-li nepřítel aktivní, je účelné odvést především týly, druhé sledy a zálohy, které nejsou zasazeny do boje, dále dělostřelectvo a jednotky prvního sledu. Vyjití z boje se zahájí, až zadní voj zaujme stanovenou čáru v hloubce 10–15 km od předního okraje obrany a dělostřelectvo je schopné plnit své úkoly. Jednotky a útvary prvního sledu vyčlení přikrytí a při dodržování všech maskovacích a zajišťovacích opatření odcházejí současně na celé frontě. Přitom využívají terénu a s využitím OT se přesunují v četných proudcích na čáru rotních proudů.

Rotní proudy vytváříme mimo dostřel protitankových zbraní nepřítele (průměrně 2,5–3 km). V některých případech se mohou roty soustřeďovat v prostorech v hloubce 4–6 km a prapory v prostorech 6–8 km (viz schéma 11). Jinak se vojska bez zastávky přesunují na čáru praporek proudů, které se určují do vzdálenosti 5–7 km (mimo dostřel minometné palby).

Jednotky přikrytí, které jsou v přímém dotyku s nepřítelem, přehrazují hlavní směry možného útoku nepřítele, zabraňují mu vést průzkum a proniknout přes přední okraj obrany nebo do boků. Podle situace vedou průzkumné výpady s omezenými cíli. Tyto jednotky odcházejí z boje na rozkaz velitele, který řídí vyjití z boje, zpravidla v době, kdy hlavní síly přejdou čáru, kterou brání zadní voj.

Jednotky přikrytí procházejí bojovou sestavou zadního voje určenými průchody pod ochranou dělostřelectva a buď se přičlení k hlavním silám, nebo posílí zadní voj.

Má-li vyjít z boje za cíl vyvést vojska zpod možného úderu nepřítele, zůstávají i jednotky přikrytí na určené čáře v přímém dotyku s nepřítelem do doby jeho přechodu do útoku. S přechodem nepřítele do útoku jednotky přikrytí zdržují postupně na pravděpodobných směrech útok nepřítele bráněním rotních a četních opěrných bodů. Přitom využívají zátarasy, manévry palbou, dým, zabezpečují součinnost se sousedy a brání nepříteli ovládnout opěrné body. Jednotky přikrytí odcházejí z jednotlivých čar (postavení) jen se souhlasem velitele pluku.

Vyjítí z boje při aktivní činnosti nepřítele

Při zahájení vyjítí z boje se může nepřítelem vklínit na jednotlivých směrech do naší bojové sestavy, zasáhne hlavní síly a nedovolí jim zahájit odchod. Vycházet z boje při aktivní činnosti nepřítele začínou až po odražení jeho útoku palbou dělostřelectva a údery letectva spolu s protiztečí proti nejdůležitějšímu uskupení nepřítele.

Bude-li mít velitel divize jaderné zbraně, využije je k zabezpečení přípravy vyjítí z boje.

K zabezpečení vyjítí se skuteční protizteče útvarů prvního sledu na některém z ohrožených směrů. Protizteče musí oklamat nepřítele, dezorganizovat jeho činnost a umožnit hlavním silám utajeně vyjít z boje. Úspěch protiztečí se nerozvíjí a využívá se jen k zabezpečení vyjítí z boje.

Druhé sledy a zálohy pluků vedou protizteč pod ochranou palby dělostřelectva a údery letectva po vyčlenění jednotek přikrytí, využívají zátarasy a hlavní síly se rychle vyvádějí z boje.

Činnost vojsk při vyjítí z boje má v tomto případě určité zvláštnosti. V normálních podmínkách jednotky přikrytí zaujímají linie fronty podle konfigurace terénu a zadní voj zaujímá výhodnou čáru v týlu. Při tomto způsobu přikrytí bude však zadní voj v přímém dotyku s nepřítelem a při vyjítí z boje zabezpečuje hlavní směr odchodu. To umožňuje nejen účinně využít všechny palebné možnosti zadního voje, ale po dokončení protizteče pokračovat v činnosti všemi prostředky, aby bylo možno zmařit činnost nepřítele a umožnit utajeně vyjít z boje.

Při protizteči se vychází z boje tak, že tankové a motostřelecké jednotky, které se zúčastnily protizteče, postoupí na čáru rozčlenění zpravidla v předbojových sestavách, vedou úder do boku z chodu za podpory dělostřelectva a letectva a pronikají do bojových sestav nepřítele.

Hlavní síly vyčleňují na dosažené čáře jednotky přikrytí a pod ochranou protizteče zahajují odchod na celé frontě a odpoutávají se od nepřítele.

Dělostřelectvo a letectvo vede soustředěné údery na hlavní uskupení nepřítele a přehradnou palbou zabezpečuje vyjítí z boje hlavních sil. Dělostřelectvo bude při vyjítí z boje decentralizováno a rozčlenění své uskupení tak, aby část baterií a oddílů, rozmístěných blízko fronty byla odvedena do hloubky za čáru, kterou brání zadní voj a druhá část dělostřelectva zůstává na dosavadních palebných postaveních.

Odchod hlavních sil divize a pluku začíná na odpoutání od nepřítele a po uspořádání pochodových proudů a končí příchodem na konečnou čáru nebo do prostoru soustředění.

K zajištění plynulého odchodu je nutné včas střežit důležité objekty a prostory (mosty, soutěsky aj.), kterých se nepřítelem může zmocnit výsadky před příchodem odcházejících vojsk a zabránit nám v plynulém odchodu.

K zabezpečení odchodu vlastních vojsk můžeme výsadky používat před čela odcházejících hlavních sil s cílem zabránit nepříteli v ovládnutí důležitých objektů před odcházejícími vojsky, jako jsou mosty, soutěsky apod. Na druhé straně bude účelné využívat vrtulníkových výsadek jako krycích sil, zpravidla v síle zesílené roty v rámci divize, které budou vysazovány před čela postupujících sil nepřítel s cílem zpomalit nebo zastavit jejich postup dočasnou obranou jednotlivých čar a objektů. Po splnění úkolu mohou být výsadky přepraveny zpět do hloubky vlastní sestavy.

Boj zadních vojsk na jednotlivých čarách bude mít **charakter boje na zdrženou**.

Obecným cílem boje na zdrženou je zpomalit tempo útoku, způsobit nepříteli značné ztráty a umožnit vlastním vojskům manévr. Vojska se přitom nezavazují do zdlouhavých bojů, ale jejich snahou musí být přinutit nepřítel k rozvinutí a organizaci boje a tím získat čas k zaujetí obrany v hloubce nebo k přípravě jiných potřebných opatření.

Boj na zdrženou povedeme ve stejných úsecích a pásmech, v jakých útvary a svazky vedly dřívější bojovou činnost, poněvadž vzhledem k nedostatku času nebude možné a ani účelné měnit jejich šířky.

Boj na jednotlivých ústupových postaveních (čarách) se vede tak, aby jej nepřítel chápal jako normální obranu.

Bojová sestava divize bude zpravidla rozmístěna na dvou mezilehlých čarách, pluky mohou obsazovat jednu čaru a druhý sled se může umísťovat mezi první a druhou čaru. Při vedení bojové činnosti střídáme boj na zdrženou s pozicií obranou. Palbu vedeme na maximální dostřel, aby nepřítel byl donucen se brzy rozvinout do bojových sestav a zabezpečil přípravu útoku (zteče) a v této době můžeme odvést vojska do hloubky vlastní sestavy na další čaru.

Hlavní síly divize a pluku odcházejí pod přikrytím zadního voje divize a zadních vojsk pluků, které musí zabezpečit jejich odpoutání od nepřítel.

Zadní voj divize (pluku) při odpoutání od nepřítel, tj. při svinování hlavních sil do pochodových proudů, nesmí dovolit nepříteli proniknout do vlastní bojové sestavy a organizovat útok na čaru, kterou brání zadní voj (viz schéma 2).

Zadní voj brání úporně stanovenou čaru, odráží útoky nepřítel, způsobuje mu maximální ztráty palbou všeho druhu a ničí proniknuvší pěchotu a tanky. Jakmile se svine poslední jednotka hlavních sil do pochodového proudu a překročí čaru, kterou zadní voj brání, zadní voj na rozkaz velitele divize nebo pluku zahájí odchod na další čaru.

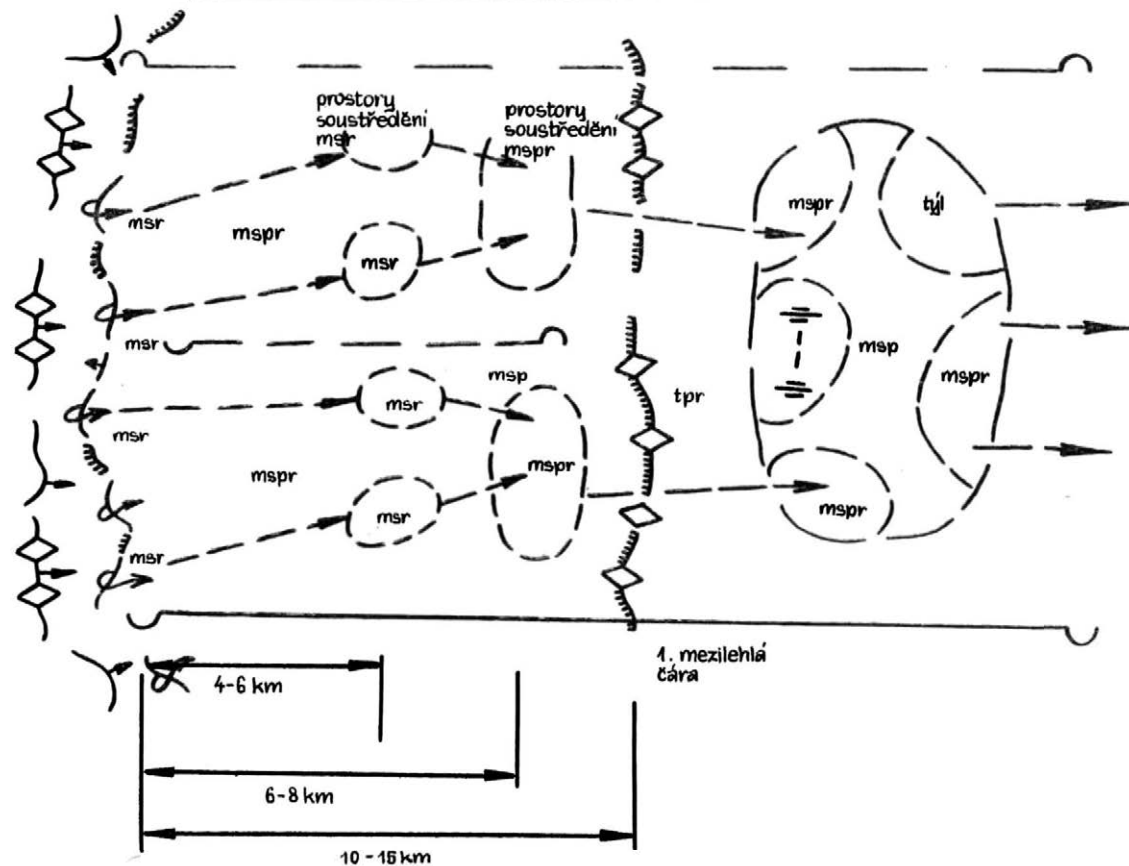
Při slabém tlaku nepřítel přejde zadní voj se souhlasem velitele divize nebo pluku do pochodového proudu a pod ochranou zadní pochodové záštity postupuje za odcházejícími hlavními silami. V tomto případě musí vzdálenost zadního voje od hlavních sil zabránit vedení palby nepřítel na odcházející hlavní síly, jaderným úderům taktickými prostředky a palbě dalekonosného dělostřelectva. Získat tak čas, aby se mohly hlavní síly do příchodu zadního voje připravit k odražení nepřítel na mezilehlé čáře. Průměrně tato vzdálenost u zadního voje divize bude činit 30–40 km, u pluku 15–20 km.

Vždy bude vhodné, aby odchod hlavních sil probíhal bez rozvinování na mezilehlých čarách. Umožní včas zaujmout konečnou čaru, což zabezpečí nejen odražení nepřítel, ale dovolí i vytvořit podmínky k jeho zničení.

Průběh mezilehlých čar určujeme podle zámyslu činnosti hlavních sil. Je výhodné, když bojová sestava hlavních sil má na mezilehlé čáře možnost obchvátit nepřítel a vytvořit více sledů do hloubky. Vzdálenost mezi čarami

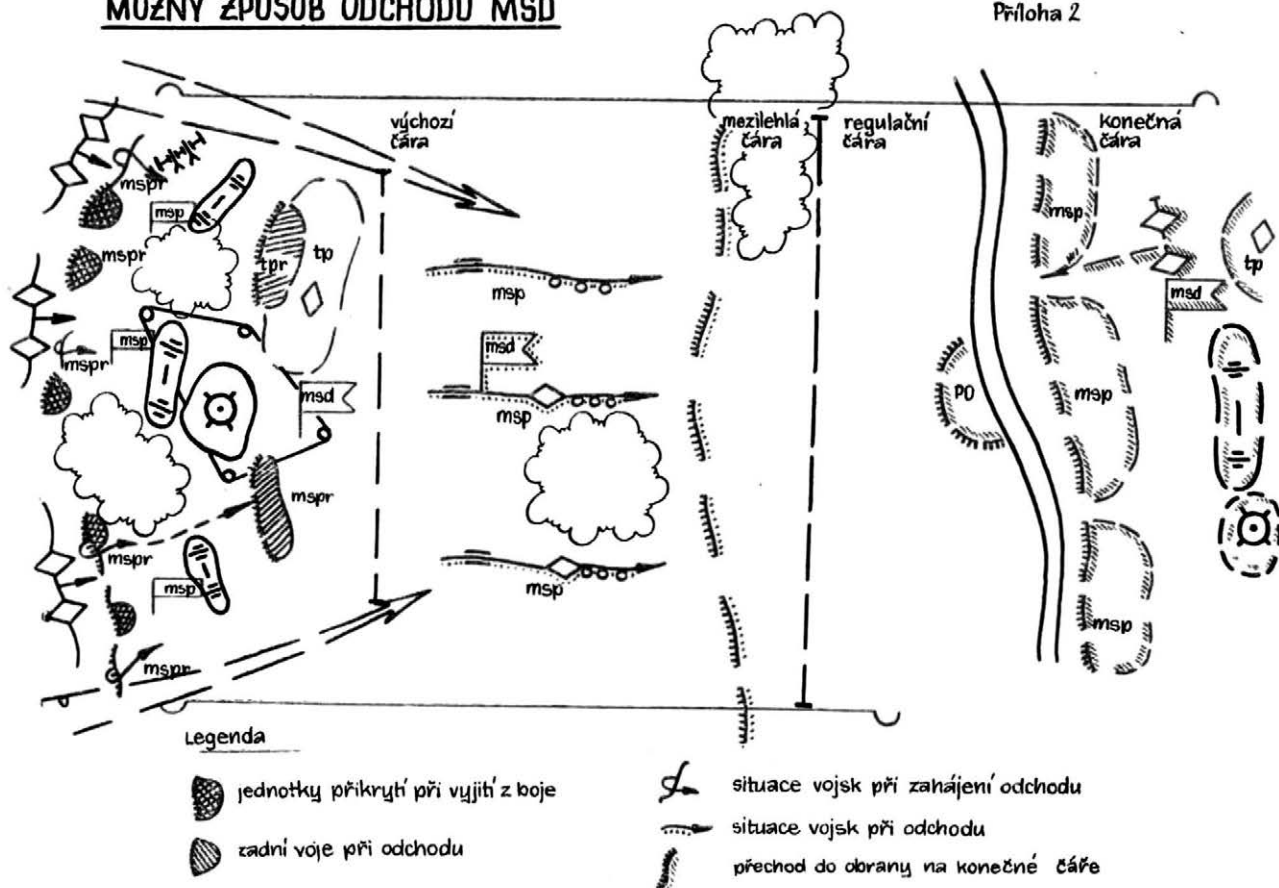
SCHEMA ORGANIZACE VYJITÍ Z BOJE MŠP

Příloha 1

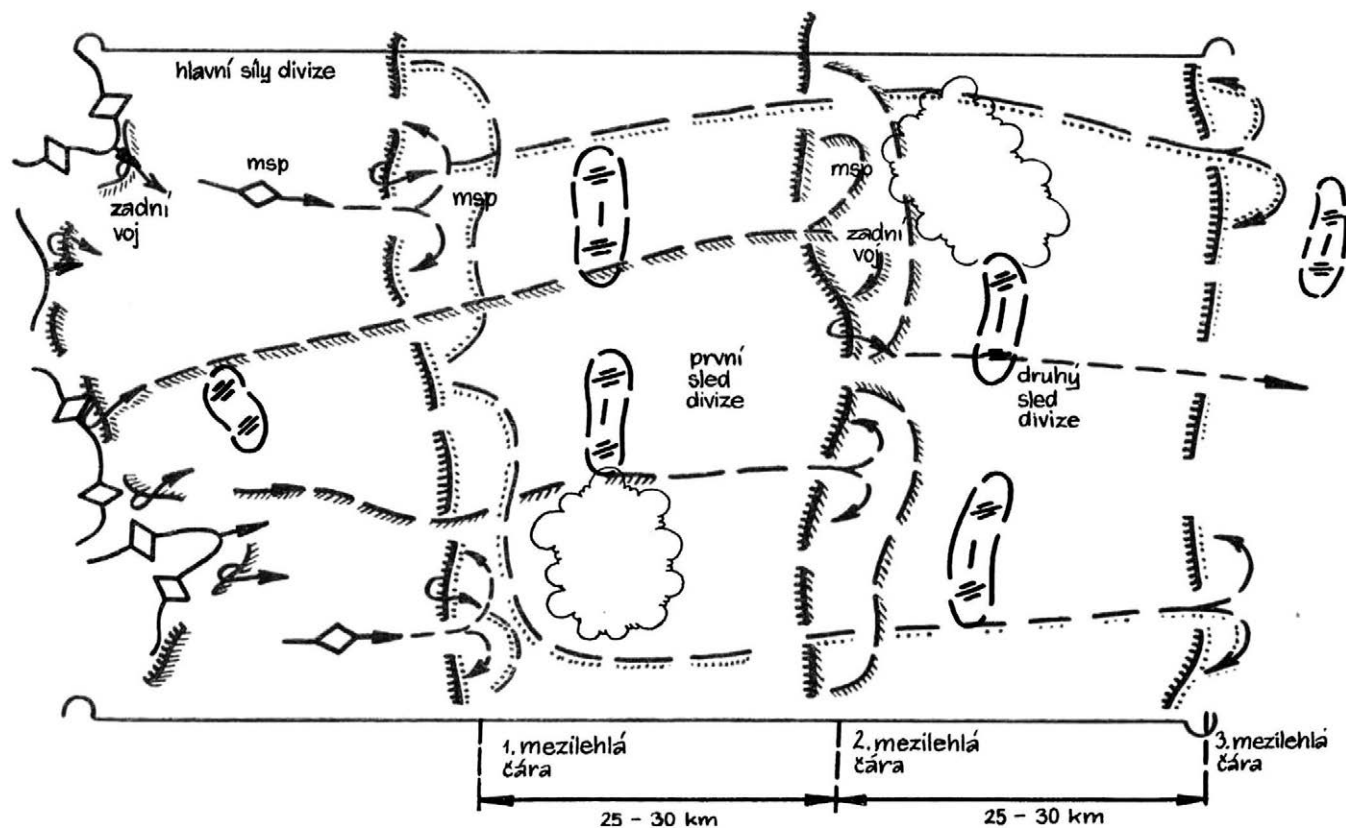
MOŽNÝ ZPŮSOB ODCHODU MSD

Príloha 2

ODCHOD MSD VZÁJEMNÝM PŘEKRAČOVÁNÍM

Příloha 3

musí být taková, aby nepřítel nemohl palbou dělostřelectva a taktickými prostředky jaderného napadení současně ničit vojska na dvou čarách, tj. průměrně 25—30 km. Při odchodu divize do hloubky 60—80 km bude vhodné určit 2—3 mezilehlé čáry.

Nemohou-li síly zadního voje spolehlivě zabezpečit přikrytí hlavních sil a tyto nebude možné podle zámyslu pro odchod výhodně rozvinout na jednotlivých čarách k odražení úderu nepřítel, pak nebude vhodné dělit síly na hlavní a zadní voj, nýbrž bude účelnější rozdělit síly na dva rovnoměrné sledy, které se budou vzájemně překračovat a podle potřeby budou postupně zasazovány do boje. (Průběh činnosti viz schéma 3).

Jakmile bude jasné, že síly zadního voje nejsou schopny splnit stanovený úkol, rozvine se první sled hlavních sil a obsadí 1. mezilehlou čáru s cílem zastavit organizovanou palbou postup nepřítel do té doby, dokud zadní voj nevyjde na tuto čáru. První sled podporuje boj zadního voje palbou dělostřelectva a tanků. Druhý sled hlavních sil se mezitím přesune a zaujme obranu na 2. mezilehlé čáře na předpokládaném směru činnosti nepřítel a je v pohotovosti palbou a protiztečemi chránit činnost prvního sledu při jeho odchodu na 3. mezilehlou čáru.

Zadní voj divize, který zabezpečí rozvinutí prvního sledu a jeho zaujetí 1. mezilehlé čáry, odchází pod ochranou palby prvního sledu a odpoutává se od nepřítel, projde po stanovených osách bojovou sestavou první sled a zaujme prostor na 2. mezilehlé čáře (včlení se do jeho bojové sestavy). Nepodaří-li se zadnímu voji odpoutat od nepřítel při příchodu k 1. mezilehlé čáře, bude vést boj na 1. čáře do té doby pokud nebude odražen útok nepřítel. Po odražení jeho útoku odejde do druhého sledu a s ním zaujme 2. mezilehlou čáru.

První sled hlavních sil po odražení útoku nepřítel na signál velitele divize vyjde z boje a po projití bojovou sestavou druhého sledu (provede skok), zaujme 3. mezilehlou čáru. Tento způsob odchodu do značné míry závisí na sladěnosti činnosti jednotek jak uvnitř, tak i se sousedy.

Odchod skokem mohou hlavní síly dokonat při zahájení odchodu nebo v jeho průběhu, jestliže to dovolí situace.

Bojová sestava divize se v zásadě nelíší na konečné čáře od sestavy, které byly zaujímány na mezilehlých čarách a závisí na stanoveném úkolu na konečné čáře a na charakteru a aktivitě nepřítel.

Obsazují-li konečnou čáru zálohy, které byly včas přisunuty z hloubky, musíme věnovat pozornost organizaci součinnosti mezi odcházejícími vojsky a vojsky, které brání konečnou čáru, zejména v době, kdy útvary divize procházejí bojovou sestavou bránících se vojsk.

Průchod odcházejících vojsk bojovou sestavou vojsk v obraně na konečné čáře se organizuje tak, aby odcházející vojska nebránila obránci v pozorování a ve vedení palby z konečné čáry a aby byly zdržovány pronásledujícími jednotkami nepřítel v postupu zátasy a boční palbou našich vojsk v obraně. Pronásledujícímu nepříteli se nesmí podařit v patách odcházejících vojsk proniknout na konečnou čáru. Proto se při příchodu hlavních sil ke konečné čáře, bráněné našimi vojsky, rozvinuje zadní voj v takové vzdálenosti, která zabezpečuje, že hlavní síly nebudou ničeny palbou dělostřelectva. Úkolem zadního voje bude zdržet (pronásledujícího) nepřítel a získat čas pro průchod hlavních sil přes linii fronty.

Vojska na konečné čáře zabezpečují palbou všech prostředků hlavní síly odcházející divize v době jejího průchodu přes linii fronty a jsou připravena

nedovolit nepříteli vklínit se do našich vojsk na konečné čáře. V případě nutnosti vést protizteče před přední okraj obrany.

Odcházející vojska přecházejí konečnou čáru bez zastávky, na přesně stanovených směrech a osách, v určenou dobu, pozorují signály pro označení vlastních vojsk, spojení a součinnost.

Po přechodu linie fronty se přesunou odcházející vojska do nařízených prostorů.

Celkový charakter práce velitele i přijetí rozhodnutí pro odchod, doručení bojových nařízení, organizace součinnosti a zabezpečení bojové činnosti budou stejné jako v ostatních druzích bojové činnosti.

Při zhodnocení stanoveného úkolu si ujasní velitel divize cíl a hlavní směr odchodu divize, pochodové osy (pásmo) přesunu, hloubku odchodu, uskupení sil a prostředků při odchodu a na konečné čáře. Současně vydá pokyny pro přípravu odchodu:

- úkoly pro průzkum nepřítelů a terénu,
- evakuaci raněných, nemocných, přebytečných zásob materiálu, nepojízdné a dopravní techniky,
- odchod týlových jednotek a zařízení,
- organizaci zatarasování a přípravu důležitých objektů k ničení,
- rekonoskaci v případě budování mezilehlých a konečné čáry.

Rozhodnutí velitele divize pro odchod bude zpravidla obsahovat:

- cíl odchodu a způsob jeho průběhu, pásmo odchodu divize,
- použití jaderných a chemických zbraní,
- uskupení sil a prostředků, složení a úkoly krycích jednotek, hlavních sil, zadních vojsk a zajišťovacích sil,
- určení jednotlivých mezilehlých čar a konečné čáry odchodu,
- příprava os přesunu,
- příprava prostorů a úkoly RVD,
- způsob a pořadí vyjití z boje, regulační čáry a doba jejich průchodu,
- příprava objektů k ničení,
- odsun raněných a materiálu,
- místa velení.

Při přípravě divize pro odchod bude vhodné, aby štáb divize zpracoval na mapě rozhodnutí pro odchod, nebo plán odchodu, který by měl obsahovat:

- situaci obou stran,
- pásmo odchodu divize a pluků,
- mezilehlé čáry a konečnou čáru odchodu,
- osy přesunu,
- prostory soustředění pro prapory a pluky, čáru prostorů soustředění rot prvního sledu,
- výchozí místa a regulační čáry,
- zajišťovací jednotky a jejich úkoly,
- použití druhů vojsk a služeb,
- opatření k oklamání nepřítelů, síly a prostředky vyčleněné k tomuto úkolu,
- organizace velení,
- dobu vyjití z boje a pohotovost vojsk na konečné čáře odchodu (případně pohotovost v novém prostoru).

V příloze bude vhodné zpracovat podrobné propočty vyjití z boje, přesun, pochodovou sestavu, součinnostní signály apod.

Na organizaci odchodu bude vždy málo času a velitelé a štáby nebudou moci detailně připravit **organizaci součinnosti**, takže jednotlivé otázky budou upřesňovány v průběhu odchodu.

Velitel vydá v rozhodnutí základní pokyny pro součinnost, štáb při organizaci součinnosti připraví nutné výpočty, zejména pořadí odpoutání od nepřítele a odchod jednotek. Tyto podklady umožní velitelům a štábům stanovit potřebná opatření pro součinnost při odchodu.

Po přijetí rozhodnutí musí velitel osobně organizovat součinnost s veliteli hlavních prvků bojové sestavy (zadní voj, krycí a hlavní síly). Při nedostatku času bude nutné vydat jen důležité rozkazy a postupně upřesňovat součinnost. Podle situace může náčelník štábu nebo důstojníci štábu organizovat součinnost mezi prvky bojové sestavy (např. mezi čelním zajištěním a hlavními silami).

Nejčastější formou organizace součinnosti bude předání pokynů rádiem nebo vysláním směrového důstojníka.

Z á v ě r

Jsem si vědom toho, že problematika odchodu je v podstatě velmi málo „atraktivní“. Právě proto se domnívám, že bychom ji neměli v teoretické i praktické přípravě našich štábů a vojsk opomíjet a podceňovat.

O nutnosti učit se ustupovat svědčí i názor V. I. Lenina: „Kdo se naučil útočit, ale nenaučil se za jistých těžkých podmínek, když se jim přizpůsobil, ustupovat, ten válku vítězně nedokončí. Takové války, které by začínaly a končily nepřetržitým vítězným útokem nikdy ve světové historii nebyly, nebo bývaly jen výjimkou.“ (Spisy, svazek 33, str. 90).

Musíme vidět, že nepřítel má velmi dobře připravenou a moderně vyzbrojenou armádu a že v budoucí válce můžeme v důsledku rychlé změny poměru sil přecházet do obrany nebo uskutečnit odchod vojsk. Bude účelné podrobněji promýšlet i způsoby a formy odchodu vojsk a vedení ústupového boje, i když tento termín naše řady neznají. Musíme jej chápat jako formu boje, zabezpečující odchod vojsk. V tomto článku jsem se vrátil k dříve používanému pojmu „boj na zdrženou“, o kterém se domnívám, že dobře vystihuje charakter bojové činnosti při odchodu vojsk.

Jestliže se nám podaří zvýšit zájem našich vojsk o studium a praktické procvičování problematiky odchodu, pomůžeme tím současně i k prohloubení našich znalostí a připravenosti vést aktivní útočnou činnost s nepřítelem, vedoucím boj na zdrženou. Doposud totiž zpravidla řešíme vlastní útočnou činnost jen v situacích, kdy prolamujeme obranu nepřítele a nebo ho pronásledujeme. Přitom opomíjíme formy vedení jeho boje na zdrženou a chápeme jej jako tzv. odchod bojem. Přitom zapomínáme, že nám nepřítel při tomto způsobu bojové činnosti bude vytvářet „palebné pytle“, kterými nás bude nutit tvořit výhodné cíle pro jeho jaderné a letecké údery.

Připomínám záměrně, abych zdůraznil, že studium problematiky odchodu vlastními vojsky nám na druhé straně pomůže prohloubit naši připravenost při vedení útočného boje s odcházejícím nepřítelem.

Podaří-li se nám i v tomto směru prohloubit naši připravenost, přispějeme tím k plnění úkolů, stanovených základními výcvikovými dokumenty pro tento výcvikový rok.

LETECKÁ ARMÁDA

*při plnění
dalšího úkolu frontu*

Předpokladem k úspěšnému dosažení konečných cílů útočné operace frontu je splnit včas stanovený bližší úkol vojsky frontu a vytvořit podmínky pro pokračování útočné operace ke splnění dalšího úkolu. Otázky zahájení a vedení útočné operace vojsky frontu, tedy i leteckou armádou, do splnění bližšího úkolu byly často obsahem všech forem operační přípravy velitelů a štábů i bojové přípravy vojsk. Stejnou pozornost si zaslouhuje i vedení operace v období plnění dalšího úkolu frontu. Toto období útočné operace frontu má své specifické rysy jak z hlediska vedení operace pozemními vojsky, tak z hlediska bojové činnosti letecké armády.

Situaci, za které bude letecká armáda přistupovat k bojové činnosti při plnění dalšího úkolu frontu, ovlivní řada okolností. Prvořadý a rozhodující význam pro letectvo bude mít použití jaderných zbraní a z toho vyplývající důsledky. Z tohoto hlediska mohou nastat tyto případy:

- jaderné zbraně byly použity od začátku útočné operace,
- útočná operace byla zahájena a po určitou dobu vedena s použitím klasických prostředků ničení a přechod k použití jaderných zbraní byl uskutečněn v období plnění bližšího úkolu frontu,
- do splnění bližšího úkolu frontu nebyly jaderné zbraně použity.

V případech, kdy jaderné zbraně byly použity od začátku operace nebo v průběhu plnění bližšího úkolu frontu a vojska frontu dokončují splnění bližšího úkolu, budou zpravidla vytvořeny podmínky k pokračování bojové činnosti leteckou armádou. Tyto podmínky budou spočívat ve vytvoření výhodného poměru sil v letectvu, v získání vzdušné nadvlády, zničení hlavních sil taktického letectva nepřítele a v celkové iniciativě vojsk frontu na daném operačním směru. Situace letecké armády před zahájením bojové činnosti v rámci plnění dalšího úkolu však bude složitá, což se zvláště výrazně projeví ve vyso-

kých ztrátách. Orientačně lze předpokládat, že ztráty u letecké armády na bojových letounech mohou do splnění bližšího úkolu frontu dosáhnout 50 % i více a to i za předpokladu, že vlastní letectvo vybojuje nadvládu ve vzduchu. Vysoké tempo útočné operace při plnění bližšího úkolu frontu s použitím jaderných zbraní ovlivní sestavu letecké armády. Letištní uzly a jednotlivá letiště nebudou vždy na požadované vzdálenosti od linie fronty, ale ve větší hloubce, což bude ovlivňovat dolety jednotlivých druhů letectva, zejména stíhacího, stíhacího bombardovacího a taktického průzkumného. Obtížné bude zásobování letectva hlavními druhy materiálních prostředků jednak v důsledku ztrát, jednak z hlediska celkové radiační situace, kdy bude nutné při přísunech obcházet rozsáhlé prostory zamořené radioaktivními látkami a prostory, v nichž budou obkličena větší uskupení vojsk nepřítele. Ztráty na zabezpečovací a speciální technice ztíží organizaci velení, navedení i zabezpečení všech druhů letectva.

Případ, že bližší úkol frontu bude splněn aniž došlo k použití jaderných zbraní, lze uvažovat pouze jako teoretickou možnost, na evropském válčišti téměř vyloučenou. Proto v dalším nebudu otázku vedení bojové činnosti při plnění dalšího úkolu frontu bez použití jaderných zbraní rozebírat.

Složení a počty letecké armády před plněním dalšího úkolu frontu mohou být jak uvedeno v tabulce 1.

K bojové činnosti v rámci plnění dalšího úkolu frontu přechází letecká armáda plynule bez přerušení bojové činnosti, při čemž již v průběhu plnění bližšího úkolu musí být vytvářeny podmínky k úspěšnému splnění úkolů letectvem do konce operace.

Letecká armáda v období plnění dalšího úkolu vojsky frontu při vedení operace s použitím jaderných zbraní **plní tyto hlavní úkoly:**

- ničení raketových jaderných prostředků nepřítele,
- boj o vzdušnou nadvládu a ničení prostředků protivzdušné obrany,
- zabezpečení druhého sledu frontu (vševojskové nebo tankové armády) nebo záloh frontu,
- podpora vojsk frontu,
- obrana vojsk frontu před úderem ze vzduchu a vzdušným průzkumem,

Tabulka 1

Druh letectva	Počet			
	divizí	pluků	letounů	
			na začátku operace	při splnění BÚ frontu
stíhací	3	9	324	162
stíhací bombardovací	2	6	216	108
bombardovací	1	3	81	40
průzkumné	—	2	80	40
dopravní	—	2	60	40
Celkem	6	22	761	390

- ničení záloh,
- zabezpečení vzdušných výsadek,
- vzdušný průzkum,
- přeprava vojsk a materiálu vzduchem.

Ničení raketových jaderných prostředků nepřítele musí být v období plnění dalšího úkolu frontu uskutečňováno s nezmenšenou intenzitou. Na jejich včas-ném zjištění a zničení bude i v tomto období operace do značné míry záviset její konečný úspěch. Současně je nutné vidět i složitost tohoto úkolu zvláště při zjišťování operačně taktických raket i v palebných postaveních ve velké hloubce a těch, které budou nově zasazeny a jejichž hromadné použití může nepřítele plánovat s překvapením v rozhodujících okamžicích tohoto období ope-race (při zasazování druhého sledu frontu, při protiúderu nepřítele, v situacích kdy se nepřítele může být jen i dočasně podařit zastavit rozvíjení úspěchu vojsky frontu na některé z výhodných čar atd.). Ve vyhledávání a ničení rake-tových jaderných prostředků bude mít letectvo rozhodující roli. K jejich ničení musí být použity nejúčinnější prostředky ničení a maximální možný počet ja-derných pum.

Předpokladem úspěšného dokončení útočné operace frontu je **udržení vzdušné nadvlády** a její další zvýraznění. Boj o vzdušnou nadvládu musí být veden s potřebnou intenzitou na zemi i ve vzduchu a to jak raketovými jader-nými prostředky frontu, tak také letectvem a prostředky PVO. Při ničení ne-přátelského taktického letectva na zemi nebude možné raketovými jadernými prostředky frontu (vzhledem k jejich dosahu) a stíhacím bombardovacím letec-tvem (vzhledem k doletu) ničit celé uskupení nepřátelského letectva v pásmu frontu. Proto letectvo nepřítele na letištích mimo dosah těchto prostředků bude ničit jednak bombardovací letectvo letecké armády, jednak prostředky Hlav-ního velení. Hlavní objekty ničení letectva nepřítele budou letouny, zvláště le-touny-nosiče na letištích, místa velení a navedení letectva a sklady hlavních dru-hů materiálních prostředků letectva (sklady munice, zejména jaderné, sklady leteckých pohonných hmot, leteckého technického materiálu, dálková potrubí k zásobování LPH). K zabránění manévru nepřátelského letectva a při dostatku vlastních sil bude účinné i ničení záložních, byť neobsazených letišť nepřítele a to zvláště těch, na něž lze předpokládat přesuny letectva nebo přísuny nových leteckých útvarů a jednotek k posílení leteckého uskupení nepřítele, na nichž budou předem vytvořeny zásoby k materiálně technickému zabezpečení.

K zabezpečení v oblasti činnosti vlastního letectva bude pokračovat ničení prostředků protivzdušné obrany, zejména protiletadlových raket. Lze předpo-kládat, že v období plnění dalšího úkolu frontu nebude nepřátelská protivzduš-ná obrana vytvářet souvislá pásma, může být silná v rozhodujících prostorech a na rozhodujících směrech. Protože do těchto rozhodujících prostorů a směrů bude položeno těžiště bojové činnosti letecké armády, bude včasné a organizo-vané ničení prostředků protivzdušné obrany jednou z podmínek úspěšného ve-dení bojové činnosti.

Specifická otázka při zahájení plnění dalšího úkolu frontu bude **zasazení druhého sledu frontu** — vševojskové (tankové) armády. Zasazení druhého sledu frontu v období splnění bližšího úkolu frontu, krátce před jeho splněním nebo krátce po jeho splnění nutno považovat za jednu z rozhodujících fází útočné operace. Z hlediska letectva bude k zabezpečení zasazení druhého sledu frontu vyčleněno maximální možné bojové úsilí. V první řadě půjde o zabezpe-čení vojsk druhého sledu frontu před úderem ze vzduchu a vzdušným průzku-

mem při jejich přesunech do prostoru zasazení, při rozvinování a vlastním zasazení. Těžiště tohoto úkolu bude spočívat na stíhacím letectvu letecké armády, které je schopné blokovat ze vzduchu pásmo přesunu vojsk druhého sledu frontu i prostor zasazení na dalekých přístupech s cílem nedovolit proniknutí nepřátelského průzkumného i úderného letectva do těchto prostorů a zabránit mu tak ve zjištění, sledování a ničení těchto vojsk. Stíhací letectvo letecké armády bude tento úkol zpravidla plnit v úzké součinnosti se stíhacím letectvem protivzdušné obrany státu, pokud vojska druhého sledu frontu budou v hloubce i se stíhacím letectvem sousedních leteckých armád. V součinnosti s prostředky protivzdušné obrany pozemních vojsk, které budou chránit druhý sled frontu během jeho přesunu na důležitých čarách a v období zasazení v prostoru zasazení, bude stíhací letectvo ničit vzdušné cíle, které proniknou do těchto prostorů.

Na vytvoření podmínek k zabezpečení zasazení druhého sledu frontu se bude letecká armáda podílet spolu s raketovými vojsky frontu a dělostřelectvem ničením rozhodujících cílů před čarou zasazení a v hloubce. Raketová vojska a letectvo musí před zasazením a v době zasazování druhého sledu frontu hromadným použitím jaderných zbraní včas zničit všechny zjištěné raketové jaderné prostředky nepřítele, vojska nepřítele před čarou zasazení a zálohy, které by mohl nepřítel použít do protiztečí a protiúderů. To bude klást vysoké nároky na vzdušný průzkum, který musí tyto cíle zjistit, sledovat a před jejich ničením ověřit.

Zabezpečení zasazení druhého sledu frontu se zúčastní všechny druhy letectva s maximálním možným úsilím. V období zasazování to bude okolo jednoho armádního vzletu letecké armády. K tomu je však nutné připočítat ještě úsilí stíhacího letectva při obraně vojsk druhého sledu frontu při jejich přesunu.

Počet použitých jaderných pum k tomuto úkolu nelze předem, byť orientačně určit. Bude záviset na celkovém jejich počtu vyděleném na operaci, počtu a charakteru cílů a situaci, za níž bude druhý sled frontu zasazován.

Cílem bojové činnosti letectva **při podpoře vojsk frontu** je zabezpečit rychlé rozvíjení úspěchu vojsky frontu. Hlavní úsilí letecké armády bude soustředěno na směr hlavního úderu frontu, podporu vojsk zasazeného druhého sledu frontu, svazky, které budou rychle pronikat do hloubky obrany nepřítele a na podporu výsadek. Při podpoře vojsk frontu ničí letectvo především nově zjištěné raketové jaderné prostředky nepřítele v palebných postaveních nebo na přesunech do nových palebných postavení v hloubce obrany. Hlavní způsob bojové činnosti letectva při ničení těchto prostředků bude jejich samostatné vyhledávání a ničení stíhacím bombardovacím letectvem.

Ničení pozemních vojsk nepřítele bude soustředěno na tankové a obrněné svazky zejména při jejich odchodu a zaujímání nově připravených obranných postavení a při jejich soustřeďování a při přípravě k protiztečím a protiúderům. Část úsilí letectva bude vyčleněna k podpoře prvosledových armád a to podle konkrétní situace v jejich pásmu při rozvíjení úspěchu nebo zničení obklíčených uskupení nepřítele. Přejdou-li vojska frontu do pronásledování nepřítele, spočívá hlavní úkol letectva v ničení nepřítele s cílem zabránit mu v organizovaném odchodu a zachycení se na výhodných terénních čarách a organizování obrany na nich. Z tohoto hlediska bude mít zvláštní význam bojová činnost letectva při zabezpečování přechodu vodních toků pozemními vojsky z chodu.

Obrana vojsk frontu před úderem ze vzduchu a vzdušným průzkumem musí být organizována a uskutečňována s cílem nedovolit nepřátelskému letectvu vést soustředěnou bojovou činnost proti vojskům frontu. Hlavními prostředky protivzdušné obrany bude stíhací letectvo a prostředky protivzdušné obrany pozemních vojsk. Těžiště protivzdušné obrany musí být soustředěno na rozhodující objekty frontu, zejména raketová vojska, vojska prvního sledu, druhý sled frontu a zálohy v prostorech soustředění, při jejich přesunech a zasazení, na místa velení a týlové objekty. Zatím co prostředky protivzdušné obrany vojsk budou rozmístěny v prostorech objektů, které budou chránit, bude stíhací letectvo letecké armády působit v celém pásmu frontu, zejména pak na dalekých přístupech k jednotlivým objektům a rozhodujícím prostorům. Úspěch protivzdušné obrany bude závislý na celkové vzdušné situaci. Prostředky protivzdušné obrany se budou významnou měrou podílet na udržení vzdušné nadvlády. Předpokladem účinného ničení vzdušných cílů bude trvalá součinnost s prostředky protivzdušné obrany sousedů i protivzdušné obrany státu.

K oddělení systému protivzdušné obrany státu od systému protivzdušné obrany vojsk dojde v průběhu plnění bližšího úkolu frontu. Prostředky protivzdušné obrany státu, kromě státního území budou bránit část území nepřítele obsazeného vojsky frontu do hloubky asi 100—200 km od linie fronty. Ostatní prostor v pásmu frontu na celou hloubku budou bránit prostředky protivzdušné obrany frontu. To znamená, že prostor jimi bráněný se bude postupně zvětšovat až na celou hloubku operace. V tomto prostoru budou bráněny kromě vojsk frontu pouze nejdůležitější objekty.

Ničení nově přisunovaných záloh nepřítele bude pro období plnění dalšího úkolu typické. Lze předpokládat, že do pásma frontu budou přisunovány hluboké zálohy nepřítele z jiných úseků válčiště nebo ze zámoří s cílem zastavit útočící vojska, případně přejít do protiútoků. Hluboké zálohy nepřítele, které budou mimo dosah raketových vojsk frontu, bude ničit — kromě prostředků Hlavního velení — bombardovací letectvo letecké armády s použitím jaderných pum a to jak za přesunu po zemi, tak při jejich vysazování při vzdušné přepravě nebo při vyloďování. Postupně, tak jak budou zálohy přisunovány blíže k frontě, bude pokračovat v jejich ničení stíhací bombardovací letectvo v součinnosti s raketovými vojsky frontu.

Vzdušné výsadky mohou být v rámci plnění dalšího úkolu frontu použity zejména k obsazení a udržení důležitých prostorů především na směru hlavního úderu frontu, k ovládnutí předmostí na velkých vodních překážkách a přechodech přes horské masívy a k zabránění příchodu vojsk nepřítele z hloubky. Tyto úkoly budou zpravidla plnit operační vzdušné výsadky. Cílem jejich použití bude zabezpečit rychlé rozvíjení úspěchu hlavními silami frontu a vytvoření podmínek k dosažení cílů útočné operace frontu. Taktické vzdušné výsadky mohou být použity k obsazení (ničení) základů raketových jaderných prostředků, ovládnutí letišť, ničení míst velení a spojovacích uzlů, důležitých týlových objektů a komunikačních center a uzlů. Použití vzdušných výsadků, zvláště operačního výsadku, vyžadá si značné úsilí všech druhů letectva. Při operačních výsadcích bude letecká armáda zpravidla posílána dopravním letectvem. K vytvoření podmínek pro použití operačních výsadků a k jejich podpoře bude použit nutný počet jaderných pum.

Vzdušný průzkum bude soustředěn na včasné zjišťování raketových jaderných prostředků, letectva, záloh a prostředků protivzdušné obrany. Kromě toho musí vzdušný průzkum včas zjistit přípravy nepřítele k obraně na důležitých

čarách a soustřeďování vojsk nepřítele k protiztečím a protiúderům. Zvláštností vzdušného průzkumu bude zjišťování a sledování nepřítele ve velkých hloubkách, zejména z hlediska nově přisunovaných vojsk a prostředků a jejich sledování s cílem včas odhalit zámysl jejich použití. Vzdušný průzkum na velkém prostoru a do hloubek 500 km i více si vyžádá značné úsilí průzkumného letectva pro operační průzkum. Vzhledem k počtům těchto průzkumných letounů musí v této fázi operace vést vzdušný průzkum všechny ostatní druhy letectva, především letectvo bombardovací při plnění jiných úkolů v hloubce, zejména na zpátečních tratích letu. Vysoce manévrový charakter boje pozemními vojsky, vysoké tempo operace a nesouvislá fronta si budou vyžadovat, aby taktický vzdušný průzkum včas a pohotově získával údaje o nepříteli před prvosledovými svazky, v jejich bocích i týlu, pokud budou obcházet vojska nepřítele. Zprávy o nepříteli, včas získané vzdušným průzkumem, rozhodující měrou ovlivní průběh plnění dalšího úkolu frontu.

Požadavky na **přepravu vojsk a materiálu vzduchem** v období plnění dalšího úkolu frontu budou neúměrně vysoké. Rozhodující proto bude využívání prostředků vzdušné přepravy ve prospěch vojsk plnících hlavní úkol, k přepravě rozhodujícího materiálu pro zabezpečení boje vojsk, která pronikla do velké hloubky a jejichž zásobování není možné jinou cestou. Při přepravě vojsk vzduchem půjde zpravidla o doplnění bojujících svazků celými jednotkami. Z hlediska přepravy materiálu půjde o jeho limitující druhy, především jadernou municí a municí vůbec, zbraně a pohonné hmoty (pokud PHM nezískají vojska z místních zdrojů). Rychlý spád operace bude vyžadovat, aby materiál byl přepravován přímo k bojujícím vojskům.

Uvedené úkoly letecké armády při plnění dalšího úkolu frontu potvrzují její složitost a potřebu značného bojového úsilí. Jak jsem uvedl již na počátku bude mít letecká armáda značné ztráty a bude záviset na řadě okolností, zda bude před nebo v průběhu plnění dalšího úkolu frontu doplněna osádkami, letouny a materiálem nebo posílena svazky a útvary. V každém případě musí být letectvo při plnění všech úkolů používáno maximálně efektivně a k plnění rozhodujících úkolů.

Z plánovaného **bojového úsilí** letecké armády na celou útočnou operaci se pro období plnění dalšího úkolu vyčleňuje asi 30—40 %. Orientační rozpočet bojového úsilí v plukovních vzletech a na uvedené úkoly může být jak uvedeno v tabulce 2.

Tento orientační přehled rozdělení bojového úsilí nelze v žádném případě chápat jako šablonu. Má sloužit spíše ke stanovení celkových možností bojového úsilí letecké armády a proporcí v bojovém úsilí stanoveném na jednotlivé úkoly.

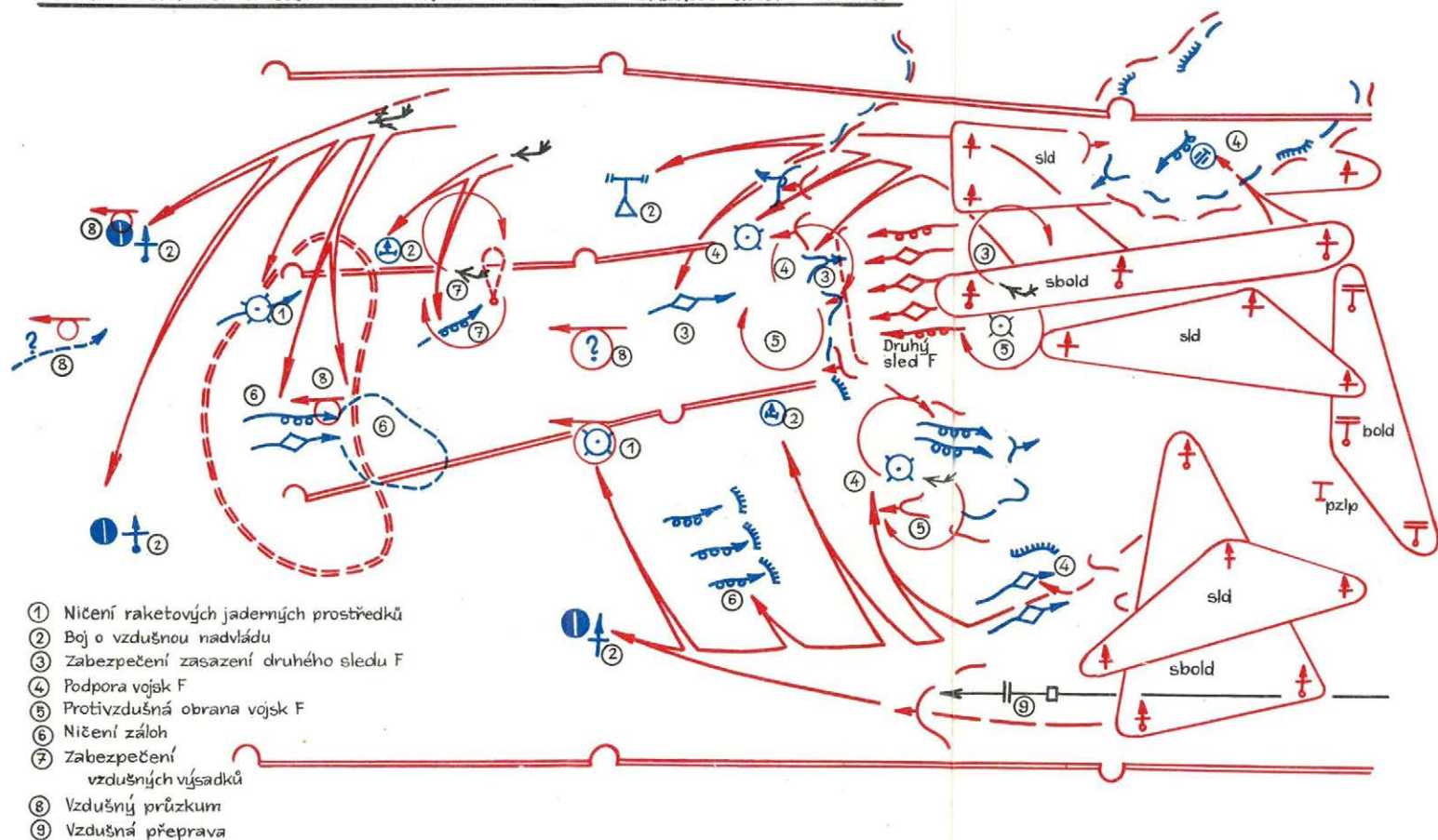
Letištní manévr v průběhu plnění dalšího úkolu frontu bude velmi složitý jednak z hlediska vysokého tempa operace, jednak z hlediska možnosti přepravy letišť. Letiště k letištnímu manévru nebude možné z hlediska nesouvislé fronty obsazovat, upravovat nebo budovat v celém pásmu frontu, ale na směrech rozvíjení úspěchu pozemními vojsky, což zpravidla nedovolí pohyb sestavy celé letecké armády vpřed. Proto budou ve větší míře využívána přední letiště jako letiště přesunutá. Zvláštní význam bude mít včasné obsazení letišť nepřítele prvosledovými svazky pozemních vojsk nebo výsadky a to tak, aby letiště nepřítele byla získána pokud to jen bude možné před uskutečněním destruktčních opatření. Letištní manévr může podstatně usnadnit dálniční silniční síť. Nová letiště budou moci letecké stavební prapory ve volném terénu

Úkol	Druh letectva				
	SL	SBoL	BoL	PzL	DvL
Ničení raketových jaderných prostředků nepřítele		10	5		
Boj o vzdušnou nadvládu a ničení prostředků PVO	5	4	3		
Zabezpečení druhého sledu frontu (vševojskové nebo tankové armády) nebo záloh frontu	10	6	2	2	
Podpora vojsk frontu		30			
Obrana vojsk frontu před údery ze vzduchu a vzdušným průzkumem	55				
Ničení záloh			8		
Zabezpečení vzdušných výsadek	10	10		2	8
Vzdušný průzkum				20	
Přeprava vojsk a materiálu vzduchem				22	
Celkem	80	60	18	24	30

rychle budovat za vyhovujících povětrnostních podmínek, tj. v létě za sucha, v zimních podmínkách při promrzlém povrchu terénu. Během plnění dalšího úkolu frontu bude letecká armáda potřebovat okolo 40–50 nových letišť.

Při **plánování bojové činnosti letecké armády** na období dalšího úkolu frontu vychází velitel a štáb letecké armády z plánu bojové činnosti letecké armády na operaci. Tento plán je zpracován detailně na 1–2 dny operace, méně podrobně do splnění bližšího úkolu a orientačně do splnění dalšího úkolu frontu. Z tohoto plánu bojové činnosti i ostatních plánů zpracovaných ve štábu letecké armády na začátku operace lze čerpat zásadní údaje (plánované úsilí, rozdělení jaderných pum, plánovaný stav zásob hlavních druhů materiálních prostředků atd.). Konkrétní bojová činnost letecké armády i opatření v jednotlivých druzích zabezpečení bojové činnosti, organizace velení, spojení, součinnosti atd. musí být upřesněny podle konkrétní situace a rozpracována na celé další období operace. Podkladem k plánování bojové činnosti letecké armády na období plnění dalšího úkolu frontu bude mimo již uvedený plán bojové činnosti letecké armády na operaci rozhodnutí velitele frontu a vlastní situace letecké armády. Vlastní plánování ve štábu letecké armády bude probíhat 1 až 2 dny před splněním bližšího úkolu za současného řízení bojové činnosti. V celém procesu plánování bude zvláště důležité vycházet z dokonalé znalosti a důsledného hodnocení nepřítele i vlastních vojsk a přihlížet k možnému vývoji další situace. Proces plánování bude vyžadovat pružnost a okamžitou reakci na změny v situaci, tj. aby funkcionáři a důstojníci štábu letecké armády, zúčastnění na plánování, byli nepřetržitě informováni a dokonale znali situaci nepřítele a vlastních pozemních vojsk, letecké armády a sousedů. Pro období plnění dalšího úkolu frontu se ve štábu letecké armády zpravidla zpracovává rozhodnutí velitele letecké armády, plán bojové činnosti a další plány v rozsahu obdobném jako na začátku operace, samozřejmě s výjimkou obsahu, tý-

SCHEMA HLAVNÍCH ÚKOLŮ LETECKÉ ARMÁDY PŘI PLNĚNÍ DALŠÍHO ÚKOLU FRONTY

kajícího se bližšího úkolu frontu. Jako nový plán se zpravidla zpracovává plán bojové činnosti letecké armády zasazení druhého sledu frontu, plány vzdušných výsadek, případně další dílčí plány, které si vyžádá potřeba hromadných akcí letectva.

Zvláštnosti **organizace velení a součinnosti** budou vyplývat z celkového charakteru vševojskového boje a vedení operace. Rychle se měnící situace, rychlé pronikání vojsk do velké hloubky budou vyžadovat reakci, stálé upřesňování úkolů svazkům a útvarům letectva. Vysoké tempo operace si vyžádá častější manévry velitelských stanovišť všech stupňů. Naváděcí stanoviště a pomocná naváděcí stanoviště vzhledem k nesouvislé frontě bude nutné umísťovat na směrech úspěchu pozemních vojsk tak, aby jejich možnosti dosahu byly co největší. K vojskům druhého sledu frontu (vševojskové nebo tankové armádě), bude-li plánováno jeho zasazení, vysílá se letecká operační skupina obdobného složení jako jsou letecké operační skupiny u prvosledových armád v době, aby se tato letecká skupina mohla zúčastnit od začátku plánování ve štábu druhosledové armády.

V období plnění dalšího úkolu frontu se mohou ze štábu letecké armády vyčleňovat skupiny k velení letectvu půjde-li o zvlášť důležité úkoly, kterých se zúčastní různé druhy letectva a které budou prostorově značně vzdáleny od velitelského stanoviště armády.

Za takové úkoly můžeme považovat zasazení druhého sledu frontu, operační výsadek a ničení velkých obklíčených uskupení nepřítel v týlu.

* * *

Bojová činnost letecké armády v období plnění dalšího úkolu frontu má své zvláštnosti. Z hlediska vedení bojové činnosti i zabezpečení bude to období velmi složité a náročné již proto, že bude probíhat v podmínkách vysokých ztrát, které si vyžádají maximálně efektivně využívat každý vzlet letectva. Letecká armáda dobře organizovanou bojovou činností může podstatně ovlivnit splnění dalšího úkolu frontu a tím i cílů celé útočné operace.

Cílem tohoto článku nebylo vyčerpat celou problematiku bojové činnosti letecké armády, ale především poukázat na hlavní úkoly letecké armády i podmínky, za nichž budou plněny.

DĚLOSTŘELECKÉ ZABEZPEČENÍ PRŮLOMU OBRANY NEPŘÍTELE KLASICKÝMI PROSTŘEDKY

V současných podmínkách použití prostředků jaderného napadení lze předpokládat, že na některém směru bojová činnost může probíhat jen s použitím konvenčních zbraní.

Rozkaz ministra národní obrany i „Směrnice pro operační přípravu“ na výcvikový rok 1972 nařizují věnovat více pozornosti a podstatně zlepšit plánování i organizaci průlomu obranných čar, opevněných pozemních prostorů nepřítelů a vedení boje (operace) pouze klasickými prostředky.

Tento článek má osvětlit některé názory na způsob dělostřeleckého zabezpečení průlomu obrany prostoru (poziční) nepřítelů.

Nejdůležitější otázky organizace dělostřeleckého zabezpečení průlomu obrany prostoru (poziční)

Předpisy americké a západoněmecké armády dělí obranu na mobilní (pohyblivou) a obranu prostoru (poziční). V mobilní (pohyblivé) obraně většina sil (hlavně tankových) je vyčleněna do druhého sledu. Proto hlavní úsilí je soustředěno na pohyblivé (tankové) zálohy. Cílem mobilní (pohyblivé) obrany pak je zastavit útočícího nepřítel ve výhodném prostoru, kde může být napaden jadernými a chemickými údery a protiztečením druhého sledu obklíčen a zničen. Mobilní (pohyblivá) obrana podle zásad současných předpisů americké a západoněmecké armády nejlépe vyhovuje podmínkám vedení boje za použití zbraní hromadného ničení.

Druhý způsob obrany je určen k udržení určitého prostoru zpravidla bez použití prostředků jaderného napadení, kde má být maximálně využito palebných prostředků a ženijní úpravy terénu k obraně. Pravděpodobný nepřítel může s využitím

početné ženijní techniky a stavebních prefabrikátů v krátké době vybudovat postavení pro všechny druhy zbraní i místa velení a vytvořit tak odolnou a trvalou obranu, nasycenou velkým množstvím palebných prostředků (tanků, obrněných transportérů, PTRS, bezzákluzových kanónů a PT samohybných děl). Vzhledem k hodnotě ženijního vybudování a množství palebných prostředků, nemůžeme tuto obranu přirovnat k obraně fašistických vojsk, kterou prolamovala Sovětská armáda v útočných operacích Velké vlastenecké války (dále VVV).

Při obraně prostoru může se svazek americké nebo západoněmecké armády bránit na šířce 20–30 km a hloubka divize může dosahovat 30 km i více (**viz obr. 1**). V pásmu obrany divize, v závislosti na typu svazku, mohou být soustředěny palebné prostředky podle tabulky č. 1.

Za předpokladu, že md nebo mod (NSR), případně md (USA) zaujme obranu prostoru (poziční), možno učinit tyto závěry:

— obrana prostoru je vysoce nasycena účinnými PT prostředky, tak u mod (NSR) může být až 134 odpalovacích kompletů PTRS, z nichž 80 % má již poloautomatický systém navedení;

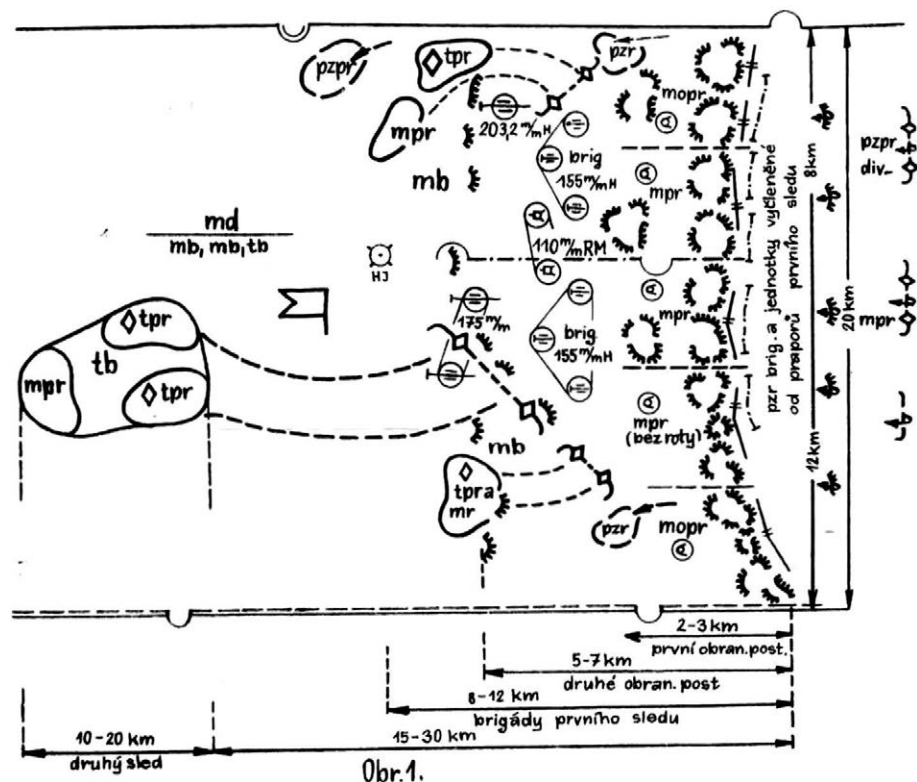
— v pásmu md (mod) může být 148 až 178 děl, mìnometů a raketometů (bez prostředků posílení), které vzhledem k svému umístění mohou působit 18 až 24 kilometrů před přední okraj obrany podle obr. 2;

— obrana prostoru může být nasycena 130 až 246 tanky a větším počtem obrněných transportérů, jejichž část může být použita k zesílení PTO.

Při uskutečnění dělostřeleckého zabezpečení průlomu obrany prostoru bez použití prostředků jaderného napadení nut-

no vzít v soudobých podmínkách vedení útočných operací v úvahu specifické zvláštnosti, z nichž prvořadě vystupuje do popředí úhroza možnosti přechodu na použití jaderných zbraní. Vždyť jen nepřátelská divize při obraně prostoru může mít k dispozici až do 10 jaderných náplní ráže 10–50 kt. Do zvláštností nutno zahrnout i změny v bojových sestavách vojsk, jejich rozptýlení na bojišti, šířky a hloubky úseků, pásem obrany a další. Složitost organizace dělostřeleckého zabezpečení průlomu obrany prostoru bude v tom, že soudobá obrana nepřítel je mohutně nasycena vysoce efektivními PT prostředky a charakteristická vysokou hustotou palběných prostředků. Při dělostřeleckém zabezpečení průlomu obrany je potřebné dále vzít v úvahu nejen charakter soudobé obrany, ale značné změny ve výzbroji a v organizaci vojsk předpokládaného nepřítel. Formu a způsob dělostřeleckého zabezpečení průlomu z VVV nelze tedy

MECHANIZOVANÁ DIVIZE (MSR) V POZIČNÍ OBRANĚ

Tabulka 1

Divize		Počty prostředků														
		tanky	OT	OZ HJ	děla, minomety, raketomety						PT zbraně					
					203,2 m/m H	175 m/m K	155 m/m H	120 (110) m/m RM	120 (106,7) m/m M	81 m/m M	PTRS				90 m/m PTK	106 m/m BZK
											SS-11	COBRA	ENTAC	MILAN		
md	(AA)	189	813	4	12	—	54	—	49	63	—	—	21	—	—	42
md	(NSR)	246	930	6	6	12	54	16	60	—	20	32	—	—	93	18
mod		130	70	6	6	12	54	16	60	—	10	16	—	108	115	—

použit mechanicky, i když nejvhodnějším způsobem bojové činnosti dělostřelectva v těchto podmínkách bude použití všech hlavních zásad **dělostřeleckého útoku** známého z VVV. Dělostřelecké zabezpečení průlomu s použitím jen klasických prostředků bude zahrnovat:

- dělostřeleckou přípravu,
 - dělostřeleckou podporu útoku,
 - dělostřelecké zabezpečení útoku v hloubce obrany nepřítel.
- Při plánování a organizaci dělostřeleckého zabezpečení průlomu mohou být nejdůležitější tyto problémy:

BOJOVÉ MOŽNOSTI PALEBNÝCH PROSTŘEDKŮ

DRUH ZBRANĚ RAŽ	ROZMÍSTĚNÍ	DÁLKA STŘELBY V KM															
		12	10	6	2	0	2	6	10	14	18	20	24	28	30	34	
Minom. 81 m/m																	
Minom. 106,7 m/m																	
Minom. 120 m/m																	
RM 110 m/m																	
Houf. 105 m/m M 402																	
Houf. 155 m/m shd M 109																	
Kanón 155 m/m M 2 A 1																	
Kanón 195 m/m M 107																	
Houf. 203,2 m/m M 110																	
HONEST JOHN																	

Obr. 2

- určení potřebné hustoty dělostřelectva na úseku průlomu,
- organizace spolehlivého umlčení nepřátelské obrany palbou dělostřelectva na základě výsledků průzkumu,
- možnosti vytvořit mohutné uskupení dělostřelectva v rámci vševojskové armády a jeho utajené soustředění k úseku průlomu,
- způsob využití palby dělostřelectva k překonání nepřátelské PTO,
- dělostřelecké zabezpečení rozvíjení průlomu v hloubce obrany prostoru nepříteli;

Určení potřebné hustoty dělostřelectva na úseku průlomu

Velký význam při průlomu obrany prostoru bude mít volba směru hlavního úderu a úseku průlomu. Podle mého názoru při řešení těchto otázek lze rovněž využít zkušenosti Sovětské armády z VVV. Průlom obrany prostoru může být uskutečněn roztažným čelním úderem soustředěných sil na jednom nebo několika směrech s následujícím rozvíjením útoku do hloubky a do stran (na jednom nebo obou křídlech). Velká pozornost musí být pak věnována pronikání vojsk do hloubky obrany nepřítele výběrem nejslabších míst (přes neobsazené nebo slabě bráněné prostory) s využitím obchvatu odkrytých nebo špatně bráněných křídel.

Šířku úseku průlomu je nutné stanovit podle cíle průlomu obrany prostoru a množství sil a prostředků, které jsou k dispozici. Základním charakterem ke stanovení šířky úseku průlomu jsou však palebné možnosti hlavního dělostřelectva ke spolehlivému umlčení obrany nepřítele. Proto je potřebné, aby velitel vševojskové armády při stanovení šířky úseku průlomu vzal v úvahu návrh NRVD armády. Snaha rozšiřovat úsek průlomu i za cenu snížení hustoty palebných prostředků povede k neúspěchu. Jsou všeobecně známé hustoty dělostřeleckých hlavních, poměr sil a prostředků z VVV, ovšem **v soudobých podmínkách nelze je prakticky dosahovat, ale není také nutné je vytvářet.** V útočných operacích VVV r. 1943 bylo soustředěno (na směru hlavního úderu) na 1 km úseku průlomu 4,5 až 6,5 praporů, 150–180 děl, minometů a raketometů, 15–20 tanků a samohybných děl, v operacích r. 1944 bylo na 1 km fronty soustředěno 5–7 praporů, 150–240 děl, minometů a raketometů a 15–25 tanků a samohybných děl.

Proč není nutné v soudobých podmínkách soustřeďovat takovou převahu sil a prostředků nad nepřítelem při průlomu obrany prostoru? Podle mého názoru není

— některé otázky zabezpečení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva (podle Oper 2-1, hlava 6) zejména se zaměřením na dělostřelecký průzkum k získání podkladů pro palbu, ochranu uskupení dělostřelectva proti ZHN nepříteli, způsob ženijního budování bojové sestavy, topograficko-geodetické zabezpečení a soustředění potřebného množství dělostřelecké munice do doby pohotovosti dělostřelectva.

Některé z těchto problémů v dalším rozeberu.

to již nutné, ale také to v soudobých podmínkách není ani možné uskutečnit, poněvadž obrana při použití ZHN se připravuje rozptýleně a to jak do šířky tak i do hloubky.

V soudobých podmínkách vedení bojové činnosti zejména v období bez použití jaderných zbraní, musí dělostřelectvo palbou spolehlivě umlčet všechny opěrné body a palebné prostředky nepřítele na úseku průlomu, tak i na jeho bocích. Budeme-li vycházet z předpisu Vševojsk-1-1 čl. 373 při průlomu obrany nepřítele bez použití jaderných zbraní, může divize útočit v pásmu širokém až 10 km, přičemž průlom uskutečňuje zpravidla na jednom úseku širokém až 4 km. Při variantě, že vševojsková armáda na směru hlavního úderu uskuteční průlom obrany prostoru dvěma divizemi v prvním sledu, tj. na šířce úseku průlomu 8 km, je potřebné soustředit k umlčení nepřátelských objektů (cílů) v dělostřelecké přípravě počty hlavních, jak ukazuje **tabulka č. 2.**

Z uvedené tabulky můžeme vyvodit tyto závěry:

- ke splnění úkolů v dělostřelecké přípravě na úseku průlomu, za předpokladu, že budou v obraně jednotky západoněmecké divize, je potřebné soustředit minimálně 80 hlavních na 1 km fronty;

- je bezpodmínečně nutné v dělostřelecké přípravě zničit nově zjištěné taktické prostředky jaderného napadení;

- k úspěšnému průlomu obrany nepřítele musí dělostřelectvo umlčet živou sílu a palebné prostředky v opěrných bodech na hloubku brigád prvního sledu;

- v období dělostřelecké přípravy musí současně dělostřelectvo umlčet i opěrné body na bocích úseku průlomu;

- divizní zálohy vzhledem k rozmístění od předního okraje obrany, musí umlčovat prostředky letectva;

Potřeba dělostřelectva na úseku průlomu

Druh cíle podle skupin (pořadí) umístění			V obraně jednotky md (NSR) na šířce úseku průlomů 8 km						Poznámka	
			počet cílů (ks)	kdo umlčuje (ničí)		zbývá k umístění dělostře- lectvem	hustota umlčení (%)	orien- tační norma na cíl (hlavní)		celková potřeba děl. (hlavní)
				letectvo	dělostře- lectvo					
první skupina	odpalovací zařízení Hj		6	3	3	3	100	12	36	1) umístění nebude provedeno současně s první a druhou skupinou cílů 2) v průměru na úseku průlomů potřeba 84 hlavních na km
	bat. 203,2 mm H		1		1	1	100	15	15	
	bat. 175 mm (shd)		2—5		2—5	2—5	100	15	30—75	
	bat. 155 mm H (shd)		6—9		6—9	6—9	100	15	90—135	
	bat. 110 mm RM		2		2	2	100	12	24	
	PL bat. (čtyři)		4		4	4	100	9	36	
	min. sekce 120 mm		4—5		4—5	4—5	100	6	24—30	
druhá skupina	opěr. body čet rot 1. sl.		9		9	9	130	15	135	
	opěr. body čet na křídla		3		3	3	90	12	36	
	opěr. body čet rot 2. sl.		6		6	6	100	12	72	
	PT rota		1		1	1	100	48	48	
	VS praporů		2		2	2	100	6	12	
	VS brig.		1		1	1	100		24	
	jednotlivé cíle		4		4	4	100	2	24	
	radiolokátor		16		16	16	100	6	32	
třetí skupina	brigádní zálohy	tr	3							
		mr	3		3	3	100	—1)		
Celková potřeba dělostřelectva k palebné dělostřelecké přípravě										626—722 2)

— v průběhu dělostřelecké přípravy musí být umlčovány veškeré dělostřelecké baterie [včetně prostředků PVO];

— k úspěšnému průlomu je potřebné narušit systém PT obrany jak na úseku průlomu tak i na jeho bocích a prvky velení a spojení;

— dělostřelecká příprava bude mít úspěch jen při pečlivě organizovaném průzkumu obrany a to všemi prostředky

průzkumu [dělostřeleckého, vševojskového, ženijního].

Při průlomu obrany prostoru jen s použitím klasických prostředků k umlčení hloubky brigád prvního sledu nepřítele, pohybuje se norma spotřeby dělostřelecké munice na dělostřeleckou přípravu ve výši kolem jednoho palebného průměru. **Orientačně možno k průlomu obrany prostoru kalkulovat 6–7 střel (dělostřeleckých nábojů) na každý metr průlomu.**

Spolehlivé umlčení nepřátelské obrany dělostřelectvem

Podle zkušenosti VVV byla délka dělostřelecké přípravy v období let 1944 až 1945 v trvání 40–60 minut. V soudobých podmínkách vedení bojové činnosti projevuje se tendence zkracovat dobu dělostřelecké přípravy. Ovšem současně musí být zabezpečena dostatečná spolehlivost umlčení obranného systému nepřítele. Hlavní kritéria zkracování:

— Mohutné uskupení dělostřelectva, které bude soustředěno na směr hlavního úderu armády vzhledem k stále úhroze napadení prostředky ZHN nepřítele, mělo by trvat v daném prostoru co nejkratší dobu;

— časově krátké palebné přepady, ale mohutné co do hustoty palby a periodicky se opakující, jsou daleko efektivnější než delší palebné přepady s malou hustotou palby. Jednotky nepřítele jsou totiž vybaveny různou technikou, která dovoluje v krátkém čase ukrýt živou sílu a bojovou techniku nejen před účinky střepin, ale i od přímého zásahu. Mohutný palebný přepad je proto daleko účinnější;

— zvýšení efektivnosti palby vyžaduje dosáhnout největší koeficient využití palebných možností dělostřelectva. Podle vyhodnocení výsledků z VVV z různých důvodů, často i pro zbytečné udržování zálohy palebných možností dělostřelectva, byl tento koeficient v průměru 0,6–0,65. V soudobých podmínkách, i při nutných přestávkách v palbě (přenosy palby) nebo nejnutnější záloze k řešení nepředvídaných palebných úkolů, měl by koeficient využití palebných možností dosahovat 0,8–0,85.

Pokud jde o strukturu dělostřelecké přípravy je nutné vyvarovat se jakékoli šablony. Jedna z hlavních zásad dělostřelecké přípravy je, že musí splňovat **podmínku případného zmaření protipřípravy nepřítele**. V takovém případě je účelné připravit k zahájení dělostřelecké přípravy co nejmohutnější přepad na objevivší se taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, velitelská stanoviště a

radiotechnické prostředky, aby nepřítel nemohl palebně působit na přisunující a rozvinující se vojska.

Z tabuky č. 1 je zřejmá velká nasycenost bojové sestavy nepřítele dělostřeleckými, raketometnými a minometnými bateriemi. Dělostřelectvo nepřítele (většinou samohybné) je schopno zaujmout a opustit palebná postavení ve velmi krátké době. Proto k boji s těmito prostředky z hlediska bojových možností a všeobecnosti jsou výhodné krátké, ale mohutné palebné přepady v duchu předpisu Děl-2-3 1 čl. 87. Po skončení každého palebného přepadu je potřebný průzkum, zda umlčované (ničené) baterie neopustily palebná postavení. Neoddělitelnou součástí boje s nepřátelským dělostřelectvem je umlčení velitelsko-pozorovacích stanovišť, dělostřeleckých ústředí, radiolokátorů ap. Počet palebných přepadů závisí na trvání dělostřelecké přípravy. V době dělostřelecké přípravy mají být totiž uskutečнены nejméně dva palebné přepady. Poslední palebný přepad musí být zahájen před ukončením dělostřelecké přípravy a musí překrývat zahájení zteče.

Současně s bojem dělostřelectva nepřítele je vhodné zahájit umlčení živé síly palebných prostředků v rájonech obrany praporů prvního sledu. Opěrné body rot prvního sledu v porovnání s ostatními připravenými prostory obrany nepřítele, musí být totiž umlčeny s největší požadovanou hustotou, neboť nepřítel má zde nejlépe organizovaný palebný systém. Rovněž značné množství PT prostředků a obrněných cílů v opěrných bodech vyžaduje umlčet živou sílu a palebné prostředky zvýšenou spotřebou dělostřelecké munice. Proto je nutné hustotu umlčení, zvláště opěrných bodů rot prvního sledu nepřítele zvýšit až o 1/3, tedy na 130 %. Kromě toho důležité palebné prostředky, jak uvnitř, tak mimo opěrné body musí být ničeny přímou střelbou. Ničení cílů přímou střelbou má při průlomu obrany prostoru zvláštní význam. Při velké nasycenosti a různoro-

dosti objektů v rajónech obrany praporů prvního sledu nutno věnovat pozornost:

- výběru palebných prostředků z hlediska druhu cílů a jejich odolnosti;

- určení potřebného počtu prostředků k ničení cílů přímou střelbou;

- vyhrazení doby k ničení cílů přímou střelbou v průběhu dělostřelecké přípravy, zvláště pak stanovit do kdy dokončit jejich zničení.

K ničení cílů bude potřebné vyčlenit odpovídající typ zbraní s potřebným druhem střeliva (protibetonové, průpalné, protipancéřové, tříštivotrhavé). Velký počet PT prostředků v rajónech obrany praporů prvního sledu, které mohou působit proti vlastním tankům na značnou vzdálenost před přední okraj obrany si vynucuje **zničit je v terénu do příchodu vlastních vojsk na dosah účinné střelby.**

Možnosti vytvořit mohutné uskupení dělostřelectva v rámci vševojskové armády a jeho soustředění k úseku průlomu

K dosažení požadované hustoty dělostřeleckých hlavních na úseku průlomu armády je potřebné vytvořit uskupení dělostřelectva, které bude představovat hodnotu kolem 35 dělostřeleckých oddílů. Jaké máme možnosti vytvořit požadovanou hustotu dělostřelectva v rámci vševojskové armády (složena ze tří až čtyř msd a jedné td), která skuteční průlom na směru hlavního úderu dvěma msd? Na úseku průlomu můžeme použít pro střelbu ze zakrytých palebných postavení 10 dělostřeleckých oddílů dvou msd prvního sledu, armádní dělostřelectvo, tj. celou kdb a přibrat PTZ armády. Od jednotek v dotyku můžeme přibrat hodnotu asi 4 až 5 dělostřeleckých oddílů. Bude-li vševojsková armáda posílena frontovou kdb v hodnotě čtyř dělostřeleckých oddílů, můžeme celkem na úseku průlomu soustředit 25—26 oddílů. Nedostává se ještě hodnota 9—10 dělostřeleckých oddílů. Proto i v takovém případě vzniká nutnost přibrat dělostřelectvo od druhého sledu armády. To je ovšem spojeno se značnými potížemi a nebezpečím, že toto dělostřelectvo se nemusí vrátit ke svým svazkům. Za předpokladu, že přibereme dělostřelectvo jedné msd a td, můžeme na úseku průlomu soustředit 34—35 dělostřeleckých oddílů.

Takové množství dělostřelectva je účelné soustředit pokud možno na nejkratší dobu a to jen na dělostřeleckou přípravu a dělostřeleckou podporu útoku. Po uskutečnění průlomu prostoru obrany a přenesení bojové činnosti do hloubky nepřítel musí se dělostřelectvo znovu rychle rozptýlit. Bude tedy samozřejmé, že soustředění dělostřelectva na směru hlavního úderu armády bude velmi složité a náročné. Nejúčelnější řešení bude vyvést dělostřelecké jednotky až těsně před zahájením dělostřelecké přípravy. To vyžaduje od NRVD armády a jeho štábu značnou náročnost, neboť je nutné řešit:

- vydání úkolu dělostřelectvu divizí

a armádním prostředkům pokud možno v terénu;

- průzkum nepřítel k získání co nejpřesnějších podkladů o rozmístění nepřítel, průzkum a přípravu bojové sestavy raketového vojska a dělostřelectva a tomu odpovídající kvalitní topograficko-geodetickou, meteorologickou, technickou a balistickou přípravu palby;

- zvlášť uvážlivě způsob a pořadí vedení RVD do bojové sestavy tak, aby jeho trvání v palebných postaveních (PBR) bylo co nejvíce omezeno;

- způsob a lhůty ženijního budování bojové sestavy RVD, pořadí splnění ženijních prací a účinné opatření k utajení přípravy bojové činnosti;

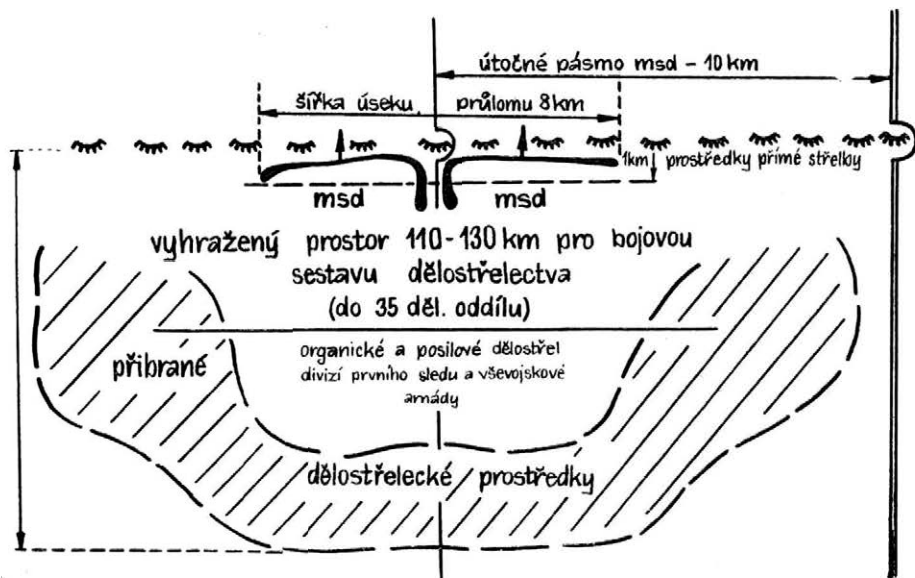
- způsob součinnosti mezi dělostřelectvem svazků a představitelem letectva, které se bude podílet na umlčení v úseku průlomu vševojskové armády;

- způsob a lhůty dodání a soustředění jak raketové, tak zvláště dělostřelecké munice k plnění úkolů v dělostřelecké přípravě a v dělostřelecké podpoře útoku.

V souvislosti s vytvořením velkého uskupení dělostřelectva na úseku průlomu armády, vzniká problém jejich obrany před účinky jaderných úderů nepřítel. Vzhledem k možnostem terénu, jak ukazuje **obr. 3**, lze vyhradit pro bojovou sestavu dělostřelectva prostor 110—130 km², tedy na jeden dělostřelecký oddíl asi 3,5 km² terénu. Budeme-li předpokládat rozmístění jednoho dělostřeleckého oddílu na ploše 1—1,5 km², možno jednotlivé oddíly bojového uskupení dělostřelectva na úseku průlomu rozmístit ve vzdálenosti 2—3 km. To lze dosáhnout při maximálním využití dostřelu děl a možnosti manévru palbou. Posilové dělostřelecké prostředky pokud možno umístit blíže k přednímu okraji než přibrané palebné prostředky, které možno vyvést do boku úseku průlomu.

Vzhledem k mohutnému uskupení dělostřelectva (kolem 35 dělostřeleckých od-

ROZMÍSTĚNÍ DĚLOSTŘELECTVA NA ÚSEKU PRŮLOMU ARMÁDY — VARIANTA

Obr. 3

dílů] je nutné na stupni armády vytvořit ADS (štáb může tvořit kdb) a do ní možno včlenit prostředky s největším dostřelem a mohutností palby. Podle mého názoru je účelné včlenit do ADS oddíly 122 mm K a přibrat na dobu dělostřelecké přípravy a dělostřelecké podpory útoku PTZ armády a oddíly 122 mm RM vz. 70 od divizí druhého sledu armády (případně od divize v dotyku). Tedy v ADS může být asi do 10 dělostřeleckých oddílů.

ADS bude vhodné za této varianty dělit na podskupiny s využitím dalšího štábu kdb. V rámci každé divize prvního sledu může být soustředěna hodnota 12 až 13 dělostřeleckých oddílů. K vytvoření

dělostřeleckých skupin a řízení palby možno u dělostřelectva divizí prvního sledu použít až pět štábů dělostřeleckých pluků.

Při organizaci dělostřeleckého zabezpečení na úseku průlomu vševojskové armády bude rovněž složité organizovat pevné velení dělostřelectvu a to jak v době dělostřelecké přípravy, tak i nepřetržitě podpory útočících vojsk. Kromě toho NRVD armády a ND divizí prvního sledu musí současně připravit raketové prostředky tak, aby v podmínkách, kdy bojová činnost bude probíhat jen s použitím konvenčních zbraní, byly od počátku připraveny k přechodu na použití jaderných zbraní.

Způsob použití palby dělostřelectva k překonání nepřátelské PTO

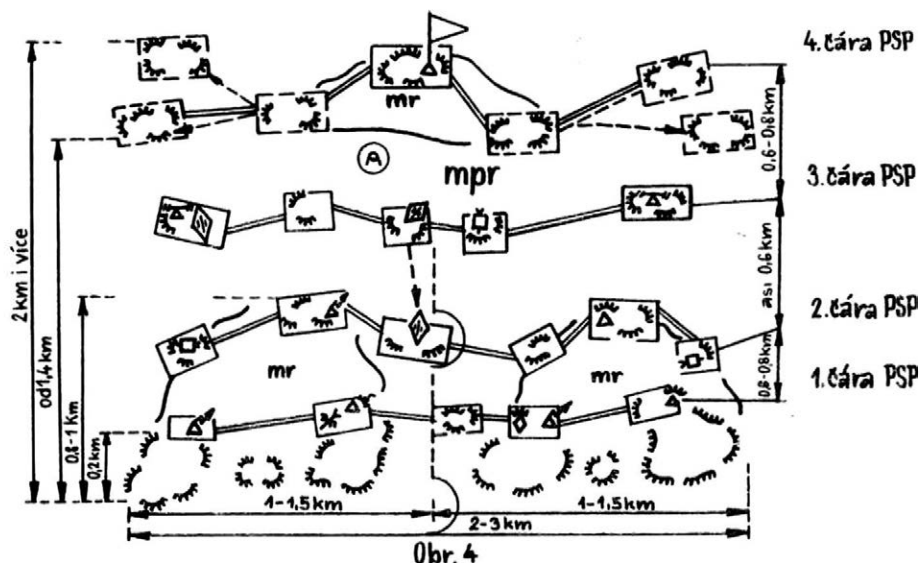
Rovněž dělostřelecká podpora útoku musí být řešena podle konkrétních podmínek a charakteru obrany nepřítele. Podle předpisu Vševojsk-1-1 čl. 378 při vedení boje bez použití jaderných zbraní se dělostřelecká podpora zahajuje palebným valem nebo postupným soustředováním palby (PSP) do hloubky až 4 km. Nemá-li nepřítel vybudovanu obranu prostoru souvislými zákopy, není nutné uskutečnit dě-

lostřeleckou podporu útoku palebným valem. V soudobých podmínkách má obrana předpokládaného nepřítele značně ohniskový charakter a ji bude nejlépe odpovídat způsob podpory PSP. Obrana nepřítele je ovšem nasycena množstvím PT prostředků a různých obrněných cílů rozmístěných po sledech do hloubky. Vy- cházíme-li z tohoto předpokladu, byla by hustota palby při metodice dělostřelecké

Tabulka 3

Druh PTRS	Váha PTRS (kg)	Probíjí pancíř o tloušťce (mm)	Způsob navedení PTRS	Minimální a maximální dosah PTRS v km rychlost letu PTRS v m/s							
				0,1	0,5	1,5	1,5	2,5	2,5	3,5	3,5
SS-10	15,—	400	povelové po vodičích								
SS-11	28,5	600									
ENTAC	12,25	500									
COBRA	10,—	500									
MILAN		500	polo-automa-tické navedení								
SHILLE-LACH	22,—	500									

VARIANTA PÁLEBNÉ (DĚLOSTŘELECKÉ) PODPORY ÚTOKU FORMOU PSP NA HLOUBKU PRAPORU PRVNÍHO SLEDU

podpory útoku dosavadní formou PSP nedostatečná. Proto bude potřebné přejít k metodice dělostřelecké podpory útoku formou PSP současně na dvou čarách (dvojité PSP). Na první pálebné čáře bude palba těsně před útočícími jednotkami. PT prostředky, zvláště odpalovací zařízení PTRS nepříteli ve vzdálenosti 1–1,5 km případně i více od dané pálebné čáry mohou přitom ničit útočící tanky a bojová vozidla pěchoty. Možnosti PTRS ukazuje **tabulka 3**. Z toho vyplývá nutnost vést palbu na druhé čáře PSP v prostoru, kde budou rozmístěny PT prostředky a opěrné body nepřítel, tedy asi na dálku účinné střelby PT zbraní, tj. asi ve vzdálenosti 1000 m před první čárou.

Aby bylo dosaženo kontinuity dělostřelecké přípravy a dělostřelecké podpory útoku je účelné volit první čáru PSP na vzdálenosti 200 m od předního okraje a to na zádi opěrných bodů čet, kde budou právě rozmístěny v pálebných staveníštích obrněné transportéry, pozorovatelny a radiotechnické prostředky velitelů čet. I když na předním okraji bude ukončena dělostřelecká příprava, bude však na něm ležet palba prostředků přímé střelby. Druhou čáru PSP, na kterou bude zahajovat dělostřeleckou podporu dru-

há skupina dělostřelectva, je účelné volit na výši opěrných bodů čet druhého sledu (roty prvního sledu), asi ve vzdálenosti 0,6–0,8 km od první čáry, tj. asi 0,8–1 km od vlastních útočících vojsk. Další čáru (třetí) je vhodné volit mezi prvním a druhým sledem praporu na možné prostory pálebných postavení PT prostředků nepřítel, asi 0,6 km od předešlé. Poslední čáru na hloubku rájónu obrany praporu nutno volit na opěrných bodech čet roty druhého sledu, ve vzdálenosti asi 0,6–0,8 km od třetí (viz **obr. 4**). Konečně další čáru je nutné upřesnit podle výsledku průzkumu, je však bezpodmínečně nutné volit je na pravděpodobných postaveních PT prostředků.

Norma spotřeby dělostřelecké munice za dělostřelecké podpory útoku formou PSP na hloubku asi 3 km pro první skupinu může být ve výši asi 0,4 pp a pro druhou skupinu dělostřelectva 0,3 pp.

Ke zvýšení palby při PSP je účelné:

- na důležité úseky, rozmístěné ve vzdálenosti nejméně 1000 m od vlastních vojsk, používat oddíly (baterie) raketometů náložno;
- na druhé a další čáře PSP (u druhé skupiny dělostřelectva) použít společ-

ně s tříštitovtrhavým střelivem dýmové střelivo, ztížit tak případné navádění PTRS i přímou střelbu PT prostředků nepřítele;

— současně s PSP umlčovat nepřátelské dělostřelecké, minometné a raketo-
metné baterie.

Cílem dělostřeleckého zabezpečení útoku v hloubce obrany prostoru je zabezpečit nepřetržitý útok jednotek (útvary) hromadnou, soustředěnou a přehradnou palbou na jednotlivé objekty, které brání v postupu vlastních vojsk. Velký význam

bude mít manévr dělostřelectva i plné využití možnosti manévru palbou. Lze předpokládat širokou decentralizaci dělostřelectva a přidělování jednotlivých baterií až oddílů těm vševojskovým jednotkám a útvarům, které pronikly hluboko do sestavy nepřítele.

Dělostřelecké zabezpečení průlomu obrany bez použití jaderných zbraní bude mít menší hloubku umlčení. To bude mít pravděpodobně za následek, že budou muset být dříve zasazeny druhé sledy (zálohy) vševojskových útvarů, svazků a armád k rozvíjení úspěchu.

Vytvoření nutné hustoty dělostřelectva na úseku průlomu, určení doby trvání a struktury dělostřelecké přípravy i stupně umlčení, to vyžaduje vždy přesné propočty, vycházející z dokonalé znalosti konkrétního charakteru obrany nepřítele.

Pečlivý propočet palebných možností, plné využití kadence děl, přesnosti palby, široké využití raketometů a účelná organizace přímé střelby všech palebných prostředků nejen dělostřelectva, ale i tanků, to vše ve svém souhrnu musí zabezpečit umlčení celého obranného systému nepřítele.

ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ PO NAPADENÍ JADERNÝMI ZBRANĚMI

V posledním desetiletí doznaly prostředky dopravy JZ na cíl značný rozmach. Ve výzbroji se objevily vedle nových účinnějších a přesnějších taktických, operačně taktických a strategických raket i rakety mezikontinentální a globální. Objevují se i zprávy o kosmických prostředcích jaderného napadení. Dnes může být napaden prakticky každý cíl, ať na zemi nebo pod zemí, na moři nebo pod vodou, v libovolné výšce nad zemí nebo i v kosmu.

Množství prostředků jaderného napadení, které jsou na středoevropském válčišti k dispozici, může zásadním způsobem ovlivňovat poměr sil na bojišti, na operačních směrech i na celém válčišti a tím ovlivnit i konečný výsledek operační případně i války.

Bude platit zásada, že větší naději na úspěch bude mít ta strana, která dokáže rychleji obnovit bojeschopnost napadených vojsk, udržet si iniciativu a nedovolí nepříteli využít účinků napadení.

Po jaderných úderech vznikne u napadených vojsk zpravidla velmi složitá a zprvu i nepřehledná situace. Ztěžovat ji bude i psychologický šok ležce zasažených, dočasně oslepených nebo i téměř nezasažených osob. Tyto psychologické účinky úderů nelze podceňovat.

Nenávratné ztráty osob budou tím větší, čím později jim bude poskytnuta pomoc, čím později budou ošetřeny. Proto jsou přijímána opatření, aby napadeným vojskům přišla pomoc co nejdříve.

Účel a složení ZUO

K poskytování pomoci při odstraňování následků se jednotkám, útvarům a svazkům, napadeným jadernými zbraněmi, vysílají záchranné uvolňovací odřady (ZUO). Tyto odřady nejsou „tabulkové“. Jednotky (útvary), které je tvoří, jsou do nich předurčovány. Zpravidla je tvoří vševojskové jádro a ženijní, chemické, dělené (vyprošťovací) a zdravotnické jednotky.

Podle toho, který stupeň velení ZUO organizuje, známe ZUO frontové, armádní, divizní a plukovní. Velitelem se určuje zpravidla velitel základního jádra, případně funkcionář štábu, který ZUO staví.

Na stupni pluk se obvykle připravuje ZUO ve složení motostřelecká (tanková) rota, 1 až 2 družstva rchpz, ženijní četa, část praporečnického (plukovního) obvodu, část sběrači raněných a část prostředků technické opravy pluku.

ZUO plukovního typu musí být schopno odstranit následky v prostoru jaderného výbuchu střední ráže.

Na stupni divize se organizuje ZUO ve složení:

- motostřelecký (tankový) prapor,
- rota chemické obrany (bez jedné čety rchpz),
- ženijní rota,
- část zdravotnických a technických (vyprošťovacích) prostředků divize.

ZUO armádního typu se vytváří k odstranění následků zejména na místech velení armády, u raketových a dělostřeleckých svazků, nebo byla-li vyřazena nejmeně 1/2 některé divize.

Armádní ZUO může tvořit motostřelecký (tankový) pluk zesílený speciálními chemickými, ženijními, technickými a zdravotnickými jednotkami.

Z chemických jednotek to bývají zpravidla 1 až 2 čety rchp a 1 až 2 rso. Ke vzdušnému radiálnímu průzkumu mohou být vyčleněny 1 až 2 vrtulníky.

Na stupni armáda může být ZUO zesíleno ještě o politickou a týlovou skupinu.

Politická skupina v čele s psychologem musí ovlivňovat chování zasažených osob, čímž zabraňuje panice a usnadňuje práci záchranné a uvolňovací skupině.

Týlová skupina pomáhá řešit zabezpečení zasažené výstroje, proviantu a PHM. Zpravidla se to řeší příslunem z PAZ, kde je materiál připraven na vozidlech k okamžitému zásahu.

Zásady činnosti ZUO

Před zahájením odstraňování následků vysílá velitel ZUO do prostoru výbuchů průzkum, který tvoří skupina důstojníků a chemické průzkumné a ženijní průzkumné hlídky. Důstojníci zjišťují celkovou situaci v prostorech napadení a předběžně stanoví rozsah záchranných a vyprošťovacích prací. Chemické průzkumné jednotky zjišťují a vytýčují hranice pásem s vysokou úrovní radiace a zjišťují nezamořené nebo slabě zamořené úseky terénu pro shromaždiště zasažených, obvaziště a místa speciální čistoty.

Ženijní průzkum zjišťuje místa a rozsah boření, závalů, záplav, požárů a určuje cesty jejich obejít. V obraně provede průzkum okopů, úkrytů, spojovacích zákopů a ostatních objektů s cílem stanovit přibližný rozsah prací k jejich obnově a kterým osobám a ve kterých objektech je třeba poskytnout pomoc.

Záchranné práce a léčebná odsunová opatření spočívají ve vyhledávání zraněných, vyprošťování osob z poškozené bojové techniky, zpod závalů, jejich shromažďování v nezamořené terénu, poskytnutí lékařské pomoci a odsunu na vyšší zdravotnické etapy. Včasné splnění těchto úkolů vede ke snížení ztrát živé síly a k rychlejšímu obnovení bojeschopnosti jednotky (útvary).

Proto záchranné práce vykonává do příjezdu ZUO bojeschopná živá síla napadených jednotek a útvarů.

Jednotky, zavalené v ženijních objektech uskutečňují vlastními silami opatření

k vlastnímu osvobození. Ženijní jednotky v ZUO v prostoru napadení uvolňují závaly, zřizují „cesty“ k odsunu raněných a vyprošťují živou sílu ze zničených nebo poškozených ženijních objektů. Příslušníci napadených jednotek jim ale musí upravit jejich místa.

Velmi důležitým opatřením při odstraňování následků v prostorech jaderných výbuchů je včasné poskytnutí zdravotnické pomoci zasaženým osobám. Čím dříve jim bude tato pomoc poskytnuta, tím dříve budou uzdraveni a mohou se vrátit na frontu. Počty zasažených však mohou být značně vysoké a zdravotníci nebudou moci poskytnout zdravotnickou pomoc všem zasaženým. Z toho důvodu má při odstraňování následků velký význam svépomoc a vzájemná pomoc, které spočívají především v hašení hořícího nebo doutnajícího oděvu, v zastavení krvácení, zavedení umělého dýchání, přiložení obvazu na rány a spáleniny, ošetření zlomenin a v neposlední řadě i ve vyvedení (vynesení) zasažených ze zamořené prostoru.

Mnoho osob bude popáleno. U nich bude velmi důležité co nejdříve, ale opatrně ošetřit popáleniny zejména přiložením sterilního obvazu a dopravit zasažené na nejbližší obvaziště.

Poskytování svépomoci nebo vzájemné pomoci v radioaktivním zamořené terénu vyžaduje taková opatření, aby bylo vyloučeno vniknutí radioaktivních látek do rány, na popálené části těla a do organismu.

Po poskytnutí první pomoci zasaženým, a to v prvním pořadí těžce zraněným, vyvádíme nebo vynášíme je do shromaždiště nebo na obvaziště.

Techniku a zbraně z prostoru výbuchu odsunují jednotky tankotechnické služby zařazené do ZUO.

Speciální čistota vojsk

Stupeň radioaktivního zamoření osob, bojové techniky a terénu je závislý na tom, v jakém prostoru se objekty nacházejí. V důsledku rozpadu radioaktivních látek se stupeň zamoření stále snižuje. To může vést k tomu, že u osob a techniky zamořených nad přípustné normy bezprostředně po výbuchu, může dojít v krátké době ke snížení zamoření pod přípustné normy. U silně zamořených je nutná speciální čistota.

Podle bojové situace a podmínek napadených vojsk, může být speciální čistota úplná nebo částečná.

Částečná speciální čistota může být uskutečněna podle nařízení velitelů jednotek a útvarů přímo v bojových sestavách

jednotek, bez přerušení plnění bojových úkolů s použitím předepsaných a výpomocných prostředků.

Může probíhat jednak v zamořeném prostoru — při dlouhodobém působení vojsk v něm — nebo po jeho opuštění. Organizují ji velitelé rot (praporu) a její průběh přímo řídí velitelé čet.

Úplná speciální očista se uskutečňuje po splnění bojových úkolů a převyšuje-li po částečné speciální očištění stupeň zamoření přípustné normy.

Zpravidla se organizuje přímo u jednotek (útvárů). Jednotky se k ní soustřeďují v nezamořených prostorech vhodných k rozvinutí sil a prostředků speciální očištění, zabezpečujících maskování a využívajících obranné vlastnosti terénu.

Úplná speciální očista se organizuje podle nařízení velitelů svazků a její průběh řídí velitelé jednotek. Úplná speciální očista s využitím předepsaných prostředků se uskutečňuje v rotách (bateriích) a s využitím jednotek speciální očištění se organizuje po praporech (oddílech).

Terén se dezaktivuje jen v nejnútnejších případech. Zpravidla se dezaktivují ty úseky terénu, které mají pro bojovou činnost vojsk prvořadý význam a budou využívány delší dobu. Odstraňují se zamořené vrstvy půdy (sněhu) nebo se překrývají vrstvou nezamořené zeminy.

S hašením a lokalizací požárů se začíná co možná nejdříve po výbuchu, aby se předešlo vytvoření rozsáhlých požárů, jež se potom velmi obtížně likvidují. Nejdříve se likvidují ty požáry, které ztěžují bojovou činnost vojsk nebo ohrožují živou sílu, zbraně, bojovou techniku a materiál. Těžiště práce při hašení požárů se soustřeďuje na záchranu osob z hořících objektů a techniky.

Nejsložitější je hašení požárů, při kterém vytváříme průseky a ochranné příkopy. Šířka vytvářených průseků musí být nejméně 1,5—2krát větší než je výška stro-
mů.

Činnost chemických jednotek v rámci ZUO armády (divize)

Chemické jednotky předurčené do ZUO armády (divize) jsou připraveny na zvláštní signál neprodleně se dostavit na určené shromaždiště, kde přecházejí do podřízenosti velitele ZUO.

K radiačnímu průzkumu epicentra (centra) výbuchu velitel ZUO nejprve vysílá vzdušný radiační průzkum a pak pozemní radiační průzkum. Při něm se vyznačuje hranice 0,5 R/h a 30 R/h. Kromě toho se

zjišťují místa s vysokou úrovní radiace a nezamořená místa k rozmístění obvazišť a MSO. Nakonec se provádí průzkum shromaždiště, kde se budou soustřeďovat a formovat jednotky k dalšímu zasazení do boje.

Po splnění úkolů průzkumu se rozvine jedno pozorovací stanoviště a ostatní jednotky rchp se podílejí buď na dozime-
trické kontrole zamoření, nebo na záchranných a vyprošťovacích pracích.

Jednotky speciální očištění musí zabezpečit speciální očištění nezraněných nebo lehce zraněných osob a nepoškozené a lehce opravitelné bojové techniky a zbraní.

K tomu rozvinují MSO průjezdného typu tak, aby bylo položeno mezi prostorem výbuchu a shromaždištěm.

Má-li být speciální očista ukončena v krátké době po výbuchu, musí být veškerá činnost dobře organizována. Velitel roty musí ve zkrácené lhůtě uskutečnit re-
kognoskaci a vydat úkoly podřízeným. Splnit úkoly v krátkých lhůtách lze jen při dokonalém zvládnutí činnosti všemi příslušníky roty a vysoké úrovni součinnosti.

Ve většině případů bude činnost organizována ve dvou místech. Jedno bude pro úplnou speciální očištění nepoškozené techniky, zpravidla to bude MSO průjezdného typu. Jeho uspořádání nebude nijak odlišné od běžné organizovaného MSO.

Druhé MSO bude ke speciální očištění poškozených zbraní a BT, které budou shromažďovány ve shromaždišti poškozené techniky. Speciální očištění těchto zbraní a techniky bude předcházet opravářským pracím, aby se předešlo zamoření opravářů.

Speciální očištění osob může být organizována na obou nebo na jednom místě a to tehdy, jsou-li obě místa rozvinuta blízko sebe.

Síly a prostředky rozvinující jednotlivá místa speciální očištění mohou být různé a závisí zejména na počtu vyčleněných jednotek speciální očištění do ZUO, druhu a ráži výbuchu a pravděpodobném počtu poškozené techniky. Jsou-li do ZUO vyčleněny dvě roty speciální očištění, pak každá rozvinuje jedno místo.

Je-li do ZUO vyčleněna jen jedna rso, nebo jde o divizní ZUO zabezpečované rotou chemické ochrany, pak u shromaždiště poškozené techniky se bude zpravidla rozvíjet částí sil roty jen plocha k dezaktivaci zbraní a bojové techniky.

Po dobu činnosti v rámci ZUO jsou chemické jednotky podřízeny veliteli ZUO a v řadě případů nebudou mít spojení s velitelem pluku chemické ochrany (veli-

telem rchpz]. To bude do určité míry komplikovat předávání zpráv o výsledcích radiačního a chemického průzkumu a pozorování případně i požadavků na přesun dezaktivacních komponentů. Před skončením činnosti ZUO velitel ZUO zjistí u NCHV (CHN), jaký úkol má dát vyčleněným chemickým jednotkám. Může to být

přesun do prostoru rozmístění chemické zálohy, nebo výjezd k dalšímu zásahu.

Přesunují-li se jednotky do sestavy pluku, bude výhodné, aby se průzkumné jednotky a jednotky speciální očisty přesunuly společně, po stejné ose, v jednom pochodovém proudu a pod velením jednoho velitele (např. rso).

V operacích vedených s použitím JZ bude mít větší úspěch ta strana, která dokáže rychleji obnovit bojeschopnost napadených vojsk, udrží si iniciativu a nedovolí nepříteli dosáhnout vytyčených cílů s použitím JZ. To bude do značné míry ovlivňovat i připravenost vojsk k odstranění následků jaderného napadení.

Zdravotnické ztráty osob budou tím nižší, v čím kratší době bude zasaženým osobám poskytnuta zdravotnická pomoc a provedena speciální očista. Včasné ošetření osob se projeví i zkrácením celkové doby léčení zraněných.

K poskytování pomoci jednotkám zasaženým JZ v odstranění následků se organizují záchranné a uvolňovací odřady, do nichž se vyčleňují i jednotky rchpz a speciální očisty.

Činnost chemických jednotek zasazených v rámci ZUO se v zásadě neliší od činnosti v jiných podmínkách. Úkoly musí být však splněny v nejkratších možných lhůtách. To předpokládá dokonalé zvládnutí svěřené techniky a vysokou úroveň součinnosti; od velitelů pak dostatek organizačních schopností a zkušeností, rozhodnost a iniciativu.

Splněním úkolů radiačního průzkumu se vytvářejí podmínky k bezpečné činnosti jednotek k vyprošťování a speciální očistou se sníží stupeň ozáření napadených vojsk. Proto je nutné věnovat přípravě k plnění těchto úkolů náležitou pozornost.

FORMALIZOVANÉ BOJOVÉ DOKUMENTY

Jak jsme již uvedli, je celá řada možností, jak řešit problém času v práci velitele a štábu. Kromě technického vybavení a změn v organizaci práce se ukazuje i další možnost jak zkrátit dobu nutnou na zpracování jednotlivých dokumentů. Jde o práci s formalizovanými bojovými dokumenty, které jsou hlavními nositeli informací a zůstanou nezbytným prostředkem velení zvláště v přechodném období k automatizovanému systému velení.

Automatizace velení těsně souvisí s novým způsobem vyhotovování informačních a bojových dokumentů. Řešení tohoto problému spočívá ve formalizaci (typizaci).

Na formalizované (typizované) bojové dokumenty, podle zkušeností z práce sovětských akademií a Hlavního štábu NLA, byly při jejich tvorbě kladeny tyto operační požadavky:

- musí být formalizovány [typizovány] podle jednotných principů, aby je bylo možné zavést ve všech národních armádách, ve všech druzích ozbrojených sil, v druzích vojsk a služeb;

- musí být jednotné na stupni pluk—divize—armáda;

- musí umožňovat použití všech prostředků utajeného velení vojskům;

- musí být manipulačně jednoduché a musí zabezpečovat úplnost a jasnost předávaných informací nebo bojových nařízení;

- formalizace (typizace) bojových dokumentů musí umožnit jejich automatizované předávání a analýzu v čase podstatně kratším ve srovnání s obyčejnými dokumenty;

- musí zabezpečovat plné a vzájemné porozumění mezi svazky (svazy) různých národností bez překladu z jednoho jazyka do druhého jak u odesílatele, tak i u příjemce.

Svazům a svazkům ČSLA byly koncem roku 1971 zaslány návrhy možných koaličních formalizovaných bojových dokumentů EXPRES-FORMA. Jelikož došlo k různým nejasnostem v používání této dokumentace na cvičeních, chci jejich použití vysvětlit.

Pravidla použití zkušebních formalizovaných bojových dokumentů

Formalizované bojové dokumenty (FBD), které se zkoušejí na našich cvičeních, jsou rozpracovány pro velení vševojskovým svazkům, raketovým vojskům a dělostřelectvu a týlu v rozsahu svaz—sva-

Přehled
tiskopisů bojových dokumentů pro vševojskové štáby

Název dokumentu	Tiskopis číslo
I. Bojová nařízení	
– k útoku	20, 10, 65
– k zasazení druhého sledu do boje	20, 10, 65
– k pochodu	30, 10, 65
– ke zničení vzdušného výsadku nepřítele	35, 10, 65
– k obraně	40, 10, 65
– ke změně podřízenosti	50
II. Bojová hlášení	
– o pochodu	70–77, 10, 65
– o útoku	70–77, 10, 65
– o obraně	70–77, 10, 65

zek. Zkušenosti ukazují, že FBD usnadňují práci velitelům a štábům svazů a svazků při velení vojskům a **zvláště pak při společné bojové činnosti**. Urychlují shromažďování údajů o situaci, vyhodnocování a předávání nařízení a jiných nezbytných informací pomocí technických spojovacích prostředků i jinými způsoby.

Přehled tiskopisů bojových dokumentů (viz příloha 1) obsahuje pouze základní řídicí a informační dokumenty. Do FBD nejsou zařazeny žádné sdružené plánovací, grafické a kombinované dokumenty. Tyto bude v případě potřeby raději doručovat styčný nebo směrový důstojník, protože to bude vzhledem k jejich **obsaženosti** rychlejší. Tedy nebudeme pomocí bojových dokumentů (FBD) předávat souhrnné bojové (operační) hlášení, plánovou tabulku součinnosti, grafiky apod.

Formalizované bojové dokumenty obsahují první zobecnění ustálených informací, na kterých se shodli představitelé armád států — účastníků Varšavské smlouvy.

Kromě toho sledujeme cíl, odstranit nebezpečí, že zprávy budou deformovány

nebo nepřesně pochopeny, hlavně při předávání situace mezi štáby různých národností.

Podle již získaných zkušeností budou dokumenty dále upřesněny. Tyto dokumenty nemají za cíl nahradit veškerou dosud používanou formalizovanou dokumentaci ve svazech a svazcích ČSLA.

Základní ustanovení pro zpracování formalizovaných bojových dokumentů FBD

Nahrazení slovních výrazů číslíkovými ve FBD umožňuje překonat jazykové rozdíly, které existují v armádách Varšavské smlouvy. Původní FBD jsou zpracovány v ruštině a jsou přeloženy do jazyka každého ze států Varšavské smlouvy. Kromě toho je též přeložena tabulka pro velení, doplňujících slovních a číslíkových výrazů.

Pro snadnější použití jsou FBD zhotovovány ve formě bloků jednotlivě zpracovaných listů (částí) bojových dokumentů.

Tiskopisy formalizovaných bojových dokumentů mají přesně stanovenou formu.

Proto při rozmnožování musí být každý list tiskopisu přesnou kopií originálu.

Každý tiskopis FBD se skládá z jednoho nebo několika listů a má čtyři hlavní části:

První — název dokumentu, série, stupeň utajení, číslo výtisku, číslo listu a kód tiskopisu.

Druhá — záhlaví (adresa, název a číslo dokumentu, místo VS, datum a hodina podepsání dokumentu, měřítko mapy a rok jejího vydání).

Třetí — hlavní obsah dokumentu, který se skládá ze stálých informací, proměnlivých informací a číslíkových veličin, jež nahrazují význam proměnlivých informací.

Čtvrtá — podpisy funkcionářů a doba předání a příjmu dokumentu (adresátu).

Kromě tohoto má každý list tiskopisu čtyři vertikální sloupce:

— **první a třetí** jsou určeny pro číslíkový kód;

— **ve druhém** jsou předem natištěny (napsány) stálé informace a zapisují se zde proměnlivé informace. Obě informace jsou psány otevřeně;

— **ve čtvrtém** — se píše význam číslíkového kódu odpovídajícího řádku tiskopisu a zapisuje se proměnlivá informace ve formě čísla. Tuto část můžeme oddělit a zaslat adresátu jako písemný bojový dokument.

Při vyplňování v tiskopisu proměnlivé situace se kromě topografické mapy používá „**Tabulky pro velení doplňujících slovních a číslíkových výrazů**“. Za pomoci tabulky se v pravém sloupci tiskopisu vyplňuje proměnlivá informace ve formě čísel.

Zpracování bojového dokumentu na tiskopise FBD

Nejprve si vybereme odpovídající listy tiskopisu. Např. pro bojové nařízení k útoku listy tiskopisu 20 „Bojové nařízení k útoku“, listy tiskopisu 10 „Nepřítel“ a list tiskopisu 65 „Sousedé“.

Po stanovení tiskopisu bojového dokumentu práce pokračuje v tomto pořadí:

— druhý sloupec se vyplňuje obsahem bojového nařízení v otevřené formě, tzn.

stálá informace se udává konkrétním obsahem v jazyce země, které daný svaz (svazek) patří.

— čtvrtý sloupec je pro udání proměnlivé situace v číselné podobě. Při vyplňování čtvrtého sloupce se používá kódované topografické mapy a „**Tabulky pro velení, doplňujících slovních a číslíkových výrazů**“. Tato tabulka pozůstává z osmi částí a obsahuje nejpoužívanější výrazy, které přicházejí v úvahu pro vyplnění variabilní (proměnné) části formalizovaných dokumentů. Jsou to výrazy v oblasti:

1. Služební nařízení
2. Operační terminologie
3. Prvky bojové sestavy (operační učelní)
4. Vlastní vojska
5. Čísla
6. Nepřátelská vojska
7. Bojová technika, výzbroj, munice
8. Stanovení bojových úkolů

Všechny výrazy jsou nahrazovány čtyřmístnými kódy (průsečík osy X a Y).

Při práci s FBD nepoužíváme hláskování výrazů.

Nepoužité řádky proměnlivé situace se proškrtávají.

Jako příklad uvádím postup při vyplňování (zpracování) „Bojové nařízení k útoku“ (viz příloha 2).

Vyplnění druhého sloupce bojového nařízení v otevřené formě nebude činit obtíže, musíme ovšem dodržet zásadu dbát maximální úspory slov.

Vyplňování čtvrtého sloupce

a) název dokumentu, série, čís. jednací, výtisk číslo se nekóduje.

b) záhlaví dokumentu vyplňujeme s použitím tabulky pro velení a doplňujících slovních a číslíkových výrazů:

— veliteli 17. td, 2010 9631, 8522 a nebo můžeme použít krycího názvu 2010 SLUNEČKO

— obdobným způsobem pak vyplníme další údaje záhlaví

c) zprávy o nepříteli. V případě, že jde o krátkou zprávu, napíšeme ji jak v textu, tak i v kódu do volného místa tiskopisu.

Bojové nařízení k útoku (zasazení do boje, provedení protiúderu, protizteče)

Tiskopis č. 20/465 Série Čj.: Výtisk č. list		Tiskopis č. 20/465 Série Čj.: Výt. list č.	
	Otevřený text		Formalizovaný text (pro předávání)
2010	Veliteli 17. td	2010	9631, 8522
2011	Bojové nařízení (čí) 14. A	2011	9331, 8122
2012	Číslo 01	2012	8537, 8637
2013	VŠ (místo, datum, čas) PŘEŠTICE, 4. 4. 0400	2013	621, 312, 8331, 8331, 8331, 8537, 8537
2014	Mapa (měřítko, číslo, rok vydání)	2014	8314
	1. Nepřítel (Tiskopis číslo 10)		
1020	10. td	1020	8931, 8522
1021	Hlavními silami: 29. tb a 30. tb	1021	8832, 8622, 8932, 8622
1030	se brání na čáře PLZEŇ-BLOVICE	1030	381, 424, 370, 415
1033	vede boj na zdrženou na čáře HÁJE-VALY atd.	1033	323, 515, 317, 531
	2. Bojový úkol		
2020	komu 17. td	2020	9631, 8522
2021	s (posilové prostředky) 1/3 kdb	2021	8037, 8837, 8125
2022	z chodu	2022	
2023	s čáry (z prostoru)	2023	/
2024	provést hlavní úder (protiúder, proti- zteč) ve směru LUBY, LEVÍN, MI- LEC	2024	313, 471, 319, 466, 320, 451
2025	prolomit obranu (opevněný prostor) ne- přítele v úseku (cích) ZÁHORÍ-KRA- MOLÍN	2025	307, 406, 309, 412
2026	v součinnosti s 10. msd	2026	8931, 8422
2027	rozdrtit nepřítel v prostoru(ech) KOZEL-JESENICE-JINCE	2027	třímístné údaje kódované mapy
2028	ovládnout čáru (prostor) DOUBRAV- KA-ÚJEZD-HRÁDEK jako BÚ	2028	třímístné údaje kódované mapy

	Otevřený text		Formalizovaný text (pro předávání)
2029	dále v součinnosti s 2. msd	2029	8737, 8422
2030	dokončit zničení nepřítele v prostoru	2030	/
2031	a ovládnout čáru	2031	/
2032	provést násilný přechod vodní překážky v úseku JESTŘABÍ-PRŮHONICE	2032	třímístné údaje kódované mapy
2033	a ovládnout čáru ZAHOŘANY-BOŘI- CE	2033	třímístné údaje kódované mapy
2034	dále útočit ve směru JELENÍ-VRA- NEČ-KOPANICE	2034	třímístné údaje kódované mapy
2035	do večera ovládnout čáru (prostor) HOŘESEDLY-ŘEVNITOV-KLÁŠ- TEREC jako úkol dne	2035	třímístné údaje kódované mapy
2036	předsunutým odřadem ve složení	2036	/
2037	obsadit čáru (prostor)	2037	/
2038	taktický(é) vzdušný(é) výsadek(y) ve slo- žení	2038	/
2039	vysadit v prostoru(ech)	2039	/
2040	v ranních hodinách příštího dne	2040	
2041	útočit ve směru STAŇKOV-HOLÁ- ŠOV	2041	třímístné údaje kódované mapy
2042	zabezpečit zasazení do boje (koho) 10. td	2042	8931, 8532
2043	z čáry NÝŘANY-ZBŮH	2043	třímístné údaje kódované mapy
2044	ve směru KŘIMICE-VOCHOV	2044	třímístné údaje kódované mapy
2045	být v pohotovosti k odražení úderu (protizteče) nepřítele ze směru PLANÁ- -MOKRÁ	2045	třímístné údaje kódované mapy
2046	se zasazením do boje mění podřízenost (kdo)	2046	/
2047	podporuje (kdo)	2047	/
2048		2048	/
2049		2049	/

	Otevřený text		Formalizovaný text (pro předávání)
	3. Opatření staršího náčelníka		
2050	Prostředky (koho) 14. A	2050	9331, 8122
2051	jsou prováděny údery:	2051	
2052	jaderné (objekty, síla, druh výbuchu) OLBRAMOVICE-50KT - vzdušný výbuch	2052	401, 571, 9852, 9212
2053	speciální (prostory, typ)	2053	/
2054	letecké (na objekty) KLOUBKY NELAHOZEVES	2054	třímístné údaje kódované mapy
2055	vzdušný výsadek ve složení	2055	/
2056	se vysazuje (seskakuje) do (prostor, čas)	2056	/
2057		2057	/
2058		2058	/
	4. Sousedé (Tiskopis číslo 65)		
6530	v pravo - 71. msd	6530	9034, 8422
6537	útočí ve směru KRCHOV-LOUNY	6537	třímístná čísla kódované mapy
6538	blíže úkol obsadit čáru SUDY-BABY- LON-KDYNĚ	6538	třímístná čísla kódované mapy
6542	rozhraní s ní: PLZEŇ-ROKYCANÝ- -CHRÁST Ditto soused vlevo	6542	třímístná čísla kódované mapy
	5. Pokyny		
2060	pro boj vyčleněno	2060	
2061	raket s jadernou náloží (počet, typ, síla) 1 R 70 - 20 KT 1 R 70 - 3 KT	2061	8637, 8551, 9552, 8637, 8551, 9252
2062	jaderných leteckých pum (počet, síla)	2062	/
2063	raket se speciální náloží (počet, typ)	2063	/
2064	plukovních vzletů (počet, název letec. svazku nebo útvaru)	2064	/

	Otevřený text		Formalizovaný text (pro předávání)
2065	vzletů letounů (počet, název letec. svazku nebo útvaru)	2065	/
2066	prostředky hromadného ničení použít	2066	
2067	na základě vlastního rozhodnutí	2067	
2068	z rozhodnutí staršího náčelníka	2068	/
2069	osy předsunutí (čísla, souřadnice)	2069	/
2070	pásmo předsunutí: zprava (souřadnice)	2070	/
2071	zleva (souřadnice)	2071	/
2072	pohotovost k útoku (zasazení do boje, provedení protiúderu nebo protizteče) (datum, čas) 4. 4. 09.00	2072	8331, 8331, 8537, 8831, 8537, 8537
2073	hlásit: o pohotovosti k činnosti, o zahájení přesunu, o vyjití na čáru zteče (zasazení do boje, rozvinování), o jaderných úderech, splnění bojových úkolů	2073	
2074		2074	/
2075		2075	/
2080	VS (místo, datum, čas) BEZDĚKOVEC 4. 4. 07.00	2080	333, 421, 8331, 8331, 8537, 9257, 8537, 8537
2081	přesun ve směru ROUKOV-ŽELVICE-KOTOUŇ	2081	třímístné údaje kód. mapy
2094	zástupci	2094	/
2095	velitel (hodnost, jméno) generálporučík XY	2095	8011, 9331, 8122
2096	náčelník štábu (hodnost, jméno) generálmajor XY	2096	811, 9331, 8122
2097	předáno (datum, čas) 4. 4. 4.30	2097	8331, 8331, 8331, 8932,
2098	předal (hodnost, jméno) podplukovník XY	2098	8211, 9331, 8122
2099	přijal (hodnost, jméno)	2099	

Jedná-li se o podrobnější vyhodnocení, použijeme vhodných listů tiskopisu 10, které pak přiložíme k dokumentu. Obdobně je tomu i u tiskopisu 65 „Sousedé“.

d) vyplnění ostatních částí bojového dokumentu (bojový úkol, opatření staršího náčelníka, pokyny) podle dosavadních zkušeností nečiní obtíží. Každou skupinu čísel, čtyřmístné nebo trojmístné (u údajů předávaných z kódované mapy) odděluje me čárkou.¹⁾

Údaje z kódované mapy předáváme trojmístnými čísly podle běžně vžitých zásad.

Předávání a příjem nařízení a jiných informací za pomoci formalizovaných dokumentů

Bojová nařízení a jiné informace zpracované na tiskopisech formalizovaných bojových dokumentů můžeme předávat:

- technickými spojovacími prostředky (pojítky);
- doručením bojového dokumentu.

Při předávání bojového nařízení a jiných informací pomocí technických spojovacích prostředků používáme telegrafního zařízení pro utajené spojení. Telegraficky předáváme pouze číselné veličiny, které jsou uvedeny v třetím a čtvrtém sloupci.

Při doručení bojového dokumentu se třetí a čtvrtá část na všech listech tiskopisu oddělí a předá adresátu jako plnohodnotná dokumentace místo obsáhlého textového dokumentu.

Adresát, který telegram nebo tiskopisy se zápisem proměnlivé informace obdrží, zapíše obdrženou informaci na odpovídající volná místa ve druhé části (sloupci) tiskopisu. Pak může adresát přečíst obsah bojového dokumentu.

Základním předpokladem předávání a přejímání zpráv pomocí formulářů FBD je, aby oba účastníci znali jejich skladbu i konkrétní obsah. Dokonalá orientace v systému i textu dovoluje dále zkrátit čas pro zpracování, předání i příjem (dekódování) informace.

Závěrem chci zdůraznit, že vývoj formalizovaných dokumentů není ukončen. Bezesporu může přispět ke snížení pracovní a časové náročnosti při zpracování štábní dokumentace a tím ke zdokonalení řídicí činnosti vojsk.

FBD je třeba všestranně posoudit, prověřit na cvičení s cílem vytvořit takový soubor a systém bojové dokumentace, který by vyhovoval všem armádám států — účastníků Varšavské smlouvy.

¹⁾ Použité názvy měst (osad) jakož i údaje kódované mapy (viz příloha 2) slouží jako příklad a neodpovídají žádné taktické situaci.

Pronásledování v soudobých podmínkách

Při konečném rozdrčení nepřítele má velký význam jeho úspěšné pronásledování. Zkušenosti z minulých válek ukázaly, že ustupující nepřítel má možnost uspořádat vlastní vojska a po jejich zesílení zálohami z hloubky znovu se postavit na odpor, anebo přejít do protiútoků. Význam pronásledování byl často zdůrazňován i v minulosti. Již velký ruský vojevůdce A. Suvorov poukazoval na jeho důležitost při dovršení úspěchu a z novější historie je znám výrok Bedřicha Engelse „... Čím energičtější pronásledování, tím rozhodnější vítězství.“

Ve Velké vlastenecké válce byly mnohé operace dovršeny rozdrčením německo-fašistických vojsk v rámci pronásledování. Sovětská armáda ukázala vzor rozhodného pronásledování nepřítele. Čím rozhodněji bylo vedeno, tím větších úspěchů se dosahovalo při ničení nepřítele a pronikání do hloubky jeho sestavy.

Ve válce s použitím jaderných zbraní bude mít bojová činnost velmi výrazný manévrový a rozhodný charakter. Bude se rozvíjet velmi nerovnoměrně do hloubky i šířky v širokých pásmech a na velkém prostoru. Zvláště při obchvatu křídel hlavních uskupení nepřítele a pronikání do jejich týlu bude pronásledování častějším jevem, než tomu bylo v minulosti. Přitom je třeba zdůraznit dva momenty:

— použití jaderných zbraní pronásledujícími vojsky jim umožní rychle pro-

niknout do hloubky a vyjít na ústupové cesty nepřítele;

— použití výbušných zátarasů a jaderných zbraní ustupujícími vojsky vyžaduje, aby pronásledující vojska provedla opatření k ochraně před zbraněmi hromadného ničení a k překonávání silně radioaktivně zamořených úseků, pásem ničení a požárů.

Vítězství bude na té straně, která podle situace dokáže promyšleněji použít těchto prostředků a překonávat překážky, vytvořené druhou stranou.

Pronásledování je charakterizováno bojem o vyjítí do boků a týlu ustupujících vojsk, snahou zabránit jim v přechodu do obrany na nové čáře, rozhodnou činností na směrech, rozhodností úderů na ustupující vojska a rozvinutím bojové činnosti do velké hloubky, nepřehledností situace a jejími rychlými změnami, úporností boje o získání času, ne snadností velení a udržování součinnosti, nutností překonávat zničené a zatarasené úseky a složitostí zásobování a odsunu.

Za Velké vlastenecké války přecházela sovětská vojska k pronásledování zpravidla po průlomu taktické hloubky a ovládnutí obranného postavení nepřátelských záloh, když byly rozdrčeny hlavní síly nepřítele, anebo když ztratil taktický výhodné postavení a byl donucen odvést vojska do hloubky. Přitom patřila vedoucí úloha při pronásledování tankovým jed-

notkám a jezdecko-mechanizovaným skupinám v součinnosti s letectvem.

V současných podmínkách může dojít k pronásledování v různých obdobích bojové činnosti, kdy jedna ze stran utrpí takovou porážku, že již nebude schopna odrazit úder a bude donucena vyvést vlastní vojska s cílem přeskupení a organizace obrany na nejdůležitějších směrech na nové čáře, nebo bude-li muset opustit operačně takticky nevýhodnou čáru a konečně v tom případě, kdy zahájí vyvádění svých vojsk za účelem vyhnout se obklíčení.

Pronásledování může být i následkem střetného boje, který byl pro jednu ze stran neúspěšný, v němž její hlavní uskupení utrpělo značné ztráty a bylo donuceno přejít do obrany nebo zahájit odchod. Útočící strana bude za těchto podmínek usilovat o zmaření jakýchkoliv pokusů o přechod do obrany nebo rozhodnou činností s cílem rychle vyjít do boků a týlu a zabránit tak nepříteli v uspořádání sestavy jeho vojsk.

Pronásledování se vede s cílem zničit ustupující vojska dříve než dosáhnou stanovené čáry nebo než se spojí se zálohami z hloubky. Jak ukázala útočná operace 1. a 2. ukrajinského frontu v prostoru řek Jižní Bug a Dněstr v březnu — dubnu 1944, patřil rozhodující úloha při rozhodném pronásledování pohyblivým svazkům. V uvedených bojích pronikaly rychlé svazky na ústupové cesty nepřítel, zmocňovaly se důležitých objektů, čar a přeprav, násilně překonávaly řeky z chodu, zvyšovaly celkové tempo pronásledování a napomáhaly tak k dosažení stanovených cílů. V soudobých podmínkách se mohou plnění podobných úkolů zúčastnit výsadkové jednotky, které jsou schopné ovládnout a ničit přepravy, zvláště důležité objekty a narušit velení.

Pronásledování je v zásadě útok na ustupujícího nepřítel a může být vedeno různými způsoby. Čím hlouběji se útočící vojska vklíní do bojové sestavy ustupujícího nepřítel, tím mnohostrannější bude jejich činnost. Na úsecích, kde ustupujícím jednotkám hrozí obejití a obklíčení, budou pronásledující vojska odrážet protizteče, nebo povedou střetné boje s jednotkami, které kryjí ústup. Tam, kde se krycím jednotkám podaří dočasně udržet ústupové cesty, bude mít pronásledování formu útoku na nepřítel, který spěšně přešel do obrany se současným úsilím o obejití a obchvat krycích jednotek na úsecích, kde se pronásledování úspěšně rozvíjí, jakož i mezerami, které se vytvořily po jaderných úderech.

Hloubka pronásledování, jeho trvání a tempo závisí na cílech bojové činnosti a sestavě ustupujícího uskupení, na použití jaderných zbraní, stavu pronásledujících vojsk, rázu terénu, zátarasech a povětrnostních podmínkách. Ve Velké vlastenecké válce bylo pronásledování vedeno do té doby, pokud vojska měla třeba i nepatrnou převahu nad nepřítel. Na příklad 337. stílečká divize pronásledovala ustupující německá vojska od 5. do 26. března 1944. Za tu dobu překonala v neustálých bojích v období tání vzdálenost 400 km, násilně překročila Jižní Bug a Dněstr, způsobila nepříteli značné ztráty na živé síle, zajala 500 vojáků a důstojníků, zmocnila se 107 tanků a samohybných děl, 2 500 vozidel a jiné kořisti. 269. stílečká divize po zničení nepřátelského uskupení v prostoru Bobrujska v červenci 1944 postoupila při pronásledování ustupujícího nepřítel za 5 dní o 220 km.

Jaderné zbraně, které má k dispozici nadřízený velitel, umožňují zničit nepřítel nenadálým úderem, narušit plánovanou odchod ještě při formování proudů, v průběhu pronásledování zmařit ústupový manévra a způsobit nepřátelským vojskům podstatné ztráty.

Velký význam pro úspěšné pronásledování má jeho nepřetržitost, protože v mnohém napomáhá dokončit rozdrčení ustupujících vojsk a dosáhnout konečných cílů bojové činnosti. Soudobé útvary a jednotky mají větší možnosti v zabezpečení nepřetržitosti pronásledování. Patří sem zvláště možnost použití jaderných zbraní, plná mechanizace a motorizace vojsk, jakož i možnost rozsáhlé účasti letectva ve vedení postupných úderů na ustupující vojska.

Nepřetržitost pronásledování je spojena s jeho vedením ve vysokém tempu. To může být dosaženo předejitím ustupujícího uskupení v uskutečnění jaderných úderů a využití jejich výsledků, jakož i rozsáhlého manévru do mezer a na křídla ustupujících vojsk. Americké velení považuje na příklad za reglementární zásadu rozhodné a energické činnosti pronásledujících vojsk, při decentralizovaném vedení. Pronásledování má být vedeno s plným vypětím sil a maximálním využitím výzbroje a bojové techniky.

K tomu jsou v současné době vytvořeny potřebné podmínky, protože soudobá organizace a mechanizace vojsk zvyšuje možnost vedení energických úderů na nepřítel na široké frontě při zahájení pronásledování a vklínění se do jeho sestavy v nejkritičtějších momentu, kdy probíhá formování proudů a přerušování dotyku s pronásledovanou stranou. K udržení vy-

sokého tempa pronásledování, obklíčení a likvidaci ustupujících uskupení může být velmi účinné použití vzdušných výsadků, protože ani nepohyblivější pozemní svazek není s to v tak krátké době uskutečnit manévry do týlu ustupujících vojsk. Vysazení a bojová činnost výsadku v týlu umožňuje současně dezorganizovat ústup na široké frontě a do velké hloubky.

V souvislosti s vysokou motorizací a mechanizací je třeba počítat i s vyčleněním silných pohyblivých zajištění ze sestavy ustupujících vojsk. Polní řád armády Spojených států amerických zdůrazňuje, že plánovitý odchod hlavních sil zabezpečují krycí jednotky, které zpravidla vedou boj na zdrženou. Tyto jednotky mohou vést proti pronásledující straně silné údery s cílem zmařit organizované pronásledování a provádět při ústupu rychlý manévry silami a prostředky na ohrožené směry. Hlavní síly budou mít v tomto případě možnost odpoutat se od pronásledujících vojsk a přesunout se na nové čáry ve vlastním týlu.

Při oboustranné možnosti použití jaderných zbraní a stejné rychlosti pohybu pronásledujících a pronásledovaných vojsk je tedy nezbytné, aby pronásledující vojska dosahovala vyššího tempa útoku s cílem předejít ustupujícího nepřítele v ovládnutí výhodných čar, přetnout jeho ústupové cesty a údery do boku ohrozit jeho hlavní síly. V opačném případě získá nepřítel volnost jednání a pronásledování nedorazí svého cíle.

Organizace pronásledování. V zámyslu pro pronásledování je zpravidla uvedeno, jakého nepřítele a v jaké posloupnosti je nutné zničit, dále směr hlavního úsilí, vyčleněné síly pro paralelní a frontální pronásledování a charakter jejich manévru. Je účelné stanovit hlubší bojové úkoly útvarům a jednotkám, než je tomu při plánování útoku na bránící se nepřítele.

U jednotek, zasazovaných z druhého sledu, se hlavní otázky při plánování pronásledování řeší předem. Jako příklad je možno uvést organizaci pronásledování německých fašistických vojsk při osvobození Krymu 51. armádou 4. ukrajinského frontu v dubnu 1944. Velitel armády ve svém rozhodnutí pro útočnou operaci předvídal rychlý přechod k pronásledování ustupujících nepřítele silami nejpohyblivějšího manévrového uskupení po průlomu taktické hloubky obrany v hlavním směru. K tomu byla vytvořena rychlá skupina v sestavě 19. tankového sboru a 21. protitankové brigády. Byl jí stanoven úkol pronásledovat nepřítele ve směru DŽANKOJ. SIMFEROPOL. Ve stejné operaci byla podle rozhodnutí velitele armády

připravena k pronásledování 279. střelecká divize, tvořící druhý sled 10. střeleckého sboru.

Směr hlavního úsilí pronásledujících vojsk bude zpravidla pokračováním směru hlavního úderu dosavadní bojové činnosti, protože právě v tomto směru bývá zpravidla ve chvíli přechodu k pronásledování dosahováno největšího úspěchu. Zde se vytváří i hlavní uskupení útočících vojsk. V případě, že se na hlavním směru nepodařilo dosáhnout úspěchu, který by donutil bránící se vojska k ústupu, může být úsilí rychle přeneseno na jiný směr. Příkladem je bojová činnost 35. střelecké divize 31. armády v červnu 1944, když její hlavní síly po průlomu obrany nepřítele v prostoru východně ORSA vedly úporné boje s nepřítelem, který postupně odcházel na takticky výhodné čáry a 1162. střeleckému pluku se podařilo zlomit odpor 4. úderného praporu nepřítele a vyjít na paralelní ústupové cesty 286. zajišťovací divize německo-fašistické armády. Přenesení úsilí hlavními sil 35. střelecké divize na směr pronásledování 1162. střeleckého pluku přineslo dobré výsledky a umožnilo násilný přechod DNEPRU z chodu.

Členění vojsk při přechodu k pronásledování bude s největší pravděpodobností takové, jaké se vytvoří při zahájení útupu nepřítele. Může se měnit při dalším rozvíjení pronásledování, zvláště při proniknutí do boku a týlu ustupujících vojsk. Hlavní požadavky na členění vojsk zůstanou však v každém případě stále. Je to zabezpečení účasti maximálního množství sil při rozdrčení nepřítele, provedení rozhodných úderů do boku a týlu hlavního uskupení, udržení vysokého tempa pronásledování a účinné velení. Kromě toho musí členění respektovat hlediska bezpečnosti před jadernými údery pronásledujících vojsk, možnost rychlého přechodu z pochodových proudů do předbojových a bojových sestav s cílem využít výsledků jaderných úderů, vedených péčí nadřízeného velitele a zabezpečit narůstání síly úderů.

Přechod k pronásledování a rozdrčení ustupujících vojsk zahajují útvary a jednotky prvního sledu poté, když bylo zjištěno zahájení útupu obránce. V tomto období je hlavním požadavkem zabránit odtržení pronásledovaných vojsk a neposkytnout jim tak možnost využít tohoto odtržení k vedení jaderných úderů na útočící vojska hlavně do jejich přechodu k pronásledování a tím vyloučit větší ztráty a nutnost vedení bojové činnosti v pásmech silného radioaktivního zamoření a v ohniscích požárů. Proto má prvo-

řadí význam včasné zjištění přípravy a zahájení ústupu bránících se vojsk, odhalení systému jaderných a klasických záterasů a zaujetí obranných čar ustupujícími vojsky, jakož i prostorů rozmístění záloh. Uvedené úkoly plní společným úsilím průzkum všeho druhu.

Průzkumné jednotky, které úspěšně pronikly na křídlech i do hloubky obrany, jsou s to odhalit přípravu vojsk k odpoutání a při přechodu k pronásledování zabezpečit nepřetržité sledování hlavních sil. Za výhodných podmínek se mohou nenadálými údery zmocňovat důležitých objektů, ničit je a narušovat velení v nepřátelském týlu. Při plnění úkolu průzkumu patří významné místo vzdušnému průzkumu, který je s to působit do velké hloubky.

Při zjištění přípravy bránících se vojsk k odchodu aktivují pronásledující útvary a jednotky svoji činnost. Rozhodnými ztečemi usilují o zmaření plánovitého odpoutání nepřítele a hlubokým a překvapivým vklíněním do jeho sestavy jej zbavují možnosti vést jaderný úder. V tomto období má velký význam uskutečnění jaderných úderů na vojska, která opustila svá postavení, ale neuspěla ustoupit do hloubky. Ničení ustupujících vojsk se může zúčastnit i letectvo, protože proudy, roztažené na komunikacích, jsou nejzranitelnějšími objekty pro údery ze vzduchu.

Pronásledování bude vedeno s největší pravděpodobností na směrech a bez přestávek. Hlavní úsilí bude účelné soustředit na těch směrech, kde bude dosaženo největšího úspěchu. Včasné obejití ustupujících vojsk a současná aktivní činnost na čáře dotyku umožní současně působit na celou hloubku jejich sestavy, držet je pod nepřetržitými údery, dokončit rozdrčení hlavních sil a zabránit spojení s přicházejícími zálohami a tím i stabilizaci situace.

V zahraničním vojenském tisku se zdůrazňuje, že budou-li nepřátelská vojska přinucena soustředit se před překážkami nebo výhodnou čarou, stanou se pravděpodobně výhodným cílem pro jaderné údery. Toho je možné dosáhnout záměrným ústupem zpravidla ve středu sestavy a udržováním operčních bodů na křídlech, aby se útočník dostal do palebné léčky. Mechanizované brigády se pro ničení pronásledujících vojsk jaderným úderem přiděluje na příklad sedm jaderných nábojů, každý o ekvivalentu 1 kt. Za výhodných povětrnostních podmínek se předvídá aktivace podzemních nebo pozemních jaderných výbušných záterasů s cílem způsobit vojskům ztráty a zdržet jejich postup na dlouhou dobu. Za této si-

tuace budou pronásledující vojska na směrech, kde se rýsuje vyvedení krycích jednotek, usilovat o okamžitý tlak na zadní voje s cílem zmařit jejich odpoutání od pronásledujících jednotek.

Nepřítel bude nejčastěji usilovat o vyvedení vojsk na obranné čáry, vytvořené v týlu za přirozenými překážkami udržení takticky důležitých objektů silami zadních vojsk na přístupech k těmto čarám. Pro pronásledující vojska bude proto výhodné předejít nepřítele v dosažení těchto objektů a čar, ovládnout a udržet je. Proto mohou být při pronásledování v rozsáhlé míře použity předem odřady a tam, kde jsou pro to podmínky, i vzdušné výsadky.

Do sestavy předem odřadů se v první řadě vyčleňují tankové jednotky, jimž patří při pronásledování vedoucí úloha. Vzdušné výsadky mohou být nevelké, avšak dostatečně vybavené protitankovými zbraněmi, aby byly s to odolávat ustupujícím tankovým jednotkám nepřítele.

Hlavní síly jsou vždy v pohotovosti k poskytnutí včasné pomoci předem odřadům a výsadbám a k převzetí úkolu ničení obklíčených uskupení. Ovládnutím důležitých objektů při jejich ničení mají organizaci obrany ustupujících vojsk a vytvoření nové fronty v hloubce pomoci přicházejících záloh.

Rychlejšímu rozdrčení ustupujících vojsk může napomáhat aktivní činnost letectva, které je s to samostatně vyhledávat proudy a vést údery jadernými i klasickými prostředky. Uskupení, napadená letectvem, budou donucena k tomu, aby snížila tempo ústupu. To vytvoří výhodné podmínky pro jejich zničení v kratších lhůtách.

Střídání pronásledujících vojsk může být nutné po utrpěných jaderných úderech, nebo z důvodu zvláště velkého opotřebení a únavy vojsk, zvláště řidičů. Střídání nebo zastavení jednotek prvního sledu z jiných důvodů se útočník snaží nepřipustit, aby tak nedal ustupujícímu nepříтели možnost odpoutat se.

Zasazení druhého sledu (záloh) nebo střídání jednotek prvního sledu je v důsledku snahy vyhnout se „zácpám“ a nahromadění vojsk nejpravděpodobnější na cestách, přílehlých k směřům, na kterých působí vojska prvního sledu. Je-li to v dané situaci nemožné, uvolňují vojska prvního sledu zaujaté komunikace na dobu průjezdu druhého sledu (záloh).

Hlavními objekty, proti kterým bude směřovat činnost pronásledujících vojsk, budou nepochybně hlavní síly a zadní voje ustupujících vojsk. V soudobých podmín-

kách budou však muset bojovat i s jednotkami, které zůstaly v týlu vlastních vojsk. Aby nebylo sníženo tempo pronásledování, může být jejich ničení úkolem druhých sledů a záloh. Nebudou-li zálohy k dispozici, bude možné blokování nepřítele s následujícím zničením obklíčených vojsk přenést na uvolněné útvary a jednotky.

Ustupující nepřítel využije všech opatření k tomu, aby útočníka zdržel. Podle názorů amerického velení má velký význam průzkumné diverzní činnost v týlu útočníka. K vyřazení objektů jako jsou odpalovací zařízení raket, štáby, spojovací uzly a radiolokátory se podle amerického časopisu „Ordnance“ doporučuje provádět nálety. Na komunikacích se předpokládá především zřízení léček, které jsou účinné proti kolonám za pohybu nebo při krátkých zastávkách. Pro zřizování léček se doporučuje volit taková místa, kde jsou vozidla nucena snižovat rychlost nebo zastavit (prudká stoupání, zatáčky, úseky se špatným stavem vozovky atd.). Při takovém rázu bojové činnosti ustupujícího nepřítele budou pronásledující vojska usilo-

vat o vedení nepřetržitého průzkumu, přiblížovat orgány velení a posilové prostředky k vojskům a spolehlivě je chránit. Útvary a jednotky povedou rovněž rozhodný boj s diverzními skupinami nepřítele.

Jsou-li v týlu operačně takticky výhodné čáry (zvláště ženiijně vybudované nebo na vodních překážkách), budou se ustupující uskupení nepřítele snažit zastavit na nich pronásledující vojska. Nelze vyloučit, že ustupujícím vojskům se podaří přejít na těchto čarách do obrany. Není-li možné obejít zaujatých postavení, zeútočí na ně předsunuté odřady a jednotky z chodu, aby hlavní síly mohly rozvinout pronásledování tam, kde se rysuje možnost úspěchu při překonávání spěšně zaujaté obrany.

Při pronásledování musí velitelé a štáby všech stupňů neustále znát situaci nepřítele a vlastních vojsk, včas reagovat na její změny, upřesňovat úkoly vojsk, podporovat jejich bojovou činnost palbou, starat se o ochranu křídel a pevně velet. Bez toho nelze dosáhnout vítězství v této konečné etapě bojové činnosti.

Zdokonalování velení vojskům

V minulých letech jsme mohli pozorovat stále vzrůstající pozornost při zavádění nových prostředků spojení a automatizace do vojsk a štábů. Štáby jsou již vybaveny různými prostředky mechanizace štábních prací, samočinnými počítači a používají různé druhy typizované dokumentace, což rozhodně přispívá ke zlepšení práce štábů při velení vojskům.

Je vidět, že další zdokonalování velení může probíhat jen na základě rozvoje vědy a techniky v této oblasti. Jaké tedy vidíme další směry rozvoje velení?

Především půjde o zlepšení struktury a funkční naplně jednotlivých orgánů velení, pak zlepšení technického vybavení míst velení, zavedení strojně početní techniky a nakonec zdokonalování práce samotných štábů.

Zdokonalování struktury a funkční naplně jednotlivých orgánů velení je jedním z nejvýznamnějších prvků zvýšení efektivnosti štábů. Struktura a početnost štábů, spolu s jejich technickým vybavením a úrovní operační přípravy, určuje hodnotu a možnosti velení jak v míru, tak ve válce.

Současná struktura štábů útvarů, svazků a svazů spojeneckých armád zabezpečuje splnění všech požadovaných úkolů. Jednak možnosti jejich dalšího zdokonalování nejsou vyčerpány, zvláště když jsou na ně kladeny stále vyšší požadavky.

Jak známo, k velení jsou organizována různá velitelská stanoviště; — velitelské stanoviště (VS), předsunuté velitelské stanoviště (PVS) nebo záložní velitelské

stanoviště (ZVS) a týlové velitelské stanoviště (TVS). Na každém z nich je třeba mít takový počet osob, prostředků velení a spojení, abychom zabezpečili nepřetržité a pevné velení vojskům i v nejsložitějších situacích a při vyřazení jednoho i několika velitelských stanovišť.

Současná organizační struktura zejména na taktickém stupni tento požadavek v plné míře neplní. Proto velitelé (náčelníci štábů) se snaží mít alespoň jedno VS silné a přesvědčivé a na ostatní VS vydělit jen nejnútnejší počty osob a technických prostředků. Na cvičeních pak dochází k tomu, že činnost některých velitelských stanovišť se jen značkuje, nebo fungují jen periodicky a krátkou dobu. Pak ovšem generálové a důstojníci na těchto VS nemohou získat zkušenosti a návyky v nepřetržitém velení vojskům a plnění svých funkčních povinností. Pak není také možné docílit plně zastupitelnosti a nezaměnitelnosti míst velení.

Jak je vidět, organizační struktura štábů by měla dovolovat dělit štáb na jednotlivá VS podle jejich určení.

Spolu s organizační strukturou štábu by se měla řešit též **funkční pracovní naplně** vytvářených velitelských stanovišť v různých situacích bojové činnosti.

Je známo (předpisy vyžadují a praxe potvrzuje), že hlavní místo velení je to, z kterého velitel toho času velí. Velitel podle konkrétní situace má právo vybrat si místo velení, z kterého dosahuje nejlepšího a nejspolehlivějšího velení podřízeným štábům a vojskům. Jednak často je tak, že s velitelem na PVS je málo početná

operační skupina, která je nucena kromě bezprostředního zabezpečení velení i informovat VS (sbírat zprávy o situaci, zpracovat podklady pro rozhodnutí, zhotovit a předat bojová nařízení apod.). VS, které má daleko větší obsazení, je odsouzeno jen k zaznamenávání událostí a předávání informace o situaci nadřízeným.

Proto počítáme, že ke zvýšení operativnosti práce a zabezpečení stálosti a pevnosti velení přispívá nejen zaměnitelnost míst velení, ale též racionální rozdělení povinností a úkolů jednotlivých VS v různých bojových situacích. Např. v období plánování a organizace boje, kdy faktor času převažuje a objem práce je velký, bude třeba soustředit úsilí celého štábu na VS (tj. všech náčelníků druhů vojsk a služeb). Proto zde pracují všichni důstojníci bez ohledu na to, pro které VS jsou přidružení. Pomáhají při zpracování bojové dokumentace, doručení úkolů podřízeným, kontrole pohotovosti a plnění úkolů podřízených. Pracují pod vedením velitele nebo náčelníka štábu.

V tom čase ostatní VS (PVS, TVS) mohou obsazovat jen malé skupinky důstojníků s prostředky spojení a s jednotkami bojového zabezpečení. Přípravují ženijně VS a jsou připraveni přijímat nejnutnější informace.

V případě, že se velitel rozhodl velet z PVS, jedou s ním kromě předurčených důstojníků též důstojníci druhů vojsk a služeb (důst. štábu). Pak se PVS stává hlavním místem velení.

Do příjezdu na PVS naplňují informace (zprávy a hlášení) od vojsk, které mají přicházet na hlavní místo velení. Předávat informace dále do příchodu velitele na PVS je zakázáno.

Racionalizace práce štábů na jednotlivých místech velení by měla být přezkoušena při cvičeních a všech opatřeních operační přípravy. Přitom je třeba brát v úvahu současnou organizaci a technicky možné vybavení štábů. Pro strukturu štábů na operačním a taktickém stupni musíme brát v úvahu též požadavky na práci štábů v nejsložitějších bojových situacích a vytvářet plnokrevné a práce schopné prvky štábů (orgánů velení).

Nejúčelnější organizační struktura štábů a racionální rozdělení úkolů na jednotlivá místa velení dovolí štábům bez dalších opatření zabezpečit vytvoření účinného systému míst velení, jejich vysokou práce schopnost a odolnost jak při použití klasických prostředků, tak i v jaderné válce. Vytvoří to i optimální podmínky pro přípravu a stmelení kolektivů k plnění funkčních povinností na jed-

notlivých VS a organizaci součinnosti mezi nimi.

Zkušenosti ze spojeneckých cvičení ukazují, že jsou v současné době některé rozdíly ve struktuře, počtech a funkcích ve štábech stejného stupně. Tento stav má vliv na způsob velení spojeneckým svazům (svazkům) a to jak při organizaci součinnosti, tak i v objemu předávaných informací. Proto pro zdokonalení velení spojeneckým svazům (svazkům) bude dobré mít přibližně stejnou organizační strukturu štábů, při zachování národních zvláštností a tradic. Zkušenosti ze cvičení totiž dokazují, že spolupracující a podřízené štáby, které mají organizačně stejné složky (skupiny, oddělení), značně rychleji navazují pracovní kontakt mezi sebou, včas si předávají informace, s úspěchem používají formalizované dokumentace a nejracionálnější metody jejich zpracování, dosahují přesnosti v práci a nutného vzájemného porozumění.

Důležité místo při zdokonalování velení vojskům má **technické vybavení míst velení**.

Zkušenosti z použití štábních vozidel ukazují, že jsou zejména na taktickém stupni ještě příliš velké a těžkopádné. Nezabezpečují podmínky pro práci za přesunu a ochranu lidí před účinky klasických bojových prostředků a před některými ničivými účinky zbraní hromadného ničení. Tyto vozy by měly splnit určité předpoklady, aby plnily požadovanou funkci.

Moderní vozy by měly mít dostatečnou rychlost, průchodnost terénem, být vybavené technickými prostředky velení a spojení, skýtat prostorově optimální podmínky pro štábní práci a skýtat ochranu proti účinkům radioaktivních a chemických prostředků (opancéřované). Je žádoucí, aby byly stejného typu jako transportní prostředky podřízených vojsk. Rychlost přesunu těchto vozů by měla dosahovat 60–80 km/hod. Měly by být vybaveny navigací a přístroji pro noční vidění, aby se mohly přesunovat v jakékoli denní době a v jakémkoli terénu. Měly by mít takové prostředky spojení, aby zabezpečovaly velení i za přesunu.

Pro zdokonalení velení na VS se otvírají široké možnosti s **automatizací systému spojení**. Předpokládá se nejen zvýšit počet přenosových kanálů, ale hlavně zařadit prostředky automatizovaného utajení a též zavedení nových druhů spojení — z troposféry, z družic apod.

Při výsoce pohyblivých fázích operace najdou uplatnění místa velení a retranslační uzly v letadlech a ve vrtulnících.

Zavedení **strojně početní techniky** do štábů přispěje též ke zdokonalení velení.

Štáby jsou nuceny pracovat v těžkých podmínkách. Z jedné strany nesmírně vzrostlo množství informací, které je nutné zpracovat pro přijetí rozhodnutí a jeho organizačního a materiálního zabezpečení, z druhé strany stále roste tendence ke zkrácení doby pro zpracování informací. Splnit tyto požadavky může jen na základě vědecké organizace práce a zavedením prostředků mechanizace a automatizace do všech štábů operačního a taktického stupně.

Snížit objem informací můžeme jen zdokonalováním dokumentačních forem a omezením stupně jejich nezbytnosti. Zvýšení stručnosti, typizace bojových dokumentů, používání formalizované dokumentace typu „EXPRES FORMY“ a jiných, spolu se snížením nezbytnosti jejich pořizování — to je totiž jedna z nejdůležitějších cest racionalizace velení.

Důležitým prvkem při velení je též **čas**. Praxe ukazuje, že prozatím je stále velká ztráta času při sběru informací, jejím zpracování a opět předávání. Jakým způsobem získat čas. Je třeba zvýšit produktivitu práce štábů. Toho můžeme dosáhnout **předně** — zlepšením organizace a zvýšením intenzity práce (s použitím prostředků malé mechanizace), **za druhé** — zvýšením počtů ve štábech, **nakonec** — zavedením prostředků automatizace velení.

První způsob si zasluhuje plné pozornosti a proto je nejvíce uplatňován v praxi štábů.

Druhý způsob je ekonomicky nevýhodný (někdy je však nutný) a má i nepříznivý vliv na organizaci práce širokého okruhu lidí. Jsou též potíže s rozmístěním lidí na VS, jejich ukrytím, při přesunech, obsluze apod.

Nejperspektivnější je způsob se zaváděním prostředků automatizace velení. Tento způsob dovoluje naopak postupně snižovat počty štábů. Použití samočinných počítačů a automatizační techniky vůbec dovoluje ve značné míře automatizovat informační a výpočetní procesy a též značně zkrátit čas pro sběr, zpracování a předání informací.

Je třeba však počítat s tím, že i při maximální automatizaci procesu velení hlavní role při zpracování rozhodnutí připadá veliteli s jeho bojovými zkušenostmi, erudiicí, volnými vlastnostmi, intuicí a dalšími vlastnostmi, tj. i jindy důležitými faktory, které měly vliv na tvůrčí proces velení.

Racionální využití automatizační techniky ve štábech svazů a svazků spojenec-

kých armád bude možné až po vyřešení řady technických problémů.

V současné době půjde především o unifikaci automatizační techniky (samočinných počítačů). Není třeba dokazovat, že jestli nebudou mít počítače stejné parametry u všech spolupracujících, nadřazených a podřízených štábech, tak se velení nezlepší. To se týče též spojovací a šifrovací techniky. Další problém je, aby tato všechna technika spolehlivě pracovala i v polních podmínkách, zejména za přesunu. Též výchova technických kádrů k obsluze složitě techniky má důležitý význam.

Jak je vidět, zvýšení produktivity práce ve velení je spojeno se zavedením a zvládnutím moderní automatizační techniky. Proto postupně zavádění moderní techniky a zdokonalování velení by mělo probíhat podle jednotného a koordinovaného plánu u všech spojeneckých armád.

Velký význam má zvýšení **propustnosti a spolehlivosti všech kanálů spojení**. Toho můžeme docílit zaváděním mnohokanálových spojů a využitím troposférických a kosmických druhů spojení, které zabezpečí spolehlivé předání a příjem údajů v širokém rozsahu. Současná úroveň technického rozvoje rádiových prostředků dovoluje zvyšovat jejich dosah i za přesunu, což má značný význam zejména pro taktické stupně velení, protože se často přesunují. Tento stupeň je třeba zabezpečit též prostředky samočinného utajení.

Proto půjde hlavně o modernizaci a unifikaci prostředků spojení, rozšíření jejich frekvence a donosnosti.

Pro zdokonalování velení má velký význam **zlepšení metod práce velitelů a štábů**.

Zkušenosti ze cvičení dokazují, že při přípravě rozhodnutí a stanovení úkolů podřízeným se ve štábech používají tři typické metody: postupná, souběžná a iniciativní.

Postupná metoda se používá tehdy, kdy faktor času pro práci štábu není rozhodující. Bývá to zejména na začátku (při přípravě) bojové činnosti.

Souběžnou metodu (plánování) použijeme, když je nedostatek času a je třeba bojovat za každou minutu. Štáby jsou nuceny souběžně plánovat na základě předběžných nařízení shora. Po obdržení rozkazů (konečných nařízení) si štáby svá rozhodnutí a plány upřesňují. Tato metoda zkracuje čas pro přijetí rozhodnutí a dovedení rozkazů do vojsk 2—3krát. Tato metoda se plně osvědčila a je používána v praxi ve všech spojeneckých štábech.

Iniciativní metoda se používá v dynamice boje (operace), kdy je třeba rychle reagovat na změněnou situaci.

Pro vytvoření jednotných metod práce štábů má své místo vyřešení základních otázek organizace štábů a správného rozdělení práce. Jde o nejdůležitější rozdělení funkčních povinností mezi složky štábu i jednotlivým důstojníkům štábu, vyřešení jejich závislosti a součinnosti s jinými. Přitom musíme brát v úvahu specifiku různých složek štábu, rozdíl mezi kvalifikovanou a mechanickou prací, osobní kvality každého důstojníka, termíny a posoupnost jednotlivých prací.

Je třeba dosáhnout vysoké stmelivosti a operativnosti v práci štábů. Proto je třeba přesně vymezit práva a povinnosti každého důstojníka a jednotlivých složek štábu. V řadě štábů mají zpracovány harmonogramy (grafikony) prací štábu pro různé druhy bojové činnosti, které podle potřeby a po získání nových zkušeností upřesňují. Tím dosahují značné úspěchy při racionalizaci práce ve štábu. Daří se jim odstraňovat zastaralé metody práce, kdy zpracování jednotlivých dokumentů trpělo zdoluhavým procesem jejich schvalování služebních instancí, než se dostal dokument k veliteli nebo náčelníku štábu.

Zpracování základní dokumentace přímou pod vedením velitele nebo náčelníka štábu šetří čas pro přípravu vojsk k bojové činnosti. Proto požadavky na štábní kulturu důstojníků štábu jsou vysoké. Musí umět krátce a výstižně formulovat rozkazy (nařízení), rychle a kulturně znázornit graficky situaci vojsk na mapě apod. Je třeba upustit od přehnané vnější úpravy (umělecké nadpisy apod.) dokumentů, která vyžaduje zbytečně mnoho času. Dokument musí být přehledný, stručný a jasný, aby podřízení mohly pochopit situaci tak, jak ji vylíčil nadřízený náčelník.

Vše ukazuje na to, že použití vědeckých metod v práci štábů dovoluje značně zkrátit čas na přípravu plánovací dokumentace a věnovat více času na přípravu podřízených štábů a vojsk k plnění bojových úkolů. Velitelé pak mohou daleko více času věnovat organizaci bojové činnosti v terénu (organizaci součinnosti), osobnímu styku s podřízenými veliteli ke kontrole a pomoci podřízeným vojskům, aby mohla včas a přesně splnit stanovené úkoly.

Několik poznatků k přípravě a vzájemné výměně operačních skupin.

Na spojeneckých cvičeních se vžila praxe výměny operačních skupin mezi spolupracujícími štáby. Zkušenosti ukazují, že tyto skupiny jsou schopny zabezpečit dovedení bojových rozkazů vykonavatelům (velitelům a štábům), jejich správného pochopení, kontrolovat jejich plnění a podávat hlášení o situaci velitelům, kteří je vyslali. Složení těchto skupin a úkoly těchto skupin proto nebudeme rozebírat.

Protože operační a bojové dokumenty v každé spojenecké armádě jsou zpracovávány v národním jazyce, může docházet k určitým nepřesnostem v jejich překladu a pak k potížím při jejich pochopení a v důsledku toho i k nepřesnému plnění. Proto je třeba postupně zavádět do všech spojeneckých armád jednotnou formalizovanou dokumentaci, která nepotřebuje překlad z jednoho jazyka do druhého. Nejen že to zkrátí čas pro přípravu dokumentů, ale i umožní předat obsah dokumentu pomocí automatizační techniky (současně pomocí samočinných počítačů bez doplňkové přípravy počítače). Zvýší to též operativnost a efektivnost práce štábů.

Operační příprava

V článku jsou uvedeny některé zkušenosti z hlavních druhů operační přípravy.

V důsledku zavádění moderní techniky do vojsk došlo ke změnám v organizační struktuře vojsk a charakteru vedení ozbrojeného zápasu. Zvýšila se intenzita a dynamičnost bojové činnosti. Rychlý průběh bojové činnosti, prudké změny a častý vznik kritických situací, přechod z jednoho druhu bojové činnosti k druhému jsou hlavní rysy soudobých operací.

Proto vedení rozhodných, vysoce manévrových a rychlých operací je složité a též složité je sladit úsilí všech druhů vojsk k úspěšnému zabezpečení těchto operací. V těchto podmínkách maximálně operativní, pevné, pohyblivé, odolné a nepřetržitě vedení vojskům mohou zabezpečit jen ti velitelé a štáby, kteří jsou dobře připraveni a mají dostatečné zkušenosti z řízení vojsk. Musí mít dobré znalosti soudobých bojových prostředků, zejména jaderných zbraní, být schopni předvídat průběh činnosti a umět velet vojskům v složitých bojových situacích.

Jak ukazují zkušenosti i z bratrských armád hlavním prostředkem k dosažení těchto požadavků je dobře organizovaná a cílevědomě vedená operační příprava, při které důstojníci nabývají teoretické znalosti a získávají praktické návyky v práci. Hlavní pozornost se zaměřuje na získání praktických návyků z vedení vojskům, na všestranný rozbor dané situace, předvídání dalšího průběhu operace, dovedné překonávání vzniklých potíží a na zabezpečení bojové činnosti vojsk v nejsložitějších situacích.

K dosažení těchto schopností se organizuje celá řada opatření operační přípravy jak důstojníků, tak štábů. Probere-

me si cíl a účel alespoň základních druhů operační přípravy.

Samostatná příprava je základní pro přípravu generálů a důstojníků a slouží ke zvýšení jejich operačního rozhledu. Tuto si планирует každý důstojník sám. Její zaměření má odpovídat celkovému zaměření operační přípravy štábů a vojsk a též funkčnímu zařazení (povinnostem) každého důstojníka. Jde o studium řádů, předpisů, nařízení, vojenské odborné literatury a též zkušeností z poslední války, které neztratily význam ani v soudobých podmínkách. Je vhodné, aby důstojníci vystupovali se samostatnými přednáškami, posudky jednotlivých vědeckých děl, nebo s rozborů článků, uveřejněných v odborném tisku. K rozvoji operačního myšlení přispívá též plnění samostatných úkolů operačního zaměření, jako např. příprava a řešení operačních letůček, materiálů a článků teoretického zaměření, vyhodnocení zkušeností ze cvičení a válečných her.

Cílem samostatné přípravy je zvýšit potřebné vědomosti (studium bojových vlastností různých druhů zbraní, operačních norem při vedení operací jak vlastních vojsk, tak nepřítelů) a získat návyky v plnění svých funkčních povinností.

Operační a odborná shromáždění jsou dalším nejpoužívanějším druhem operační přípravy. Probíhají zpravidla dvakrát ročně po 5–6 dnech. Tato shromáždění probíhají též u Spojených ozbrojených sil podle plánu společných opatření.

Operační shromáždění mají obvykle za cíl ujasnit úkoly, které stojí před vojsky a štáby v novém výcvikovém roce. Obsahem těchto shromáždění je ujednotit názory na charakter soudobé operace, me-

tody její přípravy, vedení a všestranného zabezpečení.

Na odborných shromážděních důstojníci druhů vojsk a služeb studují hlouběji organickou bojovou techniku a způsoby jejího použití v operacích.

Na shromážděních je třeba mimo přednášek zařadit i aktivní formy operační přípravy jako např. semináře, letůčky, apod. Tím je dána účastníkům možnost získávat praxi v hodnocení bojové situace, v operačních výpočtech, formulaci rozhodnutí a v praktickém požírování bojové dokumentace. Tato metoda zabezpečuje úzké spojení teorie a praxe při řešení celé řady otázek, jako např. rozvíjení vojsk, organizace a vedení bojové činnosti vojsk atd.

Je vhodné organizovat ukázky nové bojové techniky a též ukázková zaměstnání.

Velitelská příprava má své místo v přípravě důstojníků operačních štábů. Velitelská zaměstnání probíhají po celý výcvikový rok jednou měsíčně, nebo na zvláštních shromážděních. Značná část tohoto zaměstnání se věnuje operační, technické a odborné přípravě.

Jak ukazují zkušenosti, je výhodné tato zaměstnání organizovat ve skupinách podle funkčního zařazení důstojníků a podle úrovně jejich dosaženého vzdělání. Dovoluje to plně postihnout specifiku jejich práce a diferencovaně přistupovat k jejich školení. Jde tedy o skupinové zaměstnání, které zabezpečuje možnost postupného přechodu v řešení jednoduchých až nejsložitějších otázek. Při správném metodickém vedení mohou se důstojníci naučit správně chápat otázky vojenského umění, projevit iniciativu a tvůrčí přístup k plnění každodenních funkčních povinností.

Efektivita značně stoupá, jsou-li na školení zařazena ucelená témata a řešení školních otázek podobných tematům, která jsou zařazena v plánu daného výcvikového roku.

Jde o celou řadu učebních otázek z organizace a vedení bojové činnosti. Přitom každý důstojník řeší analogické otázky, které má řešit při služebním zařazení. Na základě uceleného operačního zámyslu mohou důstojníci zpracovat i odborné úkoly jednotlivých druhů vojsk a služeb. Probráním všech otázek, vyplývajících z uceleného zámyslu, získávají důstojníci štábu návyky v řešení otázek daného štábu, ale i podklady pro řešení nižších štábů, případně vojsk.

Před probíráním takových témat je výhodné zabezpečit teoretickou přípravu na ně. Půjde o přednášky a semináře k nim. Podle zkušeností spřátelených armád je výhodné na zaměstnání zařadit

též letůčky a nebo skupinová zaměstnání provést v terénu.

Druhou skupinou opatření operační přípravy jsou: samostatné a společné štábní nácviky, štábní cvičení a cvičení štábů druhů vojsk, operační válečné hry, velitelsko-štábní cvičení a operačně taktické cvičení s vojsky.

Zásadní rozdíl od předešlých druhů přípravy je v tom, že na nich jde o praktickou přípravu velitelů při konkrétním velení vojskům. Generálové a důstojníci plní své funkční povinnosti v rámci své skupiny, oddělení, správy i celého štábu armády, fronty (okruhu). Přitom všechny operační otázky řeší v součinnosti všech zainteresovaných orgánů štábu.

Rozebereme si základní druhy operační přípravy, které jsou nejpoužívanější v armádách států — účastníků Varšavské smlouvy.

Štábní nácviky — jejichž cílem je — na základě systému práce jednotlivých prvků velení vypracovat nejlepší metodu práce štábu. Mohou probíhat samostatně nebo společně v celém štábu.

Samostatné štábní nácviky mají za cíl co nehlouběji rozebrat a vypracovat funkční povinnosti jednotlivých důstojníků štábu. Nácviky probíhají po odděleních a správách pod vedením náčelníků. Na základě cvičné operační situace se zpracovávají operační dokumenty: výpočty, plány, tabulky, rozkazy, bojová nařízení, směrnice a jiné plánovací a informační dokumenty. Jde též o studium a praktické osvojení si nových prostředků velení a spojení, prostředků automatizace apod.

Při nácvicích v plnění svých funkčních povinností je též užitečné řešit otázky vzájemné zastupitelnosti.

Tyto nácviky probíhají měsíčně hlavně v první polovině výcvikového roku.

Společné štábní nácviky mají za cíl sladit štáb celkově. Jak ukazují zkušenosti ze všech spojeneckých armád, na těchto nácvicích se probírají jednotlivé etapy organizace a vedení operace a v nich nejsložitější učební otázky, které musí řešit jednotlivá oddělení štábu a štáb jako celek.

Společné štábní nácviky řídí náčelník štábu a probíhají v mírových posádkách nebo terénu. V polské lidové armádě probíhají např. v armádách a okruzích ve zvlášť připravených velitelských stanovištích. Na těchto stanovištích jsou zabudovány všechny organické prostředky spojení, prostředky malé mechanizace a automatizace velení, jsou připraveny vzorové dokumenty a formuláře „EXPRES FORMY“ a jiné pomůcky velení.

Nejlépeších výsledků na těchto nácvicích se dosahuje, probíhají-li na ucelené

operační téma v terénu v trvání 2—3 dnů a s probráním prvků velitelsko-štabní válečné hry.

V řadě případů začínají tyto nácviky bojovým poplachem a vyvedením štabu do terénu (do záložních nebo jiných prostorů soustředění). V tom případě se kromě jiných otázek probírají i problémy bojové pohotovosti.

Na **štabní cvičení** se vyvádějí jednotky (útvary) bojového a materiálního zabezpečení.

Štabní cvičení řídí zpravidla osobně velitel a při probírání jednotlivých otázek klade důraz zejména na ty otázky, které v minulosti štab dostatečně nezvládl. Tato cvičení nejsou kopií velitelsko-štabních cvičení, protože na nich jsou probírány jiné otázky a témata. Slouží k přípravě štabu a jednotek bojového a materiálního zabezpečení. Proto je užitečné probírat otázky bojové pohotovosti spojené s mobilizací správ (oddělení) štabu a jednotek zabezpečení a ochrany.

Vybavení jednotlivých ozbrojených sil a druhů vojsk novou a složitější bojovou technikou klade větší nároky na operační přípravu štabů druhů vojsk. Proto v současné době se osvědčila organizace štabních cvičení druhů vojsk jak v národních armádách, tak i v rámci několika spojeneckých armád. Tato cvičení dávají možnost vypracovat a řešit otázky součinnosti těchto druhů vojsk při plnění společného úkolu. Dovolují též vytvářet a cvičit štaby v podmínkách, nejvíce zblíženým skutečné situaci v soudobých operacích. Jde o operačně taktická cvičení se značkovými vojsky v terénu. Tomu musí odpovídat metody i formy velení, jejich vysoká náročnost a odpovědnost. Proto vytvářejí výhodné podmínky pro praktickou přípravu velitelů a štabů při řešení velkého množství otázek organizace a vedení soudobých operací.

Operační válečné hry mohou být dvoustranné nebo jednostranné, jednostupňové nebo víceúrovňové a mohou probíhat v terénu s pojiťky nebo v mírových podmínkách s plným vybavením štabu. Hlavním cílem je zdokonalit operační znalosti a schopnosti velet u některých kategorií důstojníků. Proto orgány velení nejsou vyvedeny v plném stavu a během válečné hry se nepřemisťují.

Na válečných hrách se probírají některé epizody organizace a vedení operace. Jednotlivé epizody jsou odděleny tzv. operačními skoky. Některé situace je třeba rozehrát tak, aby účastníci se učili zpracovávat nejen účelné řešení (rozhodnutí), ale jeho zabezpečení, tj. uvedení svého rozhodnutí v život. Přitom rozehrávaná

situace musí naplňovat tak, aby cvičící byli nuceni průběžně hodnotit situaci a vyvozovat z ní správné závěry a postupná rozhodnutí. Tento způsob dovoluje získat návyky v nepřetržitosti velení vojskům v složitě a rychle se měnící situaci.

Velitelsko-štabní cvičení je jedním z důležitých druhů operační přípravy velitelů a štabů. Probíhá v terénu s pojiťky.

Cvičení řídí zpravidla nadřízený velitel. V případě, že je řídí velitel svazu, který cvičí, pak velitele cvičícího svazu hraje zástupce velitele.

Tato cvičení mohou být jedno nebo dvoustranná, jedno nebo víceúrovňová, se značkovými vojsky nebo bez nich. Účast všech druhů vojsk a služeb na cvičení zabezpečuje, že štab může řešit prakticky všechny úkoly v podmínkách velmi zblížených bojovým (co do šife probíraných úkolů). Samozřejmě je účelnější, aby velitelsko-štabní cvičení byla dvoustranná a víceúrovňová a účastnili se jich všechny druhy vojsk a služeb, aby štab mohl řešit operační situace v celém komplexu úkolů všech zainteresovaných složek. Proto je výhodné, aby velitelsko-štabní cvičení probíhala zároveň s vojskovými a odbornými cvičeními pod stejným operačním zámyslem.

Takový rozsah cvičení dává možnost lépe ohodnotit úroveň přípravy velitelů a štabů a jejich praktickou schopnost velet (prověřit realnost všech propočtů štabu apod.). Na dvoustranném cvičení jsou velké možnosti prověřit a školit velitele a štaby v polních podmínkách na situacích, které musí konkrétně řešit každá ze stran.

Těmto cvičením se přikládá ve všech spojeneckých armádách velký význam. Pro některé štaby, které se nezúčastní operačně taktických cvičení s vojsky, jsou tato cvičení vyvrcholením jejich operační přípravy ve výcvikovém roce.

Operačně taktická cvičení s vojsky jsou nejvyšším druhem operační přípravy velitelů a štabů, zvláště probíhají-li s bojovou střelbou motostřeleckých a tankových vojsk, dělostřelectva a bombardováním letectva.

Na těchto cvičeních velitelé a štaby konkrétně řeší všechny otázky, spojené s přípravou operace, s bojovým použitím jednotlivých vojsk a služeb a musí zabezpečit nepřetržité velení vojskům v celém průběhu operace. Kromě toho cvičení dovoluje prověřit bojovou pohotovost nejen všech štabů, ale i vojsk (druhů vojsk a služeb).

V posledních letech se velký význam přikládá spojeneckým cvičením, která

jsou důležitým opatřením operační přípravy velitelského sboru spojeneckých armád. Dovolují sjednotit názory na základní otázky operačního umění, zdokonalit součinnost mezi spojeneckými vojsky a upevnit velení jak národním, tak i koaličním uskupením vojsk.

Na těchto cvičeních jsou probírány všechny důležité otázky velení vojskům, jako např. různé varianty současného nebo postupného přechodu svazů a svazků do zvýšené a úplné bojové pohotovosti, průběh mobilizačních opatření a operačního rozvinutí v omezených časových lhůtách, probrání optimálních variant přihraničního sražení s postupným přechodem k rozhodné činnosti v podmínkách použití konvenčních nebo jaderných zbraní.

Vyjmenovali jsme hlavní způsoby operační přípravy velitelů a štábů, používané ve všech spojeneckých armádách. Využití celého komplexu těchto učebních opatření zákonitě zvyšuje úroveň vojenských teoretických znalostí generálů a důstojníků a též jejich praktické návyky v organizaci bojové činnosti a velení vojskům v soudobé operaci.

Jaké další směry vidíme při zvyšování úrovně operační přípravy velitelů a štábů?

Předně je to diferencovaný přístup v plánování operační přípravy, vyplývající ze skutečných potřeb přípravy generálů a důstojníků k plnění úkolů podle jejich funkčních povinností. Velitelé svazů a svazků by měli mít možnost (při dodržení stanovených norem) rozhodnout jaká opatření (návčiků, cvičení apod.) jsou nutná a jaké téma je třeba probrat. Tím se může zvýšit účinnost těchto opatření a přispět ke skutečnému zvýšení úrovně operační (taktické) přípravy.

Za druhé je to polní výcvik štábů. Tento požadavek vyplývá z toho, že operační štáby budou za války pracovat ve velmi těžkých a složitých podmínkách. Velká dynamika bojové činnosti nutí krajně omezovat čas na přípravu podkladů veliteli pro přijetí rozhodnutí a při stanovení úkolů vojskům je třeba velké operativnosti v práci štábů. Velitelé a štáby budou velet a pracovat i za přesunu a nebo za krátkých zastávek. Časté přemísťování velitelských stanovišť nutí příslušníky štábů a zabezpečujících jednotek získat tvrdé návyky v rychlém rozvíjení, svinování a přemísťování. Proto schopnost velet závisí v mnohém na získaných návycích dlouhodobě pracovat v polních podmínkách.

Jaké požadavky klademe na polní výcvik štábů?

Předně získat schopnost rychle a organizovaně uvést sebe i vojska do vysoké bojové pohotovosti, udržovat stále spojení s vojsky i v nejsložitějších situacích, zabezpečit pevné velení vojskům a vést je k přesnému a včasnému splnění pověřených úkolů.

Druhým požadavkem je dosahnout sladěnosti v práci jednotlivých oddělení a štábu jako celku, která musí zabezpečovat vysokou profesionální přípravu každého důstojníka, aby mohl rychle a kvalitně řešit všechny problémy velení vojskům.

Mají-li štáby zabezpečit vysoce operativní, mobilní a pružné velení vojskům, musí hledat nové rychlejší cesty zpracování bojové dokumentace a včasného dovedení úkolů do vojsk. V mnohých štábech mají v tomto smyslu stanovené pořadí zpracování dokumentů podle jejich důležitosti a používají „EXPRES FORMY“ (i jiných forem), která dovoluje rychle zpracovat a předávat potřebná nařízení (informace). Bude výhodné používat této formy (upravené a prověřené) i při spojeneckých cvičeních.

Vysoké tempo útoku klade vysoké požadavky na pohyblivost štábů a přitom nepřetržitost velení vojskům. Proto štáby musí být vycvičeny rychle se svinovat, rozvíjet a přemísťovat a pevně velet i za přesunu.

Velmi důležitým požadavkem na polní výcvik štábů je zabezpečit vysokou odolnost velitelského stanoviště. To znamená nejen vyvést VS včas z pod úderu nepřítel, ale při rozmístění dovedně využívat ochranných vlastností terénu, ženijně vybudovat jednotlivá stanoviště, správně je maskovat, být schopen velet vojskům při omezeném počtu příslušníků štábu na základě široké zaměnitelnosti funkcí, znamená to též stálou pohotovost nižšího štábu převzít velení po zničeném VS.

Těmito otázkám je ve všech spojeneckých armádách věnována velká pozornost. Na cvičeních se procvičují různé varianty obnovení narušeného velení jako např. převzetí velení štábem divize za zničený štáb armády apod. K tomuto se včas tento štáb připravuje a školí. Ztráty štábu se mohou nahradit z počtu vyšších štábů, centrálních úřadů, akademií, učilišť apod.

Úroveň připravenosti štábů hodnotíme především podle jeho operativnosti ve velení vojskům a podle jeho schopnosti rychle rozvíjet, svinovat a přemísťovat VS při udržení nepřetržitého spojení s vojsky.

Za třetí zlepšováním metodiky operační přípravy. Přípravu každého cvičení musíme zahájit včas, zabezpečit dokona-

lou organizaci a nacházet efektivní metody výuky a plnění úkolů.

Příprava cvičení začíná již zpracováním kalendářního plánu. Správně sestavený kalendářní plán je zárukou dobré organizovanosti při zpracování materiálů ke cvičení. Zde můžeme s úspěchem použít metody síťového plánování. Tato metoda dovoluje názorně ukázat celý sled práce, závislost mezi jednotlivými prvky a na základě toho určit neoptimálnější způsob plnění jednotlivých úkolů.

Zvlášť pečlivě musíme zpracovat zámysl cvičení, který musí postihovat jak cíl cvičení, tak procvičení všech učebních otázek.

Reálně a přesně je třeba zpracovat operační úkoly cvičícím stranám, plán provedení cvičení a organizační nařízení.

Pro zdárný průběh cvičení má velký význam kvalitní příprava řídicí a rozhodčí služby. Zvlášť podrobně je třeba připravit koncové rozhodčí, aby byli schopni správně nahrávat situaci, dělat objektivní závěry a správně hodnotit činnost cvičících.

Nemalý význam má správná metodika cvičení, která by poučným způsobem vytvářela složité situace s kritickými momenty tak, aby cvičícím byly vytvořeny podmínky maximálně blízké reálné situaci v soudobé válce. Vojska protivníka je třeba rozehrát reálně — jde o silného protivníka, jehož bojová činnost je aktivní a cílevědomá.

Poučně je třeba rozehrát bojovou činnost tak, aby nutila cvičící samostatně myslet, projevovat iniciativu a smělost při přijímání rozhodnutí. Rozehra musí probíhat ve složité dynamické situaci bez usnadňování a zjednodušování.

Jednotlivé bojové situace je třeba rozehrát na základě rozhodnutí stran (cvičících), přitom však probrat všechny učební otázky. Řídicí cvičení musí upravovat ne-

dostatečně zdůvodněná rozhodnutí. Odpovídajícím narůstáním situace nutí cvičící k přijetí správného rozhodnutí. To je nutí hluboce analyzovat situaci a rozhodovat se na základě správných a reálných propočtů.

Reagovat rychle na rozhodnutí stran je složité. Je proto výhodné vytvořit zvláštní skupiny rozehry, které by byly schopny rychle zhodnotit rozhodnutí stran a zároveň připravit další nahrávky, které by odpovídaly dané situaci a cílům cvičení.

Rozehra bojové činnosti je poučnější, jestli operační čas se rovná astronomickému. Pak můžeme situaci nahrávat tak, aby narůstala postupně z hodiny na hodinu.

Na závěr cvičení je třeba zpracovat solidní rozbor. Řídicí cvičení musí v rozboru nejen hodnotit práci cvičících stran, ale též úkoly k dalšímu zvyšování úrovně operační přípravy generálů a důstojníků v dalším období.

Na závěr větších cvičení je třeba rozbor spojit s názornou ukázkou průběhu cvičení (film, náčrty, zámysl cvičení, rozhodnutí velitelů stran, zajímavé epizody bojové činnosti apod.).

Nemalý význam pro zvyšování operační přípravy má zavádění do štábů různých prostředků mechanizace a automatizace velení, které usnadňují a uspišují práci důstojníků štábu při sběru údajů a o situaci, při rychlých a přesných propočtech, pořizování nutné dokumentace a při předání úkolů vojskům.

Na spojeneckých cvičeních důležitý význam má překonávání jazykových potíží. Řešit tento problém můžeme výukou jazyků (společného jednotného jazyka — ruštiny), nebo zavedením společných typizovaných dokumentů jako např. „EXPRES FORMA“, které dovoluji dorozumět se bez tlumočnicka.

Metodika přípravy a provedení společného VŠC spojeneckých vojsk

V rámci organizace států — účastníků Varšavské smlouvy jsou rozpracovány rozmanité formy spolupráce, které přispívají k plnění společných úkolů a k dalšímu posílení bojové družby spojeneckých armád. Jednou z nejdůležitějších forem vojenské spolupráce, široce používané v posledních letech jsou cvičení konaná podle plánu společných opatření Spojených ozbrojených sil za řízení Spojeného velení nebo národního velení jedné ze spojeneckých armád. Co do druhu a rozsahu bývají tato cvičení velmi různorodá: velitelsko-štábní (jednostupňová nebo víceetapňová), vojsková, armádní nebo frontová, za účasti svazů a svazků pozemních vojsk nebo několika druhů ozbrojených sil. Úkol

cvičit štáby a vojska Spojených ozbrojených sil společně bojové činnosti nabude v budoucnosti jistě na svém významu.

Problematika metodiky a provedení společných cvičení spojeneckých armád nabývá v souvislosti s tím na zvláštní aktuálnosti, která vyplývá ze značné složitosti opatření spojených a přípravou a provedením takových cvičení. To vyžaduje rozpracovat a zdokonalovat metodiku přípravy a provedení společných cvičení.

Cílem tohoto článku je na základě dosud získaných zkušeností objasnit některé základní problémy metodiky přípravy a provedení společného VŠC spojeneckých armád.

Příprava společného VŠC (frontového nebo armádního) zahrnuje stejná základní opatření jako příprava podobného cvičení v rámci jedné národní armády. Splnění těchto opatření je ovšem značně složitější a vyžaduje více času, neboť vyžaduje pečlivé projednání řady otázek operačně strategického, operačně taktického, organizačního a technického charakteru s národním velením těch spojeneckých armád, které se zúčastní cvičení. Objem, složitost a délka trvání přípravy závisí rovněž na druhu, rozsahu a cíli cvičení, na obsahu problematiky, kterou budou vojska procvičovat a na počtu národních armád, které se cvičení zúčastní.

Hlavním organizátorem přípravy a provedení cvičení je funkcionář, který má cvičení řídit. Jeho štáb rozpracovává zá-

kladní dokumenty cvičení a upřesňuje je v součinnosti s národním velením příslušných spojeneckých armád. Nejdůležitější je průběh schvalovacího řízení zámyslu provedení cvičení a organizačních směrnic. V současné praxi existují dva základní způsoby tohoto schvalovacího řízení:

- za účasti představitelů spojeneckých armád ve štábu, který připravuje cvičení,
- vysláním odpovědného funkcionáře ze štábu, který připravuje cvičení, na generální (hlavní) štáby spojeneckých armád.

Přednosti prvního způsobu tkví v tom, že na projednání všech nezbytných úkolů a opatření potřebujeme méně času, neboť všechny představitele spojeneckých armád můžeme přizvat k jednání najed-

nou. Současné setkání umožňuje, aby sám řídící cvičení bezprostředně a lépe upřesňoval otázky spojené s přípravou a provedením cvičení, aby mohl zvážit názory a návrhy všech představitelů zúčastněných armád. To ovšem vyžaduje, aby setkání ke schvalovacímu řízení zámyslu a organizačních směrnic se účastnili představitelé spojeneckých armád, kteří mají potřebné zplnomocnění k řešení všech otázek spojených s přípravou a provedením cvičení. V opačném případě mohou zůstat některé důležité otázky nevyřešené. To má pak za následek nutnost připravovat druhé takové setkání nebo opakovat přizvání představitelů některých spojeneckých armád. V tom spočívá jeden z nedostatků tohoto způsobu.

Přednosti druhého způsobu schvalovacího řízení zámyslu a organizačních směrnic vyplývají z toho, že se ho mohou bezprostředně zúčastnit nejodpovědnější funkcionáři národních velení spojeneckých armád. Avšak vzhledem k tomu, že schvalovací řízení s národními veleními probíhá jednotlivě a postupně, vznik různých názorů na jednotlivé otázky může mít za následek nutnost opakovaného upřesňování těchto otázek v některých zemích; to prodlužuje čas na rozpracování zámyslu a organizačních směrnic. To je jeden z podstatných nedostatků tohoto způsobu.

Podle konkrétního charakteru cvičení a podmínek jeho přípravy není vyloučeno tyto dva způsoby schvalovacího řízení používat kombinovaně — s představiteli některých národních armád organizovat setkání ve štábu, který cvičení připravuje a s ostatními tyto otázky projednat a schválit při návštěvě na jejich generálních štábech.

Při přípravě společného VŠC většího rozsahu můžeme uskutečňovat schvalovací řízení zámyslu jeho provedení a organizačních směrnic v průběhu setkání představitelů spojeneckých armád ve štábu spojeneckých ozbrojených sil za řízení tohoto štábu. Takové setkání umožňuje, současně s názory představitelů zúčastněných armád, znát i názory štábu spojeneckých ozbrojených sil; to značně usnadňuje dokončit práce na zámyslu a na organizačních směrnicích.

Při schvalování zámyslu řídící štáb upřesňuje:

- složení štábů (operačních skupin), které se zúčastní cvičení z každé národní armády,
- složení útvarů a jednotek (předvídali se jejich účast na cvičení),
- učební cíle a otázky a způsoby jejich procvičení,

- strukturu a organizaci ředitelství cvičení a rozhodčí služby,
- kalendářní plán přípravy cvičení,
- dobu konání cvičení,
- pořadí a způsob přesunu cvičících štábů do prostoru cvičení,
- další otázky organizačního a technického charakteru.

Po konečném schválení a konečné úpravě zámyslu cvičení přednáší štáb jeho základy hlavnímu veliteli spojených ozbrojených sil.

Zvláštní pozornost při rozpracování společného cvičení věnuje štáb složení, struktuře a organizaci ředitelství cvičení a rozhodčí služby. Musí zabezpečit co nejlepší splnění zámyslu a plánu provedení cvičení a dokonalé procvičení učebních otázek ve štábech všech spojeneckých armád. Dosud získané zkušenosti ukazují, že toho můžeme dosáhnout především tím, že součástí ředitelství cvičení budou odpovědní náčelníci spojeneckých armád jako zástupci řídící cvičení pro odpovídající armády s operačními skupinami, které se zúčastní rozpracování dokumentů cvičení a při jeho provedení rozehrají bojovou činnost svazů (svazků) svých armád. Jako rozhodčí na štábech spojeneckých armád určujeme rovněž generály a důstojníky z odpovídajících spojeneckých armád.

Takovým způsobem bylo např. vytvořeno ředitelství cvičení a rozhodčí služba společného armádního VŠC, které řídil náčelník generálního štábu Bulharské lidové armády. Zúčastnili se ho štáby a operační skupiny Bulharské lidové armády, štáb mechanizované divize ozbrojených sil Rumunské socialistické republiky a operační skupina štábu motostřelecké divize Sovětské armády.

Při řešení otázek složení ředitelství a rozhodčí služby pro každé společné VŠC vychází příslušný štáb konkrétně z rozsahu a charakteru cvičení, z toho, jaké štáby se ho zúčastní (jakých druhů ozbrojených sil) a konečně z učebních otázek a cílů cvičení. Je-li cvičení jednostranné, rozhodčí službu na cvičícím štábu nemusí štáb určovat; její úlohu může plnit ředitelství cvičení.

Po schválení zámyslu zasílají se generálním štábům spojeneckých armád a cvičícím štábům vlastní armády organizační směrnice. Na jejich základě organizuje štáb veškeré další práce k rozpracování materiálů cvičení, k přípravě ředitelství cvičení, rozhodčí služby a štábů.

Na základě schváleného zámyslu štáb ředitelství cvičení rozpracovává operační úkoly, směrnice (nařízení), plán provedení

cvičení a všechny ostatní nezbytné dokumenty. Dokumenty pro štáby spojeneckých armád zpravidla zpracovávají operační skupiny zástupců řídicího cvičení těchto armád. Tyto skupiny mohou se na určitý čas zúčastnit práce ve štábu, který cvičení připravuje, a zpracovat tyto dokumenty společně, dále projednat a upřesnit do všech podrobností všechny otázky plánu provedení cvičení.

K dosažení větší přesnosti kalkulačních podkladů a optimální přípravy všech problémů v průběhu rozpracování materiálů cvičení je účelné, aby štáb používal prostředky mechanizace velení a samočinné počítače. Ve štábu ředitelství může být k tomu účelu vytvořena speciální skupina dobře připravených důstojníků, která by řešila na těchto počítačích úkoly připravených programů a připravovala analýzy k získání optimálních variant rozhodnutí.

Ředitelství cvičení by tak získalo pravděpodobnější kritéria zhodnocení práce cvičicích štábů, které budou řešit tyto úkoly rovněž s využitím samočinných počítačů. V průběhu přípravy cvičení je výhodné, aby štáby spojeneckých armád využívaly samočinné počítače též země, na jejíž území bude probíhat cvičení.

Velký význam pro kvalitní provedení cvičení má příprava příslušníků ředitelství cvičení a rozhodčí služby. Nejlepším způsobem přípravy příslušníků ředitelství cvičení je jejich osobní účast při řešení všech otázek v průběhu rozpracování dokumentů cvičení. Na přípravu příslušníků ředitelství cvičení a rozhodčí služby je kromě toho účelné vymezit zvláštní čas, zpravidla bezprostředně před provedením cvičení, v jehož průběhu řídicí cvičení rozebírá postupně možné varianty cvičení a upřesňuje metodiku procvičení

jednotlivých učebních otázek. Zkušenosti, získané za dobu společných VŠC, svědčí o tom, že na tuto přípravu řídicí štáb určí nezbytný čas v rozmezí 4 — 5 dní na armádní a 5 — 6 dní na frontové cvičení.

Řídicí cvičení, nebo náčelník štábu ředitelství cvičení řídí zpravidla přípravu náčelníků rozhodčí služby; tito zase řídí přípravu ostatních rozhodčích. Zástupci řídicího cvičení jednotlivých armád připravují rozhodčí službu odpovídající armády. Přípravu všech rozhodčích pro druhy ozbrojených sil [druhy vojsk] zpravidla řídí zástupce řídicího cvičení pro druhy ozbrojených sil a jeho pomocníci pro druhy vojsk a speciálních vojsk.

V průběhu své přípravy rozhodčí na základě jejich zhodnocení mohou rozebrat a analyzovat všechny možné varianty rozhodnutí a veškerou činnost při cvičení. To jim umožní, aby mohli v průběhu cvičení lépe rozehrávat situaci, objektivně ji hodnotit, mít zdůvodněné závěry k rozhodnutím a činnostem cvičicích a připravit potřebná kritéria pro jejich zhodnocení. Přitom je třeba, aby zvláštní pozornost věnovali procvičení otázek součinnosti mezi spojeneckými armádami a velení spojeneckým vojskům.

Štáby se připravují na cvičení podle ročních plánů přípravy národních armád; jejich přípravu řídí velitelé.

Podle zkušeností minulých cvičení vyžaduje příprava společného dvoustranného VŠC spojeneckých armád přibližně tento čas: armádního — 2 měsíce, frontového — 3 měsíce. Z toho počítáme: 1 — 1½ měsíce na rozpracování a schválení zámyslu, 25 — 40 dní na rozpracování ostatních dokumentů cvičení, 4 — 5 dní na přípravu ředitelství cvičení a rozhodčí služby.

Provedení společného VŠC spojeneckých armád má rovněž své charakteristické rysy — velkou složitost a některé specifické zvláštnosti. Složitost provedení cvičení vyplývá z jazykové různorodosti cvičicích vojsk a z některých odlišností v metodách práce štábů spojeneckých armád, v úpravě bojových dokumentů a rovněž z různých používaných topografických map atd.

Překonání těchto potíží, i když ne úplně, můžeme na základě zkušeností cvičení dosáhnout tím že

— správně vytvoříme ředitelství cvičení a rozhodčí službu, zabezpečíme výměnu operačních skupin mezi štáby spojeneckých armád;

— rozhodčí služba a operační skupiny součinnosti budou mít vlastní spojovací prostředky a nezbytné dokumenty k utajenému velení vojskům;

— budeme používat jednotné formalizované bojové dokumenty;

— zabezpečíme výměnu topografických map mezi štáby a rozhodčími spojeneckých armád, atd.

Bojovou činnost rozehrává ředitelství cvičení zásadně podle rozhodnutí stran. Vzhledem k tomu ředitelství cvičení usměrňuje činnost cvičicích tak, aby bezpodmínečně procvičili plánované učební otázky a splnili stanovené cíle. V tomto směru hraje zvlášť významnou úlohu skupina rozehry štábu ředitelství cvičení, kte-

rá má ve svém složení dobře připravené důstojníky, schopné rychle hodnotit rozhodnutí stran a připravovat další východní situace, které odpovídají vzniklé situaci i cílům cvičení.

Protože jedním ze základních cílů každého společného cvičení je procvičování otázek součinnosti mezi spojeneckými armádami a velení svazům, svazkům a útvarům různého národního složení, ředitelství cvičení i rozhodčí služba věnují těmto otázkám v průběhu cvičení zvláštní pozornost. Velkou pozornost věnují rovněž rozehře otázek při změně podřízenosti a převzetí velení jedné národní armády nad spojeneckými svazy, svazky a útvary druhé armády.

Velký význam k poučné rozehře bojové činnosti a procvičení plánovaných učebních otázek má čas, který na ně štáb vydělí. Nejvýhodnější a současně i nejbližší reálné situaci vytvoříme takové podmínky, kdy operační čas je v souladu s astronomickým, kdy situace narůstá „hodina za hodinu“. Je-li to v průběhu celého

cvičení nemožné nebo neúčelné, pak na rozehrávání základních, nejdůležitějších otázek vydělujeme tolik času, kolik reálná situace umožňuje.

K získání a využívání společných cvičení pro výměnu dobrých zkušeností z práce štábů bratrských armád je účelné, aby spojenecké armády zúčastněné na cvičení si vyměnily jednotlivé důstojníky, kteří by pozorovali a studovali jejich práci.

Po skončení cvičení jeho řídící řídí všeobecný rozbor s hlavními funkcionáři štábů, kteří se cvičení zúčastnili. Na rozboru udělá krátkou analýzu rozhodnutí a činnosti stran, práce velitelů a štábů, shrne výsledky cvičení a zhodnotí v jaké míře velitelé a štáby splnili učební cíle.

Zástupci řídícího cvičení pro spojenecké armády a pro druhy ozbrojených sil řídí dílčí rozbor, v nichž podrobněji analyzují dosažené výsledky a nedostatky v práci velitelů a štábů svých národních armád a druhů ozbrojených sil a podle toho je zhodnotí.

Dosud konaná společná cvičení umožnila vyšším štábům spojeneckých vojsk získat bohaté zkušenosti z přípravy a provedení tohoto nového a tak složitěho druhu cvičení. Článek obsahuje jen některé, důležitější otázky metodiky a provedení společného VSC spojeneckých armád bez nároku na jejich vyčerpávající výklad. Další jejich rozpracování a zevšeobecnění dobrých zkušeností z metodiky a provedení společných cvičení bude bezesporu napomáhat dalšímu zvýšení úrovně operační a bojové přípravy všech bratrských armád.

Odborná a operačně taktická příprava raketových vojsk

Hlavním prostředkem použití jaderných zbraní v soudobé operaci jsou raketová vojska. Velký dosah i možnost použití raket s jadernou náloží umožňují raketovým vojskům vést úspěšný boj s prostředky jaderného napadení, dosáhnout překvapení při úderech na uskupení vojsk i jiné důležité objekty nepřítele, rozmístit je v celé hloubce jeho operační sestavy. Raketová vojska mají rozhodující vliv při získávání palebné převahy nad nepřítelem, při úspěšném řešení stanovených bojových úkolů vojsky a na splnění celé operace.

Efektivní řešení těchto úkolů vyžaduje stálou bojovou pohotovost a vysokou úroveň polního výcviku raketových útvarů a jednotek, všestrannou přípravu velitelů a štábů, jejichž povinností je organizovat, plánovat a řídit činnost raketových vojsk. Pro raketové útvary a svazky jsou od samého začátku jejich vzniku vytvářeny nezbytné a všestranné podmínky k jejich dokonalé přípravě. V organizaci a řízení bojové přípravy byly stále zdokonalovány formy a způsoby jejich výcviku. Důsledkem toho jsou hodnotné výsledky, které dosahují raketové útvary a svazky při prověrkách, taktických cvičeních a střelbách.

V článku uvedeme některé zkušenosti z problematiky odborné a operačně taktické přípravy raketových vojsk ozbrojených sil Rumunské socialistické republiky.

Odborná příprava důstojníků, specialistů, poddůstojníků a jednotek je jeden z nejdůležitějších způsobů bojové přípravy raketových útvarů a svazků. Hlavní úkol tohoto druhu bojové přípravy spo-

čívá v tom, aby byla zvládnuta konstrukce raket, agregátů a přístrojů pozemního zařízení, směrnice a technika bezpečnosti a aby každý mohl prakticky plnit funkční povinnosti při přípravě a odpálení raket v každé situaci a za všech podmínek.

Výcvik vojsk řídí podle odbornosti velitelé a štáby přímo odpovídající za přípravu podřízených jim raketových útvarů a jednotek.

Různorodost a složitost raketové techniky, kterou jsou vyzbrojeny útvary a svazky, vyžadují organizovat odbornou přípravu, zaměřenou na tyto nejdůležitější požadavky:

— u důstojníků, specialistů a poddůstojníků dosáhnout výtečné výsledky v odborné a metodické přípravě,

— důkladně studovat raketovou techniku, exploatační technickou dokumentaci a funkční povinnosti,

— stále zdokonalovat praktické návyky s cílem udržet stálou a vysokou bojovou pohotovost raketových vojsk.

Hlavním prostředkem ke splnění těchto požadavků, především v dosažení dobré úrovně jak v odborné, tak i operačně taktické přípravě je podle našeho názoru příprava důstojníků, specialistů a poddůstojníků.

Značný počet různých odborností u raketových útvarů vyžaduje nezbytně zařadit pro každou kategorii důstojníky, specialisty a poddůstojníky s rozsahem vědomostí podle odborné přípravy. Na jedné straně musí ovládat svoji plánovanou odbornost, na druhé straně musí mít příslušný rozsah znalostí i z jiných odbor-

ností, vyskytujících se u podřízených jednotek. Kromě toho, z důvodů vzájemné zastupitelnosti musí důstojník, poddůstojník a specialista ovládat jednu až dvě doplňkové odbornosti.

S přihlédnutím ke všem uvedeným požadavkům byl zpracován program a příslušná tematika k přípravě každé kategorie důstojníků, specialistů a poddůstojníků.

Příprava důstojníků, specialistů a poddůstojníků pro raketová vojska probíhá jednak ve výcvikovém středisku dělostřelectva, jednak přímo u útvarů a svazků.

Výcvikové středisko bylo založeno současně se vznikem raketových vojsk. Má výtečně připravené důstojníky a potřebnou materiálně výcvikovou základnu. Jeho hlavním určením je připravovat kádry pro raketová vojska a také zdokonalovat vědomosti důstojníků raketových útvarů.

Důstojníci, specialisté a poddůstojníci, vybraní k doplnění raketových útvarů, absolvují na začátku kursu předběžnou přípravu. V poměrně krátkém časovém období (6—8 měsíců) každý z nich získá povšechné vědomosti a také podrobně si osvojí odbornost podle potřeby na plánovanou funkci, na kterou byl předurčen.

Zkušenosti ukázaly, že příprava kádru v kurzech ve výcvikovém středisku jen v rámci úzké odbornosti (i pro specialisty a poddůstojníky) nedává podstatné výsledky a nezabezpečuje kádru nutný rozhled a pochopení úkolů příslušných odborností v celkovém systému výcviku útvaru a svazku a nevytváří podmínky k získání druhé blízké odbornosti. Jednostranná příprava znesnadňuje také i proces vyzdvížení nebo převedení kádru z jedné funkce do jiné podle reálných potřeb útvarů a svazků.

Do zdokonalovacích kursů odesílají se zpravidla důstojníci k rozšíření svých znalostí a k osvojení si nové raketové techniky nebo nových forem a metod bojové přípravy a také důstojníci navržení k povýšení. V průměru každých 3—4 let procházejí důstojníci, specialisté a poddůstojníci těmito kursy, aby si rozšířili i své odborné vědomosti.

Ke správnému sladění odborné přípravy s taktickou přípravou zapojujeme důstojníky stálého stavu výcvikového střediska do všech hlavních opatření, probíhajících během roku u vojsk, jako např. taktická cvičení, střelby, řízení palby, inspekce a prověrky vojsk. Toto opatření umožňuje důstojníkům výcvikového střediska poznat potřeby vojsk pro odbornou přípravu a na základě toho zdokonalovat programy i učební a výcvikový proces.

Znalosti, které důstojníci, specialisté a poddůstojníci získají v odborné přípravě ve výcvikovém středisku, zdokonalují u útvarů, kde získávají praktické zkušenosti a metodické návyky u vojsk a i druhé odbornosti. V druhém roce služby mnozí z nich mohou již plnit úkoly v druhé, dokonce i v třetí odbornosti.

Jedna z neefektivnějších forem školení důstojníků, specialistů a poddůstojníků je **samostatná příprava**. Zkušenosti potvrzují, že při správném plánování a dobré, promyšlené organizaci je možné vyhradit na školení kádru týdně 12—14 hodin. Z toho může být použito 4—6 hodin na hlavní zaměstnání a zbylých 8 hodin na samostatnou přípravu.

Organizujícím prvkem samostatné práce je plán samostatné přípravy, který si zpracovává každý důstojník s ohledem na dosavadní úroveň vlastních znalostí a který schvaluje přímý nadřízený. Samostatnou práci důstojníků kontrolují jejich přímí nadřízení formou individuálních i skupinových konzultací a besed, přičemž zápočtu ke studované tematice a studijním předmetům a také hodnocením výsledků jejich každodenní činnosti.

Taková forma samostatné přípravy je podle našeho názoru neúčelnější, poněvadž různorodost funkcí a také rozdílná úroveň přípravy důstojníků nedovolují štábu útvarů plánovat samostatnou přípravu organizovaně po skupinách. V současné době tento způsob úspěšně spojuje přípravu důstojníků s přípravou jednotek.

Samostatnou přípravu specialistů a poddůstojníků organizují a řídí nejzkušenější důstojníci a v některé problematice i dobře připravení poddůstojníci.

Takové účelné spojení forem a metod školení kádru ve výcvikovém středisku i u útvarů umožnilo nám v poměrně krátké době zabezpečit mnohostrannou přípravu (včetně metodické přípravy) a zpracovat osnovy ke kvalitní odborné přípravě vojnů i jednotek.

Odborná příprava raketových jednotek má svým obsahem především technický charakter. Proto je velmi důležitý výběr branců pro raketové útvary s ohledem na jejich všeobecnou i technickou přípravu. Ještě před nastoupením branců je nutné určit potřebu raketových útvarů podle odbornosti s ohledem na druh přípravy a vzdělání povolanců. To umožňuje správně řešit problém doplnění útvarů potřebnými kontingenty. Z tohoto hlediska kladně působí opatření, vyplývající ze směrnic strany a vlády ke zvýšení všeobecného a technického vzdělání obyvatel. To zabezpečuje nejlepší podmínky jak pro sociálně ekonomický rozvoj státu, tak

i pro výcvik příslušníků útvarů a svazků ve velmi krátké době.

Při rozdělování mladých vojáků k jednotkám a zařazování jich do funkcí, zjišťují se jejich sklony, vloh a předchozí příprava. U nováčků, předurčených ke střídání funkcí hlavních specialistů, prověřuje se předběžně všeobecná připravenost a schopnosti, u vojáků, předurčených na funkce operátorů prověřují se kromě toho i jejich psychotechnické vlastnosti, potřebné při obsluze příslušných přístrojů.

Při organizaci a řízení bojové přípravy vycházíme z toho, že raketové útvary a svazky musí být neustále připraveny k plnění bojových úkolů. A k tomuto cíli je zaměřena odborná příprava jejich příslušníků u organických jednotek, kromě teoretických zaměstnání, na která se účastníci shromažďují do skupin podle odbornosti v rozsahu baterie nebo oddílu.

V přípravě vojáků 1. ročníku snažíme se při výcviku v prvních dnech správně sladit technickou část a osvojením si praktických úkonů materiální části. To je nutné proto, aby se mladí vojáci v krátké době naučili plnit své funkční povinnosti v zařazení u jednotek. Teoretické otázky probírají se s nimi v tomto údobí jen v rozsahu, nutném ke správnému pochopení činnosti, techniky bezpečnosti apod. Potom obsluhy přistupují k praktické činnosti u materiálu a plní s počátkem ty nejjednodušší úkony. V dalším pak střídáním teoretické přípravy s praktickou činností zdokonalují své znalosti a praktické návyky.

Při řízení zaměstnání klade se velký důraz na používání názorných pomůcek (např. schémata, nákresy, detailní řez apod.) a zvláště imitačních prostředků, různých maket, elektrifikovaných pomůcek, které umožňují lépe si osvojit probíranou látku jak teoreticky, tak prakticky.

Zkušenosti z řízení zaměstnání v odborné přípravě za těchto podmínek ukazují, že za 3—4 měsíce po zahájení výcviku převážná většina jednotek dosáhla dobré výsledky při komplexních zaměstnáních. To umožňuje za vhodných podmínek provádět i baterijní a oddílová cvičení.

Získané praktické návyky vojinů v odborné přípravě zdokonalují se při komplexních zaměstnáních a nácvicích. Jestliže při zaměstnání nebo nácviku pracují účastníci při zjišťování dílčích výpočtů s obtížemi nebo se dopouštějí chyb, je možné při tomto druhu zaměstnání tyto úkony opakovat.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat udržení získaných praktických návyků.

Vyskytují se názory, že systematické nácviky pro některé specialisty (jak u vojáků z povolání, tak i základní služby) nejsou nutné. Zkušenosti však potvrzují, že po třech až čtyřech týdnech přerušování těchto nácviků ztrácí se získané pracovní návyky a to jak v přesnosti, tak i v časovém plnění úkonů. Proto jsme toho názoru, že časové rozpětí mezi dvěma následujícími nácviky v praktickém plnění úloh podle Osnov raketové přípravy by nemělo být delší než 10 dnů.

Důležitý problém v odborné přípravě je plánování. Praxe ukazuje, že existence značného množství různých odborností u raketových útvarů značně komplikuje plánování bojové přípravy ve štábech brigád a oddílů. Proto přenecháváme značnou iniciativu v tomto směru velitelům jednotek. Štáby jednotek a útvarů stanoví ve svých plánech jen hlavní úkoly bojové přípravy na jednotlivá období (brigáda po údobích, oddíl po měsících) a také termíny přidělení materiálně výcvikové základny. Štáby brigád a oddílů ve svých plánech bojové přípravy stanoví termíny, ve kterém všichni specialisté mohou přejít ke společnému praktickému výcviku, což je zvláště důležité k organizaci komplexních zaměstnání a taktických cvičení.

Ke zvýšení úrovně odborné přípravy je velmi důležité správně organizovat a včas uskutečňovat kontroly a také poskytovat účinnou pomoc velitelům útvarů a jednotek. Zvláštní úlohu mají v tomto směru kontrolní skupiny, vytvořené u útvarů a jednotek a také kontrolní oddělení velitele dělostřelectva.

Na všech taktických cvičeních, komplexních zaměstnáních, prověrkách i nácvicích kontrolní skupiny hodnotí přípravu útvarů a jednotek podle učebních otázek. V průběhu bojové přípravy poskytují pomoc velitelům a štábům při zaměstnání vojsk v odborné přípravě formou ukázkových a metodických zaměstnání. Kromě toho kontrolní oddělení velitele dělostřelectva, které má větší možnosti [včetně protitankových řízených střel], zevšeobecňuje kladné zkušenosti z bojové přípravy raketových vojsk, rozpracovává odborné a metodické příručky, zabývá se otázkami zlepšení materiálně výcvikové základny a poskytuje nutnou pomoc štábům dělostřelectva armády při cvičeních a inspekčních prověrkách. Má výtečné teoreticky i prakticky připravené důstojníky a proto toto oddělení podstatně přispívá ke stálému zvyšování úrovně odborné přípravy.

Kromě odborné přípravy je pro raketové vojsko velmi důležitá **operačně taktická příprava** velitelů, štábů a také jednotek, útvarů a svazků. V tomto směru roz-

hodně podporujeme zásadu, aby raketové útvary a jednotky kromě čistě technické přípravy a plnění palebných úkolů musely plnit i úkoly operačně taktické přípravy. V souvislosti s tím snažíme se o neúčelnější kombinaci odborné přípravy s operačně taktickou přípravou a to jak v přípravě kádřů, tak i při výcviku jednotek a útvarů.

Operačně taktická příprava, stejně jako odborná příprava, je nedílnou součástí výcvikového procesu jak ve výcvikovém středisku, tak i u raketových útvarů a svazků. Kromě toho velitelé a část důstojníků štábů raketových svazků a útvarů zvyšují své znalosti v otázkách bojového použití raketových vojsk ve vojenské akademii a v akademických zdokonalovacích kurzech pro důstojníky.

Hlavní formy operačně taktické přípravy u útvarů a svazků jsou periodická shromáždění velitelů a důstojníků štábů, štábní nácviky, řízení palby, velitelsko-štábní cvičení, taktická cvičení s vojsky a samostatné práce důstojníků.

Shromáždění velitelů a důstojníků štábů koná se zpravidla na začátku výcvikového období v trvání 3—4 dnů. Zaměstnání při shromážděních probíhá po družích vojsk a podle funkčních skupin a řídí je přímí velitelé. Takový způsob školení přispívá ke zvýšení úrovně znalostí důstojníků v nejsložitějších otázkách operačně taktické přípravy, k ujednání názorů v odborné přípravě a k přesnému plnění funkčních povinností v boji.

Při řešení organizace a řízení štábních nácviků a zaměstnání v řízení palby došli jsme k závěru, že tyto formy školení dávají lepší výsledky, provádějí-li se společně v terénu a na komplexní téma. Takové společné nácviky je účelné organizovat jako 2—3 stupňové se zařazením výpočetní skupiny mohou trvat 1 učený den i více. Nácviky, kterých se účastní kromě velitelů a náčelníků štábů i jednotky řízení, mají již blízko k taktickým cvičením. Jejich uskutečňování na vyšším stupni umožňuje zdokonalovat praktické návyky důstojníků v plnění funkčních povinností a zvyšovat sladčnost štábů svazků a útvarů. Kromě toho jednotky řízení, zařazené na těchto zaměstnáních, absolvují nutnou přípravu k nastávajícím taktickým cvičením.

Velitelsko-štábní cvičení je velmi poučná a efektivní forma přípravy velitelů a štábů. Podle našich dosavadních zkušeností nejlepší výsledky prokazují 2—3 stupňová velitelsko-štábní cvičení se značkováním činnosti vlastních vojsk a také spojování velitelsko-štábních cvičení s taktickými a odbornými cvičeními. Tyto for-

my školení umožňují dosáhnout v krátké době hodnotné výsledky, poněvadž rozvíjejí operační myšlení, umění rychle rozbrat situaci a přispívají u důstojníků k iniciativě a samostatnosti při řešení stanovených úkolů.

K výcviku v bojové činnosti raketových jednotek a útvarů slouží takticko-poradová a komplexní zaměstnání, nácviky v řízení palby a také taktická cvičení, spojená případně s ostrou střelbou.

Jednou z osvědčených forem operačně taktické přípravy velitelů a štábů a také přípravy jednotek a útvarů k bojové činnosti, jsou taktická cvičení. Proto pokládáme za nutné věnovat tomuto způsobu přípravy zvláštní pozornost.

Při přípravě taktických cvičení zaměřujeme se zvláště na přípravu vlastních útvarů a svazků na cvičení a také na přípravu řídicího cvičení a jeho štábu. Poněvadž příprava útvarů na cvičení probíhá podle běžných zásad, pokládáme za nutné zdůraznit jen jeden problém — připuštění raketových útvarů a svazků k nadcházejícímu cvičení.

Podle dosavadních zkušeností je vhodné organizovat prověrky raketových útvarů před připuštěním k taktickým cvičením 2—4 týdny před jejich termínem, což umožňuje znovu prověřit, jak byly odstraněny nedostatky zjištěné při prověrce. Při této prověrce hodnotí se taktická a odborná příprava hlavně podle výsledků společné činnosti jednotek. Přikládáme velký význam přípravě raketových útvarů na cvičení, zvláště takových jako je raketová brigáda, mobilní raketová technická základna a dokonce i raketový oddíl.

Zkušenosti z provedených cvičení ukázaly, že někteří velitelé se snaží na cvičení raketových útvarů procvičovat jen otázky odborné přípravy a řízení palby, upouštějí od taktických otázek a v některých případech i od technického zabezpečení. S takovými jevy nemůžeme souhlasit a na druhé straně nepřipustíme ani protikladné tendence, projevující se v nedoceňování odborných i taktických otázek.

Taktická cvičení jsou jednou z hlavních forem přípravy raketových útvarů k bojové činnosti. Organizujeme je zpravidla na komplexní témata s procvičováním několika druhů bojové činnosti. Do jejich plánu provedení zařazujeme otázky, k jejichž procvičení je nutná společná činnost všech specialistů, obsluh i jednotek v celku. Proto se snažíme na taktických cvičeních zatížit stejně kategorie školených a to v podmínkách, které se co nejvíce přibližují bojové činnosti.

V průběhu cvičení se často stává, že důstojníci přechodně opomíjejí činnost ně-

kterých specialistů, kterým se pak nedostává nutná praxe v plnění jejich funkčních povinností. K odstranění tohoto nedostatku připravujeme důkladně rozhodčí, ukládáme jim, aby v rámci všeobecného plánu provedení cvičení rozehrávali doplňující situace s cílem zaměstnat všechny specialisty. Kromě toho každý velitel musí mít zpracovaný svůj vlastní dílčí plán provedení cvičení se zaměřením na činnost specialistů.

Kromě samostatných taktických cvičení raketových svazků a útvarů, které provádíme systematicky, věnujeme velkou pozornost společným cvičením se vševojskovými svazky a také s raketovými technickými útvary. Tato cvičení do značné míry umožňují zdokonalovat bojovou činnost svazků a útvarů a také zvyšovat praktické návyky velitelů a štábů v těch otázkách, které nemohou být v plném rozsahu procvičovány na samostatných cvičeních. K takovým otázkám patří např. přesun na velkou vzdálenost, přeprava po železnici, rozvinutí do obranného rajónu, organizace součinnosti se vševojskovými svazky a raketovými technickými útvary, raketové technické zabezpečení, překonávání velkých překážek apod.

V plánech operačně taktické přípravy klade se důraz na přípravu velitelů dělostřelectva a jejich štábů a také vševojskových velitelů a štábů, kteří jsou hlavními organizátory a řídícími činnosti raketových útvarů a jednotek.

Jeden z důležitých úkolů, zabezpečující zvýšení úrovně bojové přípravy raketových vojsk je budování a systematické

zdokonalování materiálně výcvikové základny. Raketové útvary a svazky vynaložily již mnoho práce a úsilí k zabezpečení všeho potřebného k výcviku ve všech druzích bojové přípravy. V současné době každý útvar má v blízkosti stále posádky vybudováno výcvikové pole, které v určitém rozsahu dovoluje organizovat komplexní zaměstnání palebných i technických baterií, plnit většinu úloh podle Osnov raketové přípravy a procvičovat i některá taktická témata.

Velký důraz klademe na vybavení učeben a speciálních parků obrazy, schémata, maketami a imitačními prostředky, poněvadž toto vše ve značné míře usnadňuje zaměstnání v odborné přípravě, šetří motohodiny a prodlužuje dobu technické způsobilosti některých zařízení a agregátů.

Ke zdokonalování materiálně výcvikové základny a raketových svazků, útvarů a škol a také ve štábu velitele dělostřelectva je z iniciativy stranických a mládežnických organizací široce rozvinuta racionalizační a zlepšovatelská činnost. Ústřední laboratoř výcvikového střediska při tom pomáhá tím, že přiděluje v potřebném rozsahu modely výcvikové techniky.

V článku jsme pojednali o hlavních otázkách zaměřených ke zvyšování úrovně odborné a operačně taktické přípravy raketových vojsk a k zabezpečení jejich stálé a vysoce bojové pohotovosti, aby mohly kdykoliv splnit úkoly na ně kladené.

Z činnosti ženijního oddělení štábu armády

Ženijní zabezpečení zaujímá mimořádně důležité místo při různých druzích boje. To není v žádném případě jen globální zjištění, ale to se potvrdilo i při cvičení „Bratrství ve zbraní“ 1970.

Uvedu některé cenné poznatky a zkušenosti z práce ženijního oddělení štábu armády, které je možné kriticky posoudit a v diskuzi se k nim vyjádřit.

Pro důstojníky ženijního oddělení armády byla účast na tomto cvičení nejdůležitější akcí výcvikového roku. Během tohoto cvičení byly ověřeny některé teoretické poznatky z ženijního zabezpečení bojové činnosti vojsk, zkušenosti z organizace a plnění úkolů ženijního zabezpečení a zjištěny další nové zajímavé poznatky.

Stavba polních ochranných objektů ve výchozích prostorech armády

Operace mohou být vedeny s použitím jaderných zbraní i jiných prostředků hromadného ničení s cílem rozbít hlavní uskupení nepřítele a zmocnit se důležitých prostorů a objektů operačního i strategického významu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že výstavba polních ochranných objektů podstatně přispívá k udržení bojové síly vojsk na bojišti a že velitelé všech stupňů by měli tuto zásadu v každé době uplatňovat.

Štáb řídil se během cvičení zásadou vybudovat výchozí prostory tak, aby zabezpečovaly maximální ochranu vojskům před nepřátelskými jadernými údery. Plánování bojové činnosti pro dvě varianty — zahájení války s použitím nebo bez použití jaderných zbraní — umožňovalo ve výchozích prostorech s využitím ženijního budování vytvořit takové podmínky, že při přechodu k bojové činnosti s použitím jaderných zbraní v kterékoli době byly ztráty v armádě co nejmenší. Kromě toho nařídil ženijní náčelník frontu, že

— k budování výchozích prostorů divizí 1. sledu je nutné zabezpečit maximální použití ženijní techniky,

— druhého dne je nutné ženijně vybudovat výchozí prostory na 60 %.

Mezi pracemi prvního pořadí bylo nutné dokončit budování systémů zákopů s překrytými úseky a výklenky, hlavní palebná postavení raketových jednotek a dělostřelectva, postavení tanků a úkryty na velitelských stanovištích, při pracích druhého pořadí pak vybudovat záložní palebná postavení, úkryty lehkého typu a úkryty pro 30 % dopravních prostředků.

Po prvních propočtech byl předložen veliteli armády návrh, aby již první noc po obdržení výpisu z nařízení ženijního náčelníka frontu byla přemístěna veškerá způsobilá ženijní technika do výchozích prostorů. Požadovaný stupeň ženijního budování bylo možné dosáhnout jen při použití pokud možno největšího počtu sil a prostředků.

Dalším nutným požadavkem je, aby k organizaci ženijního budování výchozích prostorů útvarů a svazků armády vyslaly tyto útvary a svazky operační skupiny. Výchozí prostory pro útvary musely být ženijně vybudovány do určité doby, dokud je útvary ještě zcela nezaulyaly.

Základním požadavkem při budování výchozích prostorů při přípravě první útočné operace na začátku války v blízkosti státní hranice je, budovat tyto prostory tak, aby z nich bylo možno plnit úspěšně také obranné úkoly. K tomu je ovšem důležitým předpokladem tyto prostory vybudovat včas na základě rozhodnutí velitelů útvarů a svazků. Realizaci tohoto rozhodnutí v tomto směru nelze přenést na velitele ženijních rot nebo čet nebo dokonce na obsluhu příslušných ženijních strojů. Proto je nutné použít operačních skupin.

Úvahy o vyslání operačních skupin k realizaci rozhodnutí velitelů vyplývaly na cvičení z nutnosti, i když takový požadavek v předpisech uveden není. Na základě přesných propočtů rozsahu prací, které měly vykonat ženijní stroje ženijních útvarů všech velitelských stupňů podařilo se při důkladné organizaci s dodržováním lhůt použít a se zřetelem na čas k přemístění ženijních strojů z jednoho pracoviště na druhé využít pracovní kapacitu v době, která byla k dispozici, na 100 %.

Argumenty k důkazu tohoto tvrzení (tabulky přesných propočtů k budování polních ochranných objektů ve výchozích prostorech armády) není možné v tomto článku uvést pro jejich obsáhlou. Zde budou vysvětleny na několika příkladech jen jejich výsledky se zřetelem na stav útvarů a svazků armády. Např. pro jednu tankovou divizi bylo třeba vybudovat 880 stanovišť pro tanky, při čemž při normě 30 m³ zemního výkopu a 0,25 motohodin byla celková potřeba 220 hodin pro jeden tank s buldozerovou radlicí. S použitím buldozerových radlic u tankových rot mohly být zvládnuty všechny práce ve velmi krátkém čase. Podobné je to s budováním stanovišť pro obrněná vozidla, při čemž při normě 30 m³ výkopu je třeba 0,35 motohodiny.

K budování úkrytů v palebných postaveních jedné raketové brigády pomocí okopového hlubidla typu MDK-2 je třeba počítat při 100 m³ výkopu s 0,5 motohodin pro každý objekt.

Také podíl ženijních strojů při budování střeleckých a spojovacích zákopů, postavení pro protitankové řízené střely a bojovou sestavu dělostřelectva, postavení pro vojskovou protivzdušnou obranu a úkrytů pro vozidla všech typů je —

měřeno celkovou dobou k budování polních ochranných objektů — vzhledem k jejich výkonnostním parametrům velmi nepatrný a odpovídá požadavkům moderního boje.

Přesto, že jsou k dispozici moderní ženijní stroje, je nutné počítat se značným rozsahem manuální práce. Není možné, aby ženijní stroje vybudovaly kompletní zákopy s překrytím nebo překryté úseky zákopů. Ke zřízení 162 takových překrytých úseků zákopů pro jeden svazek je podle platných norem potřeba 10 denních výkonů o 0,4 m³ materiálu na každý běžný metr, celkem 1620 denních výkonů a 64,8 m³ stavebního materiálu.

V jiném případě šlo o vybudování pozorovatelů, při čemž pro jeden svazek byla celková potřeba 320 objektů. S ohledem na platné normy — pro 5 m³ výkopu na každý objekt 1 denní výkon — bylo třeba k vybudování pozorovatelů celkem 320 denních výkonů.

Další příklad dokumentuje značné množství práce potřebné při budování některých polních ochranných staveb. Plně ženijní vybudování výchozího prostoru pro jeden svazek, z něhož by bylo možné plnit současně i obranné úkoly, vyžadovalo 1300 m překrytých zákopů [výkop 15 600 m³ = 11 700 denních výkonů]. K úplnému ženijnímu vybudování výchozího prostoru jedné divize je třeba 7 — 9 dnů. Při kratším čase zmenšuje se stupeň vybudování a tím stupeň ochrany vojsk před účinky zbraní nepřítelů.

Těchto několik příkladů mělo zdůraznit, že manuální práce nutně vyžadují předčasně přemístit určité jednotky do výchozích prostorů.

Aby bylo zabráněno předčasnému prozrazení záměrů armády, rozhodl se velitel armády na návrh ženijního náčelníka, přemístit část sil během dvou nočních přesunů do výchozích prostorů. Tak byl přemístěn z každého pluku prvního sledu svazků jeden motostřelecký prapor do výchozího prostoru. Naproti tomu krycí útvary přemístily se do svých útvarů jako celek. Zatím co manuální práce v prostorech těchto útvarů provedli jejich příslušníci i práce s použitím ženijních strojů v plném rozsahu, tedy na 100 %, došlo se ve výchozích prostorech k podstatně jiným výsledkům.

Výpočty pro manuální práce ve výchozích prostorech vedly v konkrétních podmínkách k nutným a částečně střízlivým poznatkům, že stupeň vybudování byl jen od 7 — 12 %. To znamená, že při předčasném prozrazení uskupení a záměrů našich vojsk a při vedení úderů nepřítelů na zaujaté prostory byl by stupeň

ztrát mnohonásobně vyšší a plánovaný útok by tak mohl ztroskotat.

Naskytá se tedy otázka do diskuse: Kdy převažují výhody? V případech, kdy se přemísťuje do prostorů větší počet sil k ženijnímu budování nebo při nižším stupni budování těchto prostorů?

Jistě, že je dostátek argumentů jak pro jedno, tak i pro druhé rozhodnutí. Autor po zralé úvaze a dalších propočtech souhlasí spíše s myšlenkou, přemístit větší síly k budování výchozích prostorů, aby byl včas zabezpečen co možná nejvyšší stupeň ochrany vojsk před účinnými fak-

tory jaderných zbraní. Jedna z hlavních úvah, která vedla k tomuto názoru je mimo jiné skutečnost, že dnes v době všestranných průzkumových možností včetně průzkumu s využitím družic, neexistuje žádné utajení při budování a zaujímání prostorů vojsky.

Ochrana vojsk včasným a rozsáhlým budováním polních ochranných objektů zabezpečuje udržení bojové síly, která je potřebná k plánované operaci v rámci armády. A toto zjištění by mělo vést ještě pádněji než dosud k patřičným důsledkům v bojové přípravě.

Zajištění pohybu vojsk k zaujetí výchozích prostorů a v průběhu operace

Zajištění pohybu vojsk jak k rychlému zaujetí výchozích prostorů, tak také v průběhu operace je jedno z nejdůležitějších opatření ženijního zabezpečení, jejichž vzrůstající význam je určován silným manévrovým charakterem moderních operací. Při použití prostředků hromadného ničení i moderních konvenčních zbraní je nutné počítat s rozsáhlým ničením na bojišti.

V prvních letech podstatně vzrostly technické možnosti k vytváření rozsáhlých zátarasů v krátkém čase, což zdůrazňuje význam tohoto tvrzení. Ve stále větší míře se používají ženijní stroje a technika při mechanizaci prací k vytvoření zátarasů. Např. již léta není možné si odmyslet z výzbroje armády minový ukladač, stejně — jak bylo při cvičení přesvědčivě demonstrováno — použití vrtulníků k položení minových zátarasů.

Velení NATO přikládá vytváření rozsáhlých zátarasů a pásem ničení stále větší význam. Vedle dosavadních uzávěr zvěšují se podstatně možnosti vytvářet pomocí jaderných mín rozsáhlá pásma ničení a zamořené prostory. Rozsahy takových uzávěr a ničení byly již často publikovány, takže není nutné je blíže znovu uvádět.

Těmito úvahami řídili se důstojníci ženijního oddělení štábu armády při zpracování návrhu k zajištění pohybu vojsk armády. Podmínky a situace nutily velení armády uskutečnit během operace manévr sil a prostředků. Např. jednotky nebo svazky přecházely od jednoho k jinému druhu bojové činnosti, byly přiváděny nové síly a zasazovány do boje svazky druhého sledu armády. To všechno kladlo na organizaci zajištění pohybu vojsk během operace velké nároky. Při řešení těchto úkolů vyplynuly při manévru v důsledku vyzkoušení nové struktury v ženijní oblasti, zcela nové podmínky. Místo dosavadní ženijní brigády s jedním silničním sta-

vebním praporem byl k dispozici ženijní pluk, v jehož stavu byl jeden odřad zabezpečení pohybu (prapor). Tato změna by nebyla ještě tak podstatná, poněvadž určitá paralela při vytváření a obzvláště při plnění úkolů dosavadního silničního stavebního praporu byla patrná. Dále pak to byla struktura silničního stavebního a mostního stavebního pluku, v jehož stavu byly 2 silniční stavební prapory. To ovlivnilo předem rozhodnutí o použití odřadu zabezpečení pohybu (praporu) ženijního pluku armády. Poněvadž o zásadách použití takových sil nebylo možné nic nalézt ve služebních předpisech, ani nebyly k dispozici jiné prameny (s výjimkou jedné informace náčelníka ženijního vojska při velitelském školení), zpracovali důstojníci ženijního oddělení štábu armády propočty a rozbor, aby došli k nejučelnějším variantám použití této jednotky. Veliteli armády předložil ženijní náčelník tento návrh:

Ze stavu odřadu zabezpečení pohybu (praporu) armády, se zřetelem na dvě pochodové osy armády, vytvořit k zajištění pohybu dva odřady. Jeden odřad zasadit na ose přesunu raketové brigády nebo protiletadlové raketové brigády. O podřízení raketové brigády bylo vědomě upuštěno, poněvadž v různých situacích operace tento odřad musel být dočasně použit také k zabezpečení pohybu jiných prvků operační sestavy, aniž by se upustilo od nařízených směrů činnosti. Tím se pohybovaly v prostoru činnosti odřadu zabezpečení pohybu vedle uskupení raketových vojsk také jiné prvky operační sestavy, v jejichž prospěch tento odřad působil.

Druhý odřad zabezpečení pohybu působil přednostně ve prospěch plynulého přemísťování velitelského stanoviště a předsunutého, popř. záměnného velitelského stanoviště, jakož i druhého sledu armády při jeho zasazení do boje. Také zde

musel odřad v době, kdy se velitelská stanoviště nepřemísťovala, popř. druhý sled podporu nepotřeboval, podporovat jiné prvky operační sestavy při odstraňování překážek a při úpravách na stanovené pochodové ose.

Od počátečních úvah, tj. předvídat roty odřadu zabezpečení pohybu (praporu) k posílení svazků a armádní opatření nechat plnit výlučně silničním stavebním a mostním stavebním plukem, jsme po přesných propočtech upustili. Toto naše rozhodnutí posílily také příznivé možnosti svazků — jedna motostřelecká divize mohla podle současné struktury vytvořit až 5 odřadů zabezpečení pohybu.

Veliteli armády byl předložen návrh umístit odřady zabezpečení pohybu v dosavadním prostoru činnosti, popř. dislokace raketové a protiletadlové raketové brigády, jakož i velitelských stanovišť. To odpovídá také duchu služebního předpisu, který k umístění těchto odřadů předvídá prostor mezi 1. a 2. sledem (podle jejich příslušnosti).

K použití silničního stavebního a mostního stavebního pluku stanovili jsme tzv. pásma (obvody) odpovědnosti. Pásmo odpovědnosti sahalo přes celou šířku útočného pásma armády a mělo hloubku 50 až 80 km. Hloubka byla závislá na geografických podmínkách, na stavu silniční sítě, předpokládané bojové činnosti vojsk a s tím spojeným ničením na bojišti, jakož i na ztrátách silničního stavebního a mostního stavebního pluku. V jednom pásmu odpovědnosti působil

většinou stále jeden silniční stavební a jeden mostní stavební prapor. Ale i zde jsme se snažili vystříhat se šablonovitého řešení. Stav sil v jednom pásmu odpovědnosti byl různý. Přidělením sil pro jedno pásmo změnily se podmínky v ostatních pásmech odpovědnosti. Síly a prostředky v pásmu odpovědnosti musí udržovat v dobrém stavu všechny určené pochodové a rohádní osy. K přemísťování sil z jednoho pásma odpovědnosti do jiného docházelo jen na příkaz ženijního náčelníka armády.

Plánování použití sil a prostředků předpokládalo použít jednotky v pásmech odpovědnosti a vylučovalo použití jedné jednotky silničního stavebního a mostního stavebního pluku ve dvou na sebe navazujících pásmech. Také propočty možnosti sil silničního stavebního a mostního stavebního pluku i pochodová rychlost při zíněně prostorů nepřipouštěly podobné, na sebe navazující použití.

Propočty o použití sil silničního stavebního a mostního stavebního pluku pro podobný způsob, jako plní odřad zabezpečení pohybu na jedné pochodové ose v odpovídající hloubce operační sestavy, dopadly jednoznačně ve prospěch uvedených varianty.

Domníváme se, že jsou nutné další úvahy a propočty k potvrzení uvedených názorů a že mohou vést případně k dalším příznivějším variantám. Především však bude nutné tyto první teoretické poznatky ověřit v praxi jednotkami odřadů zabezpečení pohybu všech útvarů a svazků.

Organizace spojení na společných cvičeních spojeneckých vojsk

Analýza charakteru soudobých operací i zkušenosti mnoha společných cvičení spojeneckých vojsk svědčí o tom, že zabezpečení velení vojskům v současné době má velký význam. Značně vzrostly požadavky na spojení. Spojení, tak jako nikdy dříve, musí být spolehlivé, mobilní a nepřetržitě, bezporuchové, operativní a utajené při předávání rozkazů, nařízení a hlášení, konečně musí mít velkou provozní schopnost a být v neustálé pohotovosti k zabezpečení hovorů velitelů (důstojníků štábů) a k předávání a příjmu informací.

Štáby a spojovací útvary spojeneckých vojsk získaly za poslední léta velké zkušenosti z organizace a zabezpečení spojení při společné činnosti na cvičeních. Na základě těchto zkušeností rozebereme některé otázky, které mají při společných cvičeních velký význam.

Při organizaci spojení na cvičeních obvykle vzniká problém, jakou spojovací soustavu volit, aby plně zabezpečila velení jak pro štáb ředitelství cvičení, tak pro štáby cvičících spojeneckých vojsk, nebo jinak řečeno v jaké míře je možné slučovat spojení ředitelství cvičení se spojením, které pro velení potřebují cvičící vojska.

Při společné činnosti spojeneckých vojsk na cvičeních musí být spojovací soustava dostatečně rozvětvená, mnohakanálová, jednotná pro štáb ředitelství cvičení a pro všechna cvičící vojska.

Jednotná spojovací soustava se vytváří v souladu s přijatou organizací velení na cvičení a schématem spojení, které ur-

čuje štáb ředitelství cvičení. Představuje síť spojovacích uzlů míst velení a pomocných spojovacích uzlů štábu ředitelství cvičení a cvičících vojsk, spojených mezi sebou rádiovými, radioreléovými, troposférickými a kabelovými spojovacími cestami.

Síť spojovacích uzlů a spojovacích cest štábu ředitelství cvičení i různých stupňů velení cvičících vojsk jsou mezi sebou propojeny a představují tak jednotnou soustavu, která umožňuje organizovat v případě potřeby spojení štábu ředitelství cvičení a cvičících štábů po mnohakanálových cestách, uskutečňovat spojení po oklikových směrech, přes více stupňů a rovněž po nových směrech, jejichž potřeba může vzniknout v průběhu cvičení.

Účelnost vybudování jednotné spojovací soustavy vyplývá v první řadě z požadavku racionálnějšího využití sil a prostředků spojeneckých vojsk a rovněž z potřeby pružného manévru spojovacími kanály k zabezpečení spolehlivého a nepřetržitého velení vojskům.

Nezbytnost jednotné spojovací soustavy vyplývá z požadavku centralizace velení při společné činnosti spojeneckých vojsk. Spojit úsilí vojsk spojeneckých armád k dosažení cíle cvičení, zabezpečit přesné sladění jejich činnosti a dosáhnout nejúčinnějšího využití všech organických sil — to vše vyžaduje, aby velení všem spojeneckým vojskům bylo přísně centralizované a opíralo se o jednotnou spojovací soustavu.

Zkušenosti cvičení ukazují, že je neracionální budovat málokanálové spojovací

cesty ve prospěch jakéhokoli svazu jedné národnosti. Správnější je budovat mnohakanálové cesty, které odpovídají požadavkům velení všem vojskům působícím na daném směru nebo v daném prostoru, nezávisle na jejich národnosti. To umožňuje rozvíjet spojovací soustavu ve vyšších tempech a s menší spotřebou sil a prostředků. Ušetřené síly a prostředky mohou být racionálně využity ke zvýšení odolnosti spojovací soustavy.

Charakteristická v tomto směru byla organizace spojení na cvičení „Bratrství ve zbrani“, na kterém byla vybudována jednotná spojovací soustava odpovídající požadavkům velení jak štábu ředitelství cvičení, tak i cvičících spojeneckých vojsk. Základ jednotné soustavy tvořily pronajaté spojovací kanály státní sítě linkového spojení a rovněž velmi rozvětvená síť mnohakanálových radioreléových cest, vybudovaných silami a prostředky spojovacích útvarů Národní lidové armády (NLA) NDR a Skupiny sovětských vojsk v Německu, částečně i ostatních spojeneckých vojsk. Celkem bylo v prostoru cvičení vybudováno pět spojovacích os východ—západ a tři rokádní směry sever—jih.

Kromě toho jednotná spojovací soustava zahrnovala několik polních kabelových cest, vybudovaných v prostoru cvičení. Všechny pronajaté spojovací kanály a kanály vybudované na radioreléových a polních kabelových cestách byly propojeny mezi sebou přes spojovací uzly velitelských stanovišť a pomocné spojovací uzly rozvinuté v prostoru cvičení.

Široce byla také rozvinuta síť polních kabelových cest na střešních cvičení, kde probíhala bojová činnost vojsk. Spojovací síť na střešních byla rovněž propojena s celkovou spojovací sítí v prostoru cvičení. To umožňovalo zabezpečit spojení v libovolných kombinacích jak ve prospěch štábu ředitelství cvičení, tak i ve prospěch cvičících vojsk.

Celková délka rozvinutých radioreléových spojovacích cest na cvičení tvořila asi 2 200 km. Kanály těchto cest rozdělával štáb ředitelství cvičení centralizované podle jednotného plánu všem štábům a místům velení, nezávisle na jejich národnosti; plán rozdělení kanálů projednal se všemi zainteresovanými štáby.

Kanály radioreléových cest vystupovaly na koncových spojovacích uzlech s využitím malokanálových stanic R-405 (R-401m), mnohopárového kabele nízké frekvence nebo s využitím kabele dálkového spojení se zesilovací aparaturou.

Na cvičení bylo v provozu celkem asi 80 stanic R-404 a 130 stanic R-405 (R-401m).

Zásluhou vybudování jednotné spojovací soustavy linkového a radioreléového spojení v průběhu cvičení se podařilo úspěšně plnit četné úkoly k zabezpečení velení a zvláště ty, které dodatečně vznikly v důsledku nepředvídaných okolností.

Z prvního závěru o účelnosti vybudování jednotné spojovací soustavy vyplývá druhý závěr, který rovněž mnohokrát potvrdily zkušenosti spojeneckých cvičení — závěr o nezbytnosti centralizovaného řízení při plánování, organizaci a zabezpečení spojení v prostoru konání společných cvičení.

Centralizované řízení umožňuje lépe zabezpečit schválenou činnost spojovacích náčelníků svazů, svazků, útvarů spojeneckých vojsk a jim podřízených spojovacích útvarů při plnění úkolů k zabezpečení velitelského a součinnostního spojení na cvičení.

Centralizované řízení kromě toho lépe zabezpečuje plnění úkolů tím, že začlení spojovací cesty a spojovací uzly rozvíjené silami a prostředky svazů (svazků) spojeneckých vojsk do celkové spojovací soustavy a zabezpečí jejich vzájemné propojení.

Konečně centralizované řízení je nezbytné k uskutečnění přesné koordinace, rozdělení a využívání frekvencí všech radioelektronických prostředků soustředěných v omezeném prostoru společné činnosti, tj. pro lepší práci těchto prostředků bez vzájemného rádiového rušení. To vyplývá z toho, že radioelektronické prostředky se velmi rozšířily. Tvoří technický základ všech soudobých systémů velení vojskům a zbraním. To má za následek značné zvětšení hustoty radioelektronických prostředků různého určení v uskupeních vojsk, a proto i zvětšení pravděpodobnosti vzniku vzájemného rádiového rušení, zvláště při společné činnosti spojeneckých vojsk.

Pravděpodobnost vzniku vzájemného rádiového rušení je možné snížit jen za předpokladu centralizovaného rozdělení pracovních frekvencí a sladěného využití radioelektronických prostředků. Proto všechna spojenecká vojska, která jsou v prostoru cvičení, při použití rádia, radioreléových a troposférických stanic musí používat jen ty frekvence, které jim přidělí štáb ředitelství cvičení.

Používání libovolně zvolených frekvencí, nebo frekvencí, které vojska používala na vlastním území, musí být v prostoru cvičení zcela vyloučeno.

Proto je nezbytné, aby štáby spojeneckých vojsk při přípravě na společná cvičení na území jiného státu včas zpracovaly svoje požadavky na frekvence a doručily je na ten štáb, který organizuje společné cvičení.

Spojení, centralizované řízení na všech velkých společných cvičeních spojeneckých vojsk, se plně osvědčilo. Tak např. na cvičení „Bratrství ve zbraní“ zúčastnili se organizace a zabezpečení spojení spojaři všech sedmi armád států—účastníků Varšavské smlouvy. Jejich práci řídil náčelník spojení NLA NDR.

K zabezpečení lepší koordinace činnosti spojařů spojeneckých armád byla vytvořena ve štábu ředitelství cvičení smíšená operační skupina pro řízení spojení; v jejím složení pracovali představitelé-spojaři od každé spojenecké armády. Práci této skupiny řídil zástupce náčelníka spojení NLA NDR.

Podobně u náčelníka spojení a radio-technického zabezpečení letectva a PVO NLA NDR byla vytvořena spojená pracovní skupina k řízení spojení a radiotechnického zabezpečení všeho letectva zúčastněného na cvičení. Práci této skupiny řídil náčelník spojení letectva a PVO NLA NDR.

Tyto skupiny měly tak možnost rychle řešit a koordinovat všechny praktické otázky organizace a zabezpečení spojení, které vznikaly v období přípravy na cvičení a v průběhu jeho provedení.

Nehledě na to, že v prostoru cvičení bylo soustředěno velké množství prostředků rádiového a radioteleového spojení a rovněž prostředků radiotechnického zabezpečení letectva různých spojeneckých armád, díky přesnému a přísně centralizo-

vanému určení frekvencí a rovněž dobře promyšlenému použití radioelektronických prostředků v průběhu cvičení nedocházelo k žádnému znatelnému vzájemnému rádiovému rušení. Jednotlivé případy vzájemného rádiového rušení v přípravném období se podařilo rychle zjistit a odstranit.

Centralizované řízení spojovací soustavy ovšem nevylučuje samostatné řešení otázek organizace a zabezpečení spojení uvnitř svazů (svazků) jednotlivých spojeneckých armád. Každý spojovací náčelník svazu (svazku) organizuje spojení uvnitř vlastního svazu (svazku) samostatně; řídí se přitom pokyny svého velitele (náčelníka štábu) a všeobecnými pokyny náčelníka spojovacího vojska řízeného štábu nebo štábu, který organizuje společné cvičení.

Zvláštní pozornost při plánování spojení na společných cvičeních věnuje štáb organizaci velitelského a součinnostního spojení mezi štáby spojeneckých vojsk různé národnosti.

Na základě zkušeností cvičení organizujeme velitelské spojení mezi štáby různých spojeneckých vojsk z celé řady důvodů tak, aby zabezpečovalo velení jak po linii operačního podřízeného velení jiných národností, tak i po vlastní národní linii. Toho dosahujeme obvykle vybudováním doplňkového spojení; při složení svazu z jedné národnosti není toho spojení třeba.

Štáby spojeneckých armád v průběhu cvičení používaly různé způsoby organizace velitelského a součinnostního spojení mezi štáby různé národnosti. Všechny jsou velmi důležité, a proto je třeba každý z nich rozebrat samostatně.

Především rozebereme organizaci rádiového spojení.

Na všech společných cvičeních rádiové velitelské a součinnostní spojení mezi štáby spojeneckých vojsk bylo organizováno v rádiových sítích a na rádiových směrech podle provozních údajů, které zpracoval a rozeslal cvičícím štábům nadřízený štáb, který cvičení organizoval. Na každém spojovacím uzlu spojení zabezpečovaly národní obsluhy a prostředky.

Tento způsob má řadu předností. Je velice operativní a ekonomický. Rádiové spojení může být takto organizováno rychle, bez jakýchkoli doplňkových opatření. Nezbytné provozní údaje může štáb rozpracovat a rozeslat velmi brzy.

Tento způsob rovněž nevyžaduje další doplňkové síly a prostředky spojení jak

ze strany nadřízeného štábu, tak ani ze strany podřízeného nebo spolupracujícího štábu.

Tento způsob ovšem předpokládá jednak naříditi jednotná pravidla vedení rádiového spojení a jednotnou dokumentaci pro rádiové spojení (jednotný seznam volacích znaků rádiových stanic, hesel, jednotnou hovorovou tabulku dozorců radiistů atd.), jednak dobře vycvičené odborníky spojeneckých armád, schopné zabezpečovat společnou práci se spojaři jiné národnosti. Tento způsob kromě toho vyžaduje plnou unifikaci elektrických parametrů používaných spojovacích prostředků, zvláště při utajeném dálkopisném rádiovém spojení. Při zabezpečování dálkopisného rádiového spojení vznikají také potíže, spojené s jazykovými odlišnostmi.

Ke zvýšení spolehlivosti rádiového velitelského a součinnostního spojení mezi štáby různé národnosti štáb ředitelství cvičení používal v některých případech k doplnění výše uvedeného způsobu dvoustranné nebo jednostranné výměny odborných spojovacích skupin, vysílaných na velitelská stanoviště spolupracujících štábů. Tvůrčí obyčejně součást operačních skupin. Rádiové spojení s odbornými spojovacími skupinami se uskutečňovalo podle provozních údajů, které připravil štáb vysílající odbornou spojovací skupinu. Přitom frekvence dohodou na štábu ředitelství cvičení.

To přispívá ke zvýšení odolnosti rádiového spojení, neboť jsou vyloučeny potíže spojené se zvláštnostmi, které jsou charakteristické při zabezpečení rádiového spojení mezi rádiovými stanicemi různé národnosti. Vyžaduje to ovšem mít doplňkové síly a prostředky rádiového spojení. Zkušenosti cvičení ukázaly, že použití těchto sil a prostředků by bylo účelné předvídat v organizačních tabulkách spojovacích útvarů. V opačném případě odeslání odborných spojovacích skupin oslabí možnosti těchto útvarů při zabezpečování velení podřízeným vojskům své národnosti.

Vyslání odborných spojovacích skupin na velitelská stanoviště spojeneckých vojsk vyžaduje kromě toho mnoho času. V některých případech tento nutný čas nebude k dispozici, bude účelné do slo-

žení operačních skupin odesílaných letadlem začlenit spojovací odborníky bez spojovacích prostředků. V těchto případech rádiové spojení organizujeme tak jako v prvním případě; na jeho zabezpečení se však podílejí odborníci, kteří se dostaví na štáb s operačními skupinami spolupracujících štábů spojeneckých armád.

Analýza dokumentů cvičení ukazuje, že vzájemná výměna odborných spojovacích skupin není vždy výhodná, neboť zvyšuje spotřebu spojovací sil a prostředků používaných k jednomu a témuž cíli. Tuto otázku podrobně posuzovali účastníci 1. vojenskovoletdecké konference štábu Spojených ozbrojených sil v červenci 1970. Většina diskutujících účastníků na této konferenci vyslovila názor o účelnosti dodržovat stanovené zásady při odeslání operačních skupin a tudíž i odborných spojovacích skupin. Účastníci zejména navrhovali vysílat operační skupiny na podřízené a spolupracující štáby podle principu:

- od nadřízeného štábu k podřízeným — „shora — dolů“,
- od pravého souseda k levému — „zprava — doleva“,
- od svazů (svazků) druhého sledu nebo v záloze — ke svazům (svazkům) prvního sledu,
- od svazů (svazků), útvarů, letectva a druhů vojsk — ke vševojskovým svazkům (útvarům).

Poněkud jinak je tomu s organizací linkového a radioreléového spojení mezi různými štáby spojeneckých armád. Především vzniká problém v tom, kdo a jak organizuje nezbytné spojovací kanály a dále od kterých svazků budeme používat koncové spojovací prostředky (telegrafní přístroje, přístroje utajeného velení ZAS atd.).

Již dříve jsme uvedli, že v prostoru společných cvičení budujeme jednotnou spojovací soustavu. Přitom obyčejně široce využíváme pronajaté kanály státní spojovací sítě. Kromě toho doplňkově budujeme polní kabelové a radioreléové spojovací cesty, jejichž spojovací kanály používáme ve spojení s kanály státních sítí.

Zkušenosti cvičení ukazují, že polní linkové a radioreléové cesty při společných cvičeních spojovacích vojsk je účelné budovat

- od nadřízeného štábu k podřízenému — silami a prostředky nadřízeného štábu,

— mezi spolupracujícími štáby podél fronty — podle dohody silami a prostředky souseda zprava nebo společným úsilím spolupracujících štábů. Kromě toho mohou používat spojovací kanály spojovacích cest, vybudovaných podle plánu štábu ředitelství cvičení.

Při společném budování spojovacích cest spojovací náčelníci spolupracujících štábů po vzájemném dohovoru určují prostory v terénu, kde musí dojít k návaznosti národních úseků spojovacích cest a rovněž způsob zabezpečení návaznosti.

V případě, že spojení mezi štáby spojeneckých vojsk se organizuje přes pomocné spojovací uzly rozvinované v prostoru cvičení, může být účelné, aby spojovací cesty od pomocných spojovacích uzlů ke štábu spojeneckých vojsk budovaly síly a prostředky odpovídajících spojeneckých vojsk.

Z toho všeho vyplývá, že linkové a radioreléové spojení mezi štáby spojeneckých vojsk v řadě případů může být or-

ganizováno na spojovacích cestách vybudovaných společným úsilím.

Telefonní kanály na takových kabelových cestách můžeme vybudovat s použitím koncového zařízení pro vytváření spojovacích cest odpovídajících spojovacím uzlům spojeneckých armád nebo s pomocí zařízení pro vytváření spojovacích cest linkových útvarů na každém konci spojovací cesty. První způsob je možný jen v tom případě, jestliže na spojovacích uzlech spojeneckých vojsk budou se používat jednotypová nebo unifikovaná zařízení vysokofrekvenční telefonie. Při druhém způsobu je účelné, aby zvýšení počtu spojovacích cest se uskutečňovalo v jednotlivých národních úsecích, tj. aby na každém úseku se používalo zařízení pro vytváření spojovacích cest toho útvaru, který budoval spojovací cestu.

Takový princip zvyšuje odpovědnost velitele útvaru, který spojovací cestu budoval, za kvalitu a včasnost zřízení spojení na svém úseku a ulehčuje překonání potíží, které vznikají ve spojitosti s jazykovými odlišnostmi. Přitom ovšem může vzniknout nutnost začlenit jednotlivá zařízení do sestavy pomocného spojovacího uzlu nebo spojovacího uzlu velitelského stanoviště jednotlivých spojeneckých armád, jejichž spojovací jednotka buduje kabelovou cestu k tomu uzlu. Tato zařízení mohou být na spojovacím uzlu spojenecké armády nezávisle na odborných spojovacích skupinách, které přicházejí na štáb v sestavě operačních skupin.

Zvláštní potíže do práce spojovacích uzlů to zřejmě nevnese. Zařízení jiné spojenecké armády, tak jako i rádiové stanice odborných spojovacích skupin, rozmísťují se v prostoru spojovacího uzlu podle pokynů místního náčelníka spojovacího uzlu; obsluhy těchto zařízení se mu podřizují ve všech otázkách vnitřního řádu.

Telefonní kanály na společně vybudovaných radioreléových spojovacích cestách budujeme s pomocí zařízení, které je součástí soupravy radioreléových stanic. Při použití jednotypových radioreléových stanic národní úseky spojovací cesty se propojují mezi sebou na vysoké frekvenci a

k vytvoření telefonních kanálů využívá se zařízení koncových stanic. Při použití různých typů stanic vytvářejí se spojovací cesty podle úseků a národní úseky se propojují mezi sebou na nízké frekvenci.

Potíže jazykového druhu, které vznikají při společném budování radioreléových spojovacích cest na různých cvičeních, štáby překonávaly výběrem a začleněním do obsluhy koncových stanic a stanic na styku spojovacích cest takových osob, které znaly odpovídající jazyk, nebo odvelením představitelů svého spojovacího útvaru (zpravidla důstojníka), který znal odpovídající jazyk, na stanici spojenecké armády na dobu zřízení spojení. V některých případech postačovalo, aby tento představitel plnil úkol pouhého překladatele.

Telegrafní kanály na kabelových mnohakanálových a radioreléových spojovacích cestách vytvářely štáby na všech cvičeních v případě potřeby druhotným zesílením telefonních kanálů s použitím zařízení tónové telegrafie odpovídajících spojovacím uzlům spojeneckých armád.

Budování telegrafních kanálů takovým způsobem je možné také v tom případě, že na spojovacích uzlech spojeneckých vojsk bude používáno jednotypové nebo unifikované zařízení tónové telegrafie, které umožňuje společnou práci mezi sebou.

Na vybudovaných telefonních a telegrafních kanálech jsou obvykle používány na obou koncích spojovacího směru koncové přístroje utajeného velení ZAS a telegrafní přístroje národních spojovacích uzlů. Předpokladem rovněž je, že na těchto spojovacích uzlech se budou používat unifikované nebo jednotypové přístroje utajeného velení ZAS.

Na cvičeních v některých případech v sestavě odborných spojovacích skupin, odesílaných s operačními skupinami, byly začleněny přístroje s koncovým zařízením, nezbytným k zabezpečení utajeného telefonního a telegrafního spojení na linkových a radioreléových kanálech. V těchto případech není nutné používat koncové zařízení místního spojovacího uzlu.

Příprava vojsk k OPZHN

Článek vychází ze zkušeností výcviku vojsk spojeneckých armád v OPZHN a ze zkušeností přípravy chemických vojsk a obsahuje otázky

- přípravy generálů a důstojníků k OPZHN,
- výcviku vojsk k bojové činnosti při použití ZHN nepřitelem,
- zdokonalování techniky chemických vojsk,
- materiální výcvikové základny pro výcvik vojsk k OPZHN,
- použití útvarů a jednotek chemických vojsk.

Příprava generálů a důstojníků k OPZHN

je důležitým prvkem jejich operačně taktické přípravy. Je součástí velitelských zaměstnání a metodických shromáždění, štábních nácviků, velitelsko-štábních cvičení a válečných her, taktických (taktických odborných) cvičení s vojsky a rovněž náplně samostatného studia.

Taktická a taktická odborná cvičení, na kterých se v plné míře procvičuje činnost vojsk při použití ZHN, jsou jednou ze základních metod přípravy velitelů všech stupňů.

Jako konkrétní příklad přípravy důstojníků ČSLA k OPZHN můžeme uvést ukázkové zaměstnání činnosti motostřeleckého praporu na místě speciální očišty (MSO), které se konalo v průběhu jednoho plukovního taktického cvičení s bojovou střelbou. Cílem tohoto zaměstnání bylo seznámit velitele svazků a útvarů s novými možnostmi motostřelecké (tankové) divize při speciální očiště vojsk a ukázat jim způsob činnosti motostřeleckého praporu na MSO.

Obsahem části zaměstnání byla organizace součinnosti mezi velitelem roty chemické ochrany a velitelem motostřeleckého praporu. Velitel praporu informoval velitele roty chemické ochrany o stavu praporu: o počtech zamořených osob a techniky, o způsobu zamoření, o prostoru rozmístění praporu. Velitel roty chemické

ochrany oznámil nezbytné údaje o MSO a ukázal v terénu: výchozí prostor, kontrolní a třídící stanoviště, cesty příjezdu a výjezdu, rozmístění jednotlivých ploch. Seznámil velitele praporu se systémem pořádkové služby. Společně řešili i potřebu osob, vyčleněných z motostřeleckého praporu k provedení speciální očišty výzbroje a techniky, k organizaci spojení a bojového zabezpečení během prací na jednotlivých plochách, stanovili smluvené signály a způsob velení jednotkám v průběhu jejich očišty.

Cílem další části zaměstnání bylo ukázat způsob provedení speciální očišty bojové techniky a osob. Pozornost byla věnována zejména tomu, kolik času je třeba na očištu tanku, obrněného transportéru a automobilu s použitím odmořovacích aut nebo jednotlivých souprav pro očištu bojové techniky. Velitel praporu v průběhu prací velí jednotkám z velitelského stanoviště MSO. Náčelník štábu a jeho pomocník připravují jednotky v prostorech soustředění ke splnění následujících úkolů, zabezpečují příchod praporu k MSO a pořádkovou službu na osách přesunu.

Účastníci zaměstnání viděli, jak velitelé rot a čet řídí práci svých jednotek na vyčleněných plochách a pracovištích speciální očišty.

Obsahem závěrečné části zaměstnání

byla činnost vojsk na MSO v boji proti diverzním skupinám při odrazení napadení nízkoletících letounů protivníka, při hašení požárů vzniklých po použití ohnometných a zápalných prostředků.

Procvičení tohoto úkolu přesvědčilo o nezbytnosti všestranné přípravy příslušníků chemického vojska k plnění nejrůznějších úkolů bojové situace.

Ukázka činnosti jednotek motostřeleckého praporu a roty chemické obrany na MSO divize, současně s podrobným objasněním způsobů speciální očištění, umožnila generálům a důstojníkům hlouběji si

osvojit možnosti jednotek chemické ochrany a lépe pochopit určení speciální techniky chemických vojsk. V průběhu ukázky řídící cvičení položil důraz především na ty otázky, které mají dobře znát velitelé praporů při organizaci OPZHN.

Zaměstnání přispělo k rychlému rozšíření dobrých zkušeností z výcviku vojsk do všech útvarů a svazků. To se potvrdilo na divizním cvičení, které se konalo brzy po ukázkovém zaměstnání. Jednotky chemického vojska v krátké době uskutecnily dezaktivaci bojové techniky a zdravotnickou očištění osob.

Výcvik vojsk k bojové činnosti s použitím ZHN

Bojová činnost s použitím ZHN ve značné míře se bude lišit od bojové činnosti s použitím konvenčních zbraní.

Proto na každém taktickém cvičení musí vojska procvičovat úkoly OPZHN. Bez plnění těchto úkolů nebudou taktická cvičení odrazem charakteru soudobého boje. Ovšem stěží docílíme toho, abychom připravili každé taktické cvičení se širokou imitací chemických zbraní a jiných prostředků. Proto velení Bulharské lidové armády ke zdokonalování přípravy vojsk k OPZHN plánuje každoročně v letním období jedno takticko-pořadové zaměstnání na armádním chemickém cvičišti s každou rotou (baterií).

Na tomto zaměstnání se procvičuje celý souhrn opatření OPZHN. To umožňuje stanovit stupeň připravenosti příslušníků roty (baterie) k bojové činnosti s použitím různých prostředků ničení.

V tomto článku se budeme zabývat jen problematikou ochrany před chemickými zbraněmi, která se na zaměstnání procvičuje. K vytvoření složité chemické situace zvolíme úsek terénu o rozměrech asi 100 x 150 m, který zamoříme cvičnými otravnými látkami. Zamořený úsek vytváříme vždycky na území armádního výcvikového cvičiště, abychom vyloučili případy možného zamoření obyvatelstva. Zaměstnání se koná v tomto pořadí.

Před zahájením zaměstnání velitel roty vyhlásuje vojskům smluvený signál o radioaktivním, chemickém a bakteriologickém zamoření a nařizuje pořadí činnosti po tomto signálu: určuje pozorovatele a vydává mu úkol, stanoví způsob využití ochranných vlastností terénu, provádí úplnost a stav prostředků ochrany, speciální očištění a přístrojů radiačního a chemického průzkumu, připravuje síly a prostředky k odstranění následků použití ZHN.

Úkol průzkumu zamořeného úseku terénu plní chemická průzkumná hlídka za-

bezpečná přístroji radiačního a chemického průzkumu, prostředky spojení a značkami k vytyčení zamořených úseků terénu. Velitel roty vydává hlídce nezbytné údaje o protivníku, určuje směr průzkumu, do jaké čáry nebo místa vést průzkum, způsob vytyčení hranice zamořeného úseku, místo shromáždění po skončení průzkumu.

Zjistí-li hlídka chemické zamoření, velitel roty nařizuje vyhlásit stanovený signál, provádí jeho proniknutí, nařizuje nezbytná opatření k ochraně a potom se rozhoduje k překonání zamořeného úseku. V závislosti na situaci a stanovených učebních cílech vojska překonávají zamořený úsek různými způsoby: motorizovaná pěchota na automobilech, obrněných transportérech nebo pěšky s použitím ochranných masek, ochranných pláštěnek, ochranných přezuvky a rukavic, tankové osádky v ochranných maskách se zakrytými průzory, přikrytými žaluziemi a vypnutými ventilátory bojového prostoru, řidiči ostatních automobilů v ochranných maskách se zavřenými okny automobilů.

Po překonání zamořeného úseku probíhá odmoření techniky a zdravotnická očištění osob. Zamořená výstroj a ochranné oděvy (ochranné pláštěnky, ochranné přezuvky a rukavice) se sbírají a dopravují k odmoření v jednotkách chemické ochrany, které tak získávají praxi v práci při odmořování zamořené výstroje. Zdravotnická očištění osob se uskutečňuje ve stálém zařízení na území cvičiště.

Taková zaměstnání umožňují příslušníkům motostřelecké roty (baterie) prakticky procvičit všechny problémy ochrany před chemickými zbraněmi, získat návyky v činnosti v terénu zamořeném otravnými látkami. Přináší bezpečí užitek velitelům rot, baterií a čet, kteří získávají zkušenosti velení podřízeným jednotkám při působení chemických zbraní.

Zdokonalování techniky chemických vojsk — jedna z důležitých podmínek jejich bojové pohotovosti

Všechny spojenecké armády usilují o zdokonalování dnešní techniky a o vývoj nových vzorů, které odpovídají neustále rostoucím požadavkům na chemickou výzbroj. Zastavme se u některých nově zavedených vzorů techniky chemického vojska armád zemí Varšavské smlouvy.

Pro speciální očistu výzbroje a bojové techniky v zimních podmínkách Maďarská lidová armáda zavedla nový vzor automobilu FMG-68 a Polská lidová armáda zdokonalený odmořovací automobil IRS-12. Tyto automobily zabezpečují zahřívání dezaktivčních odmořovacích roztoků a vody. Zahřívací zařízení těchto automobilů umožňuje vykonávat práce při odmořování techniky a při zdravotnické očištění osob v zimních podmínkách. Vznikem těchto automobilů odpadla řada obtížných prací k zahřívání roztoků v nevyhovujících nádobách a na primitivních ohništích.

Sovětská armáda zavedla do výzbroje chemického vojska tepelný automobil TMS-65, který zabezpečuje speciální očištění jak v zimních, tak i v letních podmínkách a zcela vylučuje využívání ruční práce při očištění zamořené techniky. Je to

zásadně nový automobil nejen co do své konstrukce a univerzálnosti, ale i co do principu odmořování — speciální očista se uskutečňuje s využitím vysokých teplot, aerosolových a plynových toků. V současné době je TMS-65 nejproduktivnějším automobilem speciální očištění. Má-li prapor chemické ochrany ve výbavě tyto automobily, jeho bojové možnosti se zvětšují přibližně 1,5—2krát.

V Národní lidové armádě NDR mají čtyři radiačního a chemického průzkumu ve výzbroji obrněné transportéry typu BRDM, přebudované podle německé technologie. Všechny obrněné transportéry mají automatická signalizační zařízení ke zjištění otravných látek. Do vojsk byly zavedeny nové přístroje radiačního průzkumu RR-66 a do výzbroje jednotek speciální očištění sprchovací zařízení DA-66, které má mnohem lepší technické charakteristiky, než dřívější.

Vybavení chemických vojsk novou technikou, přístroji a dokonalejšími prostředky ochrany zvyšuje bojové možnosti útvarů a jednotek, ulehčuje práci jednotek a vcelku zvyšuje úroveň bojové pohotovosti chemických vojsk.

Materiální výcviková základna

má velký vliv na kvalitu bojové přípravy vojsk a vytváří nezbytné podmínky jak pro úspěšné splnění úkolů k ochraně před ZHN, tak i pro zvýšení úrovně bojové přípravy chemických vojsk.

Velení v ČSLA v posledních letech stanovilo, jakou výcvikovou základnu je třeba mít pro pluk a co je třeba vybudovat pro divizi. Na základě toho útvary a svazky vybudovaly typová malá a střední cvičiště pro výcvik v poznávání vlastností ohnometných a zápalných prostředků a pro naučení zásad ochrany před jejich působením. Pluk buduje malé chemické výcvikové cvičiště. Svými rozměry a vybavením slouží ke studiu fyzikálně chemických vlastností otravných látek, jejich vnějších příznaků v terénu a na různých materiálech, k určení otravných látek s pomocí přístrojů chemického průzkumu, k přípravě odmořovacích roztoků a jejich využití ve vojskových odmořovacích soupravách, k odmoření osobních zbraní a výcvikových ploch, které byly zamořeny v době činnosti. Na cvičišti konají většínou zaměstnání z odborné přípravy čtyř radiačního a chemického průzkumu, které získávají prvopočáteční návyky při práci s výcvikovými otravnými látkami; při-

pravují chemické pozorovatele rot (baterií). Kromě toho se na něm organizují zaměstnání s důstojníky pluku.

Malé chemické výcvikové cvičiště má několik pracovních ploch: plochu pro práci s otravnými látkami, plochu vzorů různých povrchů cest, plochu pro práci s uzavřenými zářiči, plochu s nádobami se zamořenými hadry a tampóny, plochu pro sušení různého materiálu a pálení odpadků, plochu pro skladování výcvikového materiálu. Kromě toho je v něm cesta pro přesun osob k jednotlivým plochám, dvojité jáma pro odtok zamořené vody, signalizační stožár k varování o zákazu vstupu na cvičiště v době činnosti, dvojité drátěný zářas. Cvičiště má rozměry 38 × 17,5 m. Okolo něho se zřizuje bezpečnostní pásmo o poloměru 100 m a ochranné pásmo (území, kam nesmí lidé v době činnosti) o poloměru 200 m.

Každý svazek buduje střední chemické výcvikové cvičiště pro odbornou a taktickou odbornou přípravu jednotek chemické ochrany a pro výcvik jednotek všech druhů vojsk o zásadách použití otravných látek protivníka. Učí se znát chemickou municí protivníka a její označení, příznaky použití chemických zbraní, zjišťování

otravných látek podle vnějších příznaků v terénu a na různých objektech. Na cvičišti se konají zaměstnání s problematikou radiačního a chemického průzkumu a pozorování, speciální očištění výzbroje a techniky, odmořování terénu a okopů, použití prostředků kolektivní ochrany. Cvičiště má rozměr 120 x 120 m; poloměr bezpečnostního pásma 300 m, poloměr ochranného pásma 500 m.

Na cvičišti je nařízeno přísně dodržovat bezpečnostní opatření při práci s cvičným radioaktivním prachem; úplnost očištění se kontroluje na ploše dozimetrické kontroly. Každodenně po skončení zaměstnání se uskutečňuje odmoření a dezaktivace všech pracovních ploch. Zamořená voda a odmořovací roztoky se smývají s pracovních ploch do betonových studní. Všechny osoby, které pracují na cvičišti, podléhají úplné zdravotnické očiště ve stálém zdravotnickém zařízení.

Všechny práce spojené s vybudováním a zaměstnáním na malém a středním chemickém výcvikovém cvičišti, popisuje Řád o bezpečnosti a metodice výcviku na chemických cvičištech, který stanoví rovněž povinnosti funkcionářů v době činnosti na chemickém cvičišti, bezpečnostní opatření při použití cvičných otravných látek, metodiku technické kontroly ochranných masek.

Při činnosti na výcvikových cvičištech jednotky používají speciální výcvikovou pomůcku, která obsahuje cvičné otravné látky, rozdělené do třech souprav různého předurčení.

Souprava č. 1 se používá k výcviku jednotlivce. Voják se učí příznakům otravných látek na trávě, zemi, výzbroji, výstroji a potravinách a chemičtí průzkumníci odběru vzorků se zamořeného povrchu země a s povrchu bojové techniky a určení stupně jejich zamoření.

Pro výcvik družstva se používá souprava č. 2. Při použití otravných látek, které obsahuje tato souprava, vojáci se učí vedení chemického průzkumu terénu, určení otravných látek při kombinovaném zamoření výstroje bojové techniky a výzbroje, odmoření techniky a zdravotnické očištění osob při zamoření otravnými látkami.

Souprava č. 3 se používá při výcviku čet chemického vojska k určování otravných látek v průběhu vedení chemického

průzkumu, překonávání zamořených úseků terénu, při provádění úplné speciální očištění výzbroje a bojové techniky a rovněž při odmořování zákopů a spojovacích zákopů.

V průběhu výcviku na chemických cvičištech s použitím cvičných otravných látek vojáci získávají nezbytné návyky činnosti v polních podmínkách, učí se postupu plnění opatření, překonávají psychologickou bariéru bázně při práci s cvičnými otravnými látkami, získávají vysoké morální psychologické vlastnosti, nezbytné v soudobém boji s použitím jaderných a chemických zbraní.

Výcvikový prostor pro cvičení s ohňometnými a zápalnými prostředky a způsob ochrany před jejich působením buduje každý pluk, obvykle o rozměru 70 x 100 m. Skládá se z jednotlivých speciálně připravených ploch. Na jedné plochách se ukazují fyzikální a bojové vlastnosti ohňometných a zápalných látek: složení, jejich přilnavost k objektům, rychlost hoření. Jiné plochy slouží pro praktickou činnost při hašení hořících materiálů, výstroje na vojákovi, hořící bojové techniky a rovněž pro výcvik činnosti při vzniku požárů v okopech, zákopech, úkrytech a při překonávání hořících staveb nebo jiných objektů.

Zaměstnání na takovém cvičišti přesvědčuje vojáky, že i před ohňometnými a zápalnými prostředky existují spolehlivé způsoby ochrany. Jestliže voják jedná chladnokrevně, mužně a rozhodně, je schopen např. včas vyjít z hořícího tanku nebo obrněného transportéru, zachránit bojovou techniku a pokračovat v plnění bojového úkolu.

Tyto způsoby výcviku ochrany před ohňometnými a zápalnými prostředky patří do přípravy jednotlivce. Dalším, vyšším stupněm výcviku je příprava vojáků k ochraně v sestavě družstva. Každý svazek vytváří cvičiště, na kterém je možné cvičit družstvo vedení bojové činnosti v podmínkách aktivního použití ohňometných a zápalných prostředků a procvičit způsoby ochrany před účinky ohně v průběhu boje.

Příprava vojsk na takové výcvikové základně v maximální míře přibližuje výcvik vojáků podmínkám bojové činnosti s použitím zbraní hromadného ničení i ohňometných a zápalných prostředků.

Použití útvarů a jednotek chemických vojsk

Situace, která může vzniknout v důsledku použití jaderných, chemických a bakteriologických zbraní nepřítele vyžaduje, aby vševojsková armáda měla ve

svém složení útvary a jednotky chemického vojska, schopné splnit úkoly různého druhu. Při rozptýlení vojsk a objektů týlu můžeme zjistit radiační a che-

mickou situaci v omezených lhůtách jen tehdy, má-li armáda jednotky vzdušného a pozemního radiačního průzkumu. V takovém případě je účelné používat vrtulníky pro průzkum prostorů napadení jadernými a chemickými zbraněmi a rovněž k zjištění zamoření na osách přesunu vojsk.

Jednotkám pozemního radiačního a chemického průzkumu je možné stanovit úkoly k vedení průzkumu na místech velení armády, v prostorech rozmístění a činnosti raketových vojsk, záloh a druhého sledu armády.

Předvídání pravděpodobných pásem radioaktivního a chemického zamoření, shromažďování a hodnocení údajů radiačního, chemického a bakteriologického průzkumu, rozmnožování a výdej informací o situaci řeší štáby armád a divizí. Na armádě je proto účelné mít strojně početní stanici a na divizí strojně početní skupinu.

Vzhledem k možnosti velkého rozsahu

zamořených osob, výzbroje, bojové techniky, výstroje a terénu i k potřebě odstraňování následků radioaktivního, chemického a bakteriologického zamoření, vševojsková armáda má ve svém složení různé útvary a jednotky: chemické ochrany, odmoření terénu, odmoření výstroje a strůje.

Ze zkušeností cvičení vyplývá, že útvary chemické ochrany se používají v první řadě pro speciální očistu raketových svazků a útvarů vševojskových svazků druhého sledu; útvary k odmoření terénu — pro odmoření a dezinfekci úseků terénu na místech velení, v prostoru přeprav, nemocničních základů, na osách přesunu úderného uskupení, na osách přísunu a odsunu; útvary odmoření výstroje a strůje — k odmoření výstroje, která nemůže být odmořena v prostorech míst speciální očisty vojsk a rovněž pro odmořování zracené výstroje sebrané na bojišti a soustředěné v prostoru rozmístění armádní zásobovací základny.

Zásady přípravy vojsk k ochraně před zbraněmi hromadného ničení ovlivňují i jiné, vzhledem ke svému významu ne méně důležité faktory: obsah programu výcviku, metodické mistrovství důstojníků, polní výcvik vojsk, systematické odborné nácviky. Proto velitelé a náčelníci všech stupňů při řešení aktuálních úkolů zvyšování bojové schopnosti vojsk neustále hledají účinnější formy a metody výcviku a praktické způsoby ochrany před zbraněmi hromadného ničení.

Ze zkušeností spojeneckých cvičení

Nedílnou součástí operační a taktické přípravy štábů svazů a svazků i bojové přípravy vojsk jsou společná cvičení spojeneckých armád států-účastníků Varšavské smlouvy. Základem jejich přípravy jsou směrnice hlavního velitele Spojených ozbrojených sil pro operační a bojovou přípravu na výcvikový rok.

Podle jejich charakteru, rozsahu a účasti jednotlivých armád podílejí se na jejich přípravě štáby různých stupňů — od štábu Spojených ozbrojených sil, přes generální štáby až po štáby svazů jednotlivých národních armád.

Společná cvičení mají velký vojenský a politický význam.

Jsou názorným důkazem vzrůstající bojové síly spojeneckých armád, vysoké úrovně jejich bojové a politické přípravy i materiálně technického zabezpečení. V jejich průběhu vojska prokazují pev-

né třídní spojení a bojové soudružství spojeneckých armád, které se opírají o hlavní sílu — slavné Ozbrojené síly Sovětského svazu.

Cvičení potvrzují, že v obranném společenství Varšavské smlouvy jsou armády na vysokém stupni bojové pohotovosti, trvale spojené mezi sebou společnými politickými cíli a jednotným marxisticko-leninským světovým názorem, které pevně stojí v jednom bojovém šiku k ochraně vymožeností lidu socialistických zemí.

Cvičení tak jasně demonstrovují nerozbornou vojenskou a politickou jednotu a semknutost armád států-účastníků Varšavské smlouvy.

Cílem článku je seznámit čtenáře se zkušenostmi některých cvičení spojeneckých armád.

Armádní cvičení československých a sovětských vojsk TARAN na území Československa

Téma: Organizace a vedení armádní účelové operace a boje vševojskových svazků a útvarů v podmínkách použití konvenčních zbraní s následným přechodem k použití jaderných zbraní na začátku války.

Účební cíle:

- dále zdokonalit velení štábu armády a štábů svazků,
- prověřit pohotovost vojsk k vedení soudobého boje,
- procvičit otázky součinnosti mezi

svazky spojeneckých armád při plnění společných bojových úkolů.

Účební úkoly:

- v krátkých lhůtách shromažďovat údaje o situaci ve štábech a seznamovat s nimi,
- včas přijímat zdůvodněná rozhodnutí a doručovat úkoly podřízeným vojskům,
- zkvalitnit plánování operace,
- zdokonalit velení vojskům při průlomu připravené obrany nepřitele s použitím konvenčních zbraní,

— naučit odrážení protiúderu velkých operačních záloh se současným přechodem k použití jaderných zbraní,

— procvičit průlom mezilehlého postavení obrany protivníka.

Účast na cvičení:

40.000 osob, 600 tanků a samohybných děl, 900 obrněných transportérů, 151 letounů, 99 vrtulníků a přes 700 automobilů. (První cvičení takového rozsahu v ČSLA.)

Kladem v práci štábu armády a práce štábů svazků bylo použití různých prostředků malé mechanizace a zvláště formalizovaných dokumentů. Charakteristickým rysem armádního cvičení TARAN byl velký počet taktických cvičení na stupni divize a pluk s bojovou střelbou a leteckým bombardováním.

Cvičení mělo velký prostorový rozmach a zúčastnilo se ho značné množství vojsk a bojové techniky. Prostor cvičení zahrnoval pět krajů ČSSR. Rozmach činnosti vojsk a štábů — v šířce 100 km a do hloubky 350 km.

Charakteristika

Na pozadí armádní útočné operace vojska při činnosti v těžkém terénu, ve složitých povětrnostních podmínkách a v situacích maximálně se přibližujících bojové činnosti procvičovala různé způsoby boje, řešila bojové úkoly mohutnými údery vojsk, palbou z pěchotních zbraní, tanků, dělostřelectva a leteckým bombardováním.

V průběhu útoku vojska násilně přecházela Labe, vysazovala vzdušný výsadek a překonávala pásma radioaktivního zamoření a jaderné minové zátarasy.

Bojových střelb se zúčastnilo osm motostřeleckých a sedm tankových praporů, pět tankových rot, dvacet tři dělostřelecké (minometné) oddíly (samostatné baterie) a šest leteckých pluků.

Na všech taktických cvičeních československé a sovětské svazky a útvary cvičily dobře a úspěšně řešily všechny taktické a palebné úkoly. Všechny střelby a úkoly bombardování splnily s hodnocením „dobře“ a „výtečně“.

Za zvláště účinnou střelbu byly hodnoceny obsluhy PTRS československé a sovětské divize. Součástí cvičení byl takový složitý druh bojových střelb z organizačního hlediska, jako střelba druhých sledů divizí a noční střelba tankového pluku.

Činnost stíhacích a stíhacích bombardovacích letounů se vyznačovala dobrou vycvičeností ve skupinovém letu dvojic a rojů, dovedností plnit palebné úkoly z výšek 70–100 m. Letecké osádky ve složitých povětrnostních podmínkách působily směle a rozhodně a své bojové sestavy volily podle meteorologických podmínek a charakteru cílů.

K zabezpečení násilného přechodu Labe byl vysazen taktický vzdušný výsadek v hodnotě výsadečového praporu.

Pěchota násilně přecházela řeku na obrněných transportérech, tanky hlubokým broděním (současně na třech přepravištích), na pásových samohybných přímecích a po vybudovaném mostě. 120 m dlouhý plovoucí most z mostové soupravy postavili ženisté za 10 minut. Na násilný přechod vodní překážky o šířce 120–150 metrů potřeboval motostřelecký pluk celkem 1 hod, 10 min.

S cílem procvičit otázky velení vojskům různé národnosti došlo v průběhu cvičení k vzájemné změně podřízených jednotlivých útvarů. K zabezpečení velení v těchto podmínkách vysílaly štáby operační skupiny se spojovacími prostředky. To napomáhalo včasnému doručení rozkazů a nařízení podřízeným velitelům, jasněmu chápání obsahu bojových dokumentů a vcelku zabezpečovalo velení vojskům různého národnostního složení.

Na společném cvičení motostřelecké, tankové, dělostřelecké a letecké útvary a svazky ČSLA a Střední skupiny sovětských vojsk působily v těsné a nepřetržité součinnosti.

Společné cvičení TARAN proběhlo organizovaně a bylo poučné. To umožnilo splnit všechny stanovené učební cíle. Cvičení napomohlo rovněž k dalšímu posílení spolupráce bratrských armád, hlubšímu vzájemnému poznání a ujednacení názorů velitelů a štábů na vedení společné bojové činnosti při plnění úkolů.

Cvičení Spojených ozbrojených sil BRATRSTVÍ VE ZBRANI na území Německé demokratické republiky

Učební cíle:

— zdokonalit znalosti a návyky velitelů a orgánů velení všech druhů ozbrojených sil v otázkách organizace a řízení

společné činnosti Spojených ozbrojených sil ve složitých operačních a vojenskogeografických podmínkách západního válčiště jak bez použití, tak i spoužitím jaderných zbraní,

— zvýšit úroveň praktické přípravy vojsk k vedení rozhodné bojové činnosti.

Učební úkoly:

— dále zdokonalovat organizaci a metody vedení společné bojové činnosti svazů a svazků spojeneckých armád,

— rozvíjet opatření k zabezpečování nepřetržitého a pevného velení vojskům v různých podmínkách situace,

— zdokonalovat formy a metody součinnosti mezi druhy ozbrojených sil, uskupeními a druhy vojsk,

— splnit všechny hlavní úkoly operační a bojové přípravy stanovené směrnici na výcvikový rok 1970–71.

Účast na cvičení:

Štáby, svazky, útvary a jednotky všech spojeneckých armád — Bulharské lidové armády, Maďarské lidové armády, Národní lidové armády NDR, Polské armády, Ozbrojených sil RSR, Sovětské armády a Československé lidové armády.

Cvičení se zúčastnilo stranické a státní vedení NDR a rovněž vojenské delegace států-účastníků Varšavské smlouvy, dále Vietnamské demokratické republiky, Mongolské lidové republiky a Kuby.

Charakteristika

K přípravě cvičení bylo vytvořeno ředitelství cvičení, v jehož složení byli generálové, admirálové a důstojníci MNO NDR a velitelství druhů ozbrojených sil NtA. Tento orgán řešil všechny otázky plánování a koordinace činnosti k provedení cvičení a jeho zabezpečení; rovněž udržoval součinnost s generálními štáby spojeneckých armád a civilními organizacemi NDR.

Plánovitě splnění přípravných prací vytvořilo předpoklady pro to, aby představitelé generálních štábů spojeneckých armád mohli se včas seznámit se svými úkoly a rekonstruovat prostory bojové činnosti i střeňnic. Potom mohli cílevědomě připravovat své štáby a vojska k činnosti na cvičení.

Systém velení vytvořený na ředitelství cvičení potvrdil správnost představ o organizaci a vedení bojové činnosti koaličními silami, v jejichž složení jsou vojska několika socialistických armád. Na příkladu organizace a práce štábu ředitelství cvičení jsme se přesvědčili, že integrované štáby, které mají stejné názory na principy použití vojsk a rovněž na obsah a formulování operačních a taktických bojových dokumentů při jednotném velitel-

ském jazyce, jsou nezbytné pro zabezpečení pevného velení silám koalice, které působí na válčišti.

Zvláště se osvědčilo určení generálů ze spojeneckých armád jako zástupců řídicího cvičení pro řízení vojsk vlastních ozbrojených sil a rovněž začlenění operačních skupin důstojníků různých spojeneckých armád do jednotlivých orgánů štábu ředitelství. Tak řídicí cvičení mohl všestranně ovlivňovat průběh cvičení a brát v úvahu zájmy všech bratrských armád.

Protože cvičení probíhalo jako dvoustranné za účasti štábů a vojsk všech spojeneckých armád, jejich činnost bylo nutné sladit a uskutečňovat na základě jednotného zámyslu. Bojová činnost vojsk se plánovala tak, aby umožnila prakticky prověřit účelnost přijatých rozhodnutí cvičících velitelů. Cvičení ukázalo, že v souladu s tímto požadavkem podařilo se řídicímu cvičení a jeho štábu splnit všechny úkoly a dosáhnout stanovených cílů.

Velitelé a štáby získali bohaté zkušenosti z velení vojskům, které se vyznačovalo těsnou součinností mezi generály a důstojníky spojeneckých armád. Zásadní jednotka jejich operačních a taktických názorů na základě jednotného přístupu ke splnění bojových úkolů byla předpokladem úspěchu. Výjimečně přesně pracovali velitelé a štáby při přípravě a v průběhu vedení boje. Plně se osvědčila metoda jednotného plánování bojové činnosti vojsk s použitím konvenčních zbraní i jaderných zbraní. V důsledku souběžné práce štábů různých stupňů štáby plánovaly bojovou činnost vojsk v krátké době.

Zvláštní pozornost štáby věnovaly otázkám organizace součinnosti; to se kladně projevilo na úspěšném splnění bojových úkolů a útvarů v průběhu cvičení. Potvrdila se účelnost a nezbytnost výměny operačních skupin a spojovacích (styčných) důstojníků mezi svazky a svazy různých národností, které sehrály důležitou úlohu při zabezpečení společné činnosti vojsk.

Cenné zkušenosti získaly štáby v oblasti použití sil a prostředků automatizace a mechanizace velení vojskům. Získané zkušenosti svědčí o tom, že využití těchto prostředků v potřebné míře zvyšuje operativnost a přesnost v práci velitelů a štábů všech stupňů. Cvičení znovu zdůraznilo nezbytnost těsnější koordinace dalších prací na vytvoření jednotného polního automatizovaného systému velení všech armád Varšavské smlouvy.

Zámysl cvičení předvídal variantu, kdy vojska vedou bojovou činnost na počát-

ku jen s použitím konvenčních zbraní. Přitom středem pozornosti velitelů a štábů bylo uskutečnění smělého manévru silami a prostředky s cílem vytvořit mnohočíslovnou převahu nad protivníkem na hlavních směrech a rovněž soustředit úder frontového letectva a polního dělostřelectva na úsecích průlomu obrany protivníka. Současně procvičovali problémy udržování pohotovosti prostředků jaderného napadení k zahájení prvního jaderného úderu v jakýchkoli podmínkách situace. Ve všech těchto otázkách účastníci cvičení získali dobrou praxi a prokázali vysokou úroveň přípravy.

Dovednou činnost velitelů, štábů a vojsk ocenil řídící cvičení na rozboru. Tak vojska Sovětské armády a Maďarské lidové armády projevila velké mistrovství při průlomu připravených pásem obrany protivníky. Dobře využívala účinných úderů letectva a palby dělostřelectva, dobře mezi sebou spolupracovala, členila síly a prostředky do sledů do hloubky, což zabezpečovalo v průběhu boje včas rozšířit průlom a rozvinout útok do hloubky.

Vojska Československé lidové armády a Bulharské lidové armády při společné bojové činnosti k odražení protiztečí protivníka v těsné součinnosti dovedně používala palbné prostředky na bojišti; prokázala vysokou úroveň bojového výcviku vojsk.

Útvary polského tankového svazku při násilném přechodu vodní překážky přesvědčivě ukázaly, jaký tvrdí přístup mají k řešení problému překonání vodních překážek bez podstatného snížení tempa útoku.

Vojska Národní lidové armády NDR v průběhu cvičení dobře splnila úkoly ve středním boji v přehrančním pásmu a rov-

něž při průlomu obrany protivníka v různých podmínkách. Vysoké mistrovství prokázala při provedení bojových střelb ve dne i v noci a rovněž při dobývání obydleného místa.

Důstojníci, poddůstojníci a vojíní štábu divize Ozbrojených sil RSR prokázali vysokou úroveň bojové přípravy v průběhu organizace a vedení útoku v hloubce obrany protivníka.

Vojska bratrských armád jsou dobře vycvičena k vysazení taktických a Ozbrojené síly SSSR i operačních vzdušných výsadků. Přitom stojí za pozornost jejich těsná součinnost s útočícími vojsky a podpůrným letectvem.

V průběhu cvičení bylo úspěšně použito frontové letectvo k úderům na pozemní vojska a námořní síly protivníka. Cvičení dokázalo, že v útočných operacích bez použití jaderných zbraní frontové letectvo je nejvýznamnějším prostředkem velitele k ničení uskupení vojsk protivníka v hloubce jeho území, že je nutné používat je hromadně pro podporu útočné činnosti svazků prvního sledu.

Tři spojenecká Baltická loďstva procvičovala účinné metody použití různých sil s cílem ničit lodě a ponorky protivníka na Baltickém moři. Při provedení námořní výsadkové operace cvičící síly získaly velké zkušenosti vedení bojové činnosti v průběhu vysazení výsadku a ovládnutí důležitých objektů na pobřeží (letišť a přístavů) se současným násilným přechodem široké vodní překážky námořním výsadkem v součinnosti se vzdušným výsadkem při podpoře letectva a lehkých sil letectva.

Cvičení bylo důležitým opatřením operační a bojové přípravy velitelů, štábů a vojsk. Stanovené cíle, jak vojenské, tak i politické, splnilo.

Vojskové cvičení Maďarské lidové armády

Účební cíl:

— procvičit a zhodnotit operativnost práce velitelů a štábů tankové divize.

Účast na cvičení:

Tanková divize.

Podmínky, za nichž se cvičení konalo, byly velmi složité. Terén byl těžko průchodný, cesty těžko sjízdné. V době cvičení se pravidelně střídala mlha s padáním sněhu, s deštěm se sněhem atp. Vše to vyžadovalo maximální úsilí všech vojáků, zvláště řidičů vozidel.

Charakteristika

Na cvičení byla použita zvláštní metoda zhodnocení práce štábu divize z hle-

diska doručování úkolů podřízeným. Plán provedení cvičení předem předvídal operační přestávky, které umožňovaly důkladně rozebrat vzniklou situaci a prověřit, jak jsou jednotlivá nařízení doručována podřízeným — počínaje velitelem svazku a konče velitelem družstva (osádky).

Ke splnění tohoto cíle byly vytvořeny z počtu důstojníků štábu ředitelství cvičení dvě vševojskové kontrolní skupiny a po jedné kontrolní skupině druhů vojsk. Tyto skupiny byly předběžně připraveny ke splnění svých úkolů a bezprostředně před operační přestávkou přistoupily k jejich splnění. Nejdříve prověřovaly, jak znají velitelé útvarů a jednotek vzniklou situaci, úkoly a jaké rozhodnutí přijali ve

spojitosti s touto situací. Potom prověřkové skupiny ve stanovenou dobu vyslechly návrh velitele svazku na řešení situace na velitelském stanovišti a prověřily jaká nařízení a jaké pokyny předal štáb svazku na základě změn v situaci a upřesnění úkolu podřízeným útvarům a jednotkám.

Potom kontrolní skupiny postupně, počínaje velitelem pluku a konče veliteli praporů (oddílů), rot (baterií), čet a družstev (osádek), na místě prověřovaly doručení úkolů těmto veliteli a způsob jejich splnění. Zvláště velkou pozornost věnovaly doručení nařízením a pokynů, které se týkaly změn v organizaci součinnos-

ti a bojového zabezpečení, a rovněž kontrole, jak velitelé tyto úkoly splnili.

Na závěr prověrky řídicí cvičení na základě získaných zkušeností udělal rozbor s velitelem a štábem svazku a nařídil opatření k odstranění zjištěných nedostatků; v zápětí vydal pokyny k pokračování cvičení.

Tento způsob kontroly umožnil štábu ředitelství cvičení přijmout správné závěry k takovým důležitým otázkám jako je velení, systém, metody, včasnost a přesnost informace, spolehlivost doručení úkolů vykonavatelům, nepřetržitost součinnosti a bojové zabezpečení v jednom neobyčejně složitém období cvičení.

Společné armádní velitelsko-štabní cvičení ČSLA a Sovětské armády na území Československa

Účast na cvičení:

Z Československé lidové armády se zúčastnily: štáb armády, štáb jedné motostřelecké divize se štábem motostřeleckého pluku s jedním motostřeleckým praporem, štáby dvou dělostřeleckých brigád, štáby dvou pohraničních brigád, štáb protitankového pluku, štáb výsadkového pluku a operační skupiny štábu letecké armády, dvou leteckých divizí a dvou motostřeleckých divizí.

Ze Sovětské armády — štáb jedné motostřelecké divize.

Cvičení se konalo jako dvoustupňové velitelsko-štabní cvičení v terénu se spojovacími prostředky a značkovými vojsky.

Celková hloubka cvičení — 300 km. Činnost značkových útvarů a jednotek — do hloubky 180—200 km.

Řídil je velitel vojenského okruhu ČSLA.

Učební úkoly:

— procvičit uvedení vojsk do úplné bojové pohotovosti,

— zdokonalit řešení opatření k překrytí státní hranice,

— plánovat a organizovat útočnou operaci v podmínkách jejího vedení konvenčními zbraněmi s přechodem k použití jaderných zbraní.

Charakteristika

Značková vojska byla vyvedena na cvičení s cílem prověřit včasnost a úplnost doručení rozkazů a nařízením vykonavatelům. Současně cvičící tankové a motostřelecké prapory měly procvičit pochod na velké vzdálenosti, zasazení do boje z chodu a vedení útočného boje.

Cvičení trvalo 5 dní.

Ve dvou dnech byly procvičovány otázky uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti, organizace překrytí státní hranice a plánování útočné operace.

Tři dny trvalo procvičení vedení operace. První den — odražení agrese nepřítelů, druhý den — přechod vojsk armády do útoku, třetí den — použití jaderných zbraní nepřítelům a odražení silných protiúderů armádou v průběhu rozvíjení útoku s použitím prostředků jaderného napadení.

Štáb armády na cvičení prakticky procvičil převzetí divize jiné národnosti do podřízenosti armády a organizaci spojení s ní různými způsoby.

Velkou pozornost věnoval praktickému řešení otázek operačního maskování k utajení zámyslu cvičení, počtu zúčastněných štábů a rozehry průběhu bojové činnosti.

Podle zhodnocení řídicího cvičení štáby a vojska stanovené učební úkoly splnily.

Vševojskové dvoustranné taktické cvičení svazků Národní lidové armády NDR a Sovětské armády SIGNÁL na území NDR

Učební cíle:

— naučit velitele a štáby a vojska odražením útoku protivníka bez použití jaderných zbraní,

— vést rozhodný útok s překonáváním

pásem zátarasů, s násilným přechodem velkých vodních překážek, odražením protiúderu protivníka,

— naučit dovedně používat jaderné zbraně a využívat výsledků jaderných úderů.

Učební úkoly:

- organizace a uskutečnění kombinovaných pochodů,
- překrytí státní hranice a ženijní vybudování úseků překrytí,
- vedení obranného boje s přechodem do útoku,
- průlom připravené obrany nepřítel z chodu.

Účast na cvičení:

30.000 osob, přes 550 tanků, 1100 obrněných transportérů a 5000 automobilů, přes 600 děl a minometů.

Příprava na cvičení probíhala ve svazcích se štáby divizí a pluků jako dvoustranné velitelskoštábní cvičení a štábní nácviky se spojovacími prostředky v terénu, s motostřeleckými a tankovými jednotkami takticko-pořadová zaměstnání, s dělostřeleckými, ženijními útvary a spojovacími jednotkami taktická odborná cvičení.

Charakteristika

Cvičení se konalo v terénu, ze ženiijního hlediska dobře připraveném. Speciálně bylo vybudováno pásmo zátarasů, které umožňovalo učit vojska překonávání ženiijních, chemických a jaderných zátarasů ve složitých podmínkách situace.

Zajímavá byla metodika provedení cvičení. Rozehra bojové činnosti většiny etap cvičení se konala podle rozhodnutí velitelů na základě činnosti vojsk. V průběhu

cvičení se prakticky přestávky v útvarrech na rozbor činnosti velitelů, štábů i vojsk a na opakování nedostatečně procvičených učebních úkolů.

Velkou pozornost věnovalo ředitelství cvičení procvičení otázek součinnosti mezi svazky a útvary Národní lidové armády NDR a Skupiny sovětských vojsk v Německu při plnění společných bojových úkolů. V průběhu bojové činnosti docházelo proto k dočasné změně podřízení útvarů Národní lidové armády NDR sovětské divizi a naopak, útvarů sovětské divize svazkům Národní lidové armády NDR. Štáby německé a sovětské divize si vyměňovaly operační skupiny se spojovacími prostředky.

K získání času v práci orgánů velení štáby široce používaly metody souběžné práce nadřízeného a podřízených stupňů při organizaci a plánování bojové činnosti. Všechny štáby uskutečňovaly jednotné plánování boje jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní.

Štáby používaly v práci prostředky mechanizace a automatizace k přípravě kalkulací podkladů a k rozmnožování grafických a textových bojových dokumentů. Štáb divize Národní lidové armády NDR používal speciální mobilní přístroj pro rozmnožování formulovaných map, schémat a jiných grafických dokumentů.

K zabezpečení včasné informace o situaci bylo organizováno na místech velení divizí a pluků prostorové spojení; ve štábech divizí se vytvářely kromě toho informační skupiny ve složení 2–3 důstojníků.

Společná operační válečná hra na mapách na území RSR

Téma: Organizace a přeskupení vojsk frontu a armády na velkou vzdálenost s překonáním velkých přírodních překážek, se současným odražením agrese nepřítel a příprava útočné operace, přeskupení vojsk a vedení útočné operace konvenčními zbraněmi a přechod na použití zbraní hromadného ničení.

Cílem bylo procvičit otázky

- přeskupení a kombinovaného přesunu vojsk s překonáním velkých přírodních překážek,
- přípravy a vedení obranné operace v horském zalesněném terénu,
- přechodu do útoku s průlomem obrany,
- odražení silných protiztečí a protiúderů,
- odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítel,
- násilný přechod velkých vodních překážek.

Účast na cvičení:

Velitelství vševojskových svazů, VVO státu a válečného námořnictva Ozbrojených sil RSR, operační skupina svazu Ozbrojených sil SSSR a svazu Bulharské lidové armády.

Štáb ředitelství cvičení tvořili příslušníci generálního štábu, štábů druhů vojsk a jiných ústředních orgánů ministerstva Ozbrojených sil RSR. Z Bulharské a Sovětské armády — zástupci řídicího cvičení s operačními skupinami, každá v počtu 6–8 důstojníků.

Charakteristika

Příprava operace probíhala v podmínkách ohrožení.

Bojová činnost na začátku operace byla rozehrána bez použití jaderných zbraní. K oboustrannému použití jaderných zbraní došlo až sedmý den bojové činnosti.

V průběhu válečné hry doručilo ředitelství cvičení operačním skupinám tři výchozí situace. Návrhy na řešení dvou výchozích situací velitelských orgánů operačních skupin všech armád přijímal řídicí válečné hry. Návrh na řešení jedné výchozí situace přijímali zástupci řídicího cvičení pro své národní armády.

Velkou pozornost věnovalo ředitelství cvičení na válečné hře řešení těchto otázek:

- vytvoření silných, hluboce do sledů členěných uskupení vojsk na operačních směrech,

- zničení a rozboření stálých palebných objektů opevněných prostorů palbou dělostřelectva a s použitím zápalných prostředků,

- širokému použití předsunutých a obcházejících odřadů, vzdušných výsadek k obsazení průsmyků, soutěsek, horských přechodů, umělých staveb na vodních překážkách,

- všestrannému zabezpečení násilného přechodu vodních překážek z chodu,

- organizaci spolehlivé PVO vojsk a objektů týlu spojeným úsilím vojsk PVO spojeneckých armád,

- organizaci a udržování součinnosti pozemních vojsk, působících na přímořském směru, s válečným námořnictvem,

- organizaci a udržování operačního a bojového zabezpečení vojsk při vedení bojové činnosti jak konvenčními zbraněmi, tak i s použitím jaderných zbraní.

Ke kalkulaci propočtů pro přeskupení vojsk, poměru sil a rovněž pro všechny druhy materiálně technického zabezpečení používaly štáby mobilní samočinné počítače a některé prostředky mechanizace; to ulehčilo práci štábům a zkrátilo čas na přípravu potřebných dokumentů.

Na závěr řídicí cvičení udělal všeobecný rozbor, ve kterém objasnil celkový operační průběh válečné hry. Podrobné rozbor s analýzou jednotlivých rozhodnutí, se zhodnocením práce účastníků válečné hry, udělali zástupci řídicího cvičení ve svých armádách.

СОДЕРЖАНИЕ

Майор Йосиф Урбан

Варшавский Договор и европейская безопасность 3

Автор обсуждает некоторые новые аспекты роли Варшавского Договора в связи с инициативой СССР и других социалистических стран в области борьбы за достижение безопасности в Европе. Объясняет некоторые связи между возможностями политического урегулирования в Европе и смягчения военного напряжения. Подчеркивает роль Варшавского Договора в деле координации усилий социалистических государств в борьбе за достижение безопасности в Европе.

Полковник Вацлав Сметана

Военные подготовки НАТО – основание повышения обороноспособности Варшавского Договора 8

Автор анализирует некоторые области военной подготовки НАТО на основе новой военной доктрины США. Исходя из ней он делает выводы для строительства вооруженных сил государств – участников НАТО в семидесятых годах, обращая внимание на стратегические ядерные силы США и модернизацию сил европейских государств – участников пакта. Из указанного вытекает необходимость совершенствования обороноспособности государств – участников Варшавского Договора.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Ниржи Нечас

Вторая наступательная операция общевойсковой армии 13

Автор в начале статьи занимается особенностями подготовки второй армейской наступательной операции. Основным содержанием статьи является анализ методики и содержания работы командующего и штаба армии по подготовке указанной операции. В вопросах ее ведения приводит автор несколько примечаний, касающихся прежде всего способов уничтожения противника.

Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед

Отход войск 24

Автор с начала показывает, что также в современных условиях операции (боя) может иметь место отход войск. Приводит имеющийся опыт второй мировой войны, кратко занимается условиями возникновения и характерными чертами отхода; но в основном анализирует формы отхода в звене соединения.

Полковник Отакар Влаш

Воздушная армия при выполнении дальнейшей задачи фронта 34

В статье приводятся специфические черты ведения операции в периоде выполнения дальнейшей задачи фронта с точки зрения боевых действий воздушной армии и анализируется сложность указанного периода в условиях боевых действий, характеризующихся высокими потерями. В дальнейшем в статье характеризуются основные задачи воздушной армии а также условия их выполнения.

Кандидат военных наук – полковник Йосиф Брож

Артиллерийское обеспечение прорыва обороны противника в условиях применения обычных средств	42
--	-----------

Автор приводит некоторые взгляды относительно применения обычных средств поражения, главным образом артиллерии при прорыве обороны противника в рамках общевойсковой армии. Вычисляет необходимую плотность артиллерии на участке прорыва, анализирует возможности создания мощной артиллерийской группировки в рамках общевойсковой армии и намечает конкретные способы решения некоторых проблем.

Подполковник Франтишек Адамец

Ликвидация последствий ядерного нападения	53
--	-----------

Автор рассматривает состав спасательно-эвакуационных отрядов в разных звеньях управления и приводит принципы их деятельности. В дальнейшем анализирует специальную обработку войск и в заключении обсуждает проблемы деятельности химических подразделений находящихся в составе спасательно-эвакуационного отряда армии (дивизии).

Подполковник Ладислав Чех

Формализованные боевые документы	57
---	-----------

Автор объясняет значение применения союзных формализованных документов ЭКСПРЕСС – ФОРМА и на примерах показывает возможности их применения.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

В настоящем номере приводятся некоторые статьи, отражающие опыт союзных армий а в частности из военной печати Советской Армии и ННА-ГДР.

Содержание указанных статей:

Преследование в современных условиях	65
Усовершенствование управления войсками	70
Оперативная подготовка	74
Методика подготовки и проведения совместного командно-штабного учения союзных войск	79
Специальная и оперативно-тактическая подготовки ракетных войск	83
Из деятельности инженерного отдела штаба армии	88
Организация связи в ходе совместных учений союзных войск	92
Подготовка войск по защите от оружия массового поражения	97
Некоторый опыт союзных учений	102

O P R A V A

Ve Vojenské mysli čís. 3 došlo k uveřejnění některých chybných stylistických údajů.

Na straně 28 v 5. řádce shora má být správně:

Bližší taktický průzkum se vede

Na str. 30 místo 10. řádky zdola má být správně:

- rozmístění raketových útvarů,
- směru hlavního úderu frontu (armády),

Na str. 32 v 21. řádce zdola má být správně:

Půjde především o doručení

Na str. 32 má být správně:

V 13. řádce shora . . . , které prozrazují celkový zámysl

V 15. řádce shora: Úkoly doručujeme vykonavatelům

Redakce se omlouvá čtenářům a žádá je, aby si chyby laskavě opravili.

**Vydává ministerstvo národní obrany ve vydavatelství MAGNET, n. p.,
Praha 1, Vladislavova 26.**

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10× ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7 l. 380). Plukovník ing. Jindřich Malina (vedoucí redaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, podplukovník Josef Hekl, Soňa Štorkánová (technická redaktorka).

Redakční rada: podplukovník ing. Ladislav ČECH, podplukovník ing. Miloš DOLEŽAL, plukovník gšt. ing. Zdeněk HAVALA, plukovník ing. Bohuslav HAVLÍČEK, generálmajor ing. Jaromír JASEK, podplukovník ing. Jaromír LANG, CSc., generálmajor doc. ing. Václav MATIČKA, CSc., podplukovník PhDr. Alois MICHŇÁK, CSc., generálmajor ing. Jiří NECAS, podplukovník ing. Jan PAPÍK, plukovník doc. PhDr. Zdeněk PROCHÁZKA, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav SMETANA, plukovník ing. Václav VĚBR, plukovník ing. Otakar VLACH, plukovník ing. Jaroslav VOLEK, CSc., plukovník ing. Jaromír VYHNANOVSKÝ, plukovník ing. Jiří ZELENKA

Ročník XXII. Toto číslo vyšlo v srpnu 1972.